

Σ' αυτό το τεύχος...

Ο Μάης σήμερα 3

Από τις ζούγκλες του Βιετνάμ
στα εργοστάσια του Ντιτρόιτ 6

Γαλλία - Ιταλία
«Στα δυνατά χέρια των εργατών» 10

Μαρτυρίες από την
κατάληψη της Ρενό 14

Οι επαναστατικές ιδέες του Μάν 17

Ο Μάης στην Ανατολή 21

Η κρίση του ρεφορμισμού:
Τα ΚΚ ανάμεσα στη Μόσχα
και τον Ευρωκομμουνισμό 24

Η Κίνα του Μάο
Από την "Πολιτιστική" στον Νίξον 28

Βιβλιοκριτική 31-34

Ιλντ Πάπε:
Η σύγχρονη ιστορία της Παλαιστίνης

Τζέημς Γκριν:
Θάνατος στο Χέϊμαρκετ

Το «Σοσιαλισμός από τα Κάτω»
είναι το δίμηνο περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία**
Υπεύθυνη σύνταξης: **Μαρία Στύλληου**
Επιμέλεια: **Λέανδρος Μπόλιαρης**
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση:
Παντελής Γαβριηλίδης, Αλέξης Καθέργης
Κεντρική διάθεση: **Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο,**
Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω»
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
E-mail: sak@sek-ist.gr
μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό στο internet
στη ιστοσελίδα www.sek-ist.gr/sak.htm

Anti... προλόγου

Ο Μάης σήμερα

Ο Μάης του 2008 είναι ο μήνας που τιμούμε τα 40 χρόνια από εκείνον τον ιστορικό Μάη του 1968, τον μήνα που σημάδεψε το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Αλλά και οι τρέχουσες εξελίξεις έρχονται να επιβεβαιώσουν ότι η αναφορά στο Μάη του '68 δεν είναι απλά επετειακή. Η προοπτική ενός νέου «Μάη» ή μιας νέας Μεταπολίτευσης για να μιλήσουμε με πιο ελληνικούς όρους, βρίσκεται ξανά στην ημερήσια διάταξη.

Η Μεταπολίτευση του 1974 ήταν κομμάτι του κύματος που πυροδότησε η έκρηξη του 1968. Η κατάρρευση της δικτατορίας στην Ελλάδα συμβάδισε με την Επανάσταση των Γαρυφαλλίων στην Πορτογαλία και το τέλος του φασισμού στην Ισπανία. Η Χούντα είχε θυγίσει κάτω από τις συνδυασμένες πιέσεις από τρεις κατευθύνσεις. Από τα κάτω, ήταν η εκρηκτική πίεση της νέας ριζοσπαστικοποίησης όπως εκδηλώθηκε με την εξέγερση του Πολυτεχνείου. Από τα πάνω, ήταν διπλό το χτύπημα: το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης με την πληθωριστική έκρηξη του 1973-74 συνδυάστηκε με την στρατιωτική ήττα των Συνταγματαρχών στην Κύπρο σαν κατάληξη της επιθετικής εμπλοκής τους στην όξυνση των ανταγωνισμών.

Σήμερα, σχεδόν όλοι οι πολιτικοί σχολιαστές αναφέρονται στην «κρίση του δικομματισμού». Παραδέχονται,

δηλαδή, ότι βρισκόμαστε σε μια φάση πολιτικής κρίσης που δεν περιορίζεται στην κοινοβουλευτική αδυναμία της Ν.Δ, που ακροβατεί με πλειοψηφία 1-2 βουλευτών, αλλά επεκτείνεται και στην αδυναμία του ΠΑΣΟΚ να καρπωθεί τη φθορά της κυβέρνησης. Αυτό που λείπει, όμως, από αυτούς τους σχολιασμούς είναι η εικόνα ότι και σήμερα το πολιτικό σύστημα του ελληνικού καπιταλισμού βρίσκεται ξανά κάτω από την απειλή των ιδίων πιέσεων, και από τα πάνω και από τα κάτω.

Η απειλή μιας επιδείνωσης της οικονομικής κρίσης ήρθε στο προσκήνιο με ένα δημοσίευμα των Financial Times τόσο ανησυχαστικό ώστε ο Αιθιοσκούφης αισθάνθηκε την υποχρέωση να στείλει απαντητική επιστολή που διαβεβαιώνει ότι οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας είναι εξαιρετικές. Μάταιος κόπος. Λίγες μέρες αργότερα ήρθε η συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στην Αθήνα και η τριανθρία Τρισεύπα-Παπαδήμος-Γκαργκάνας επιβεβαίωσαν ότι η απειλή απότομης κάμψης της οικονομικής ανάπτυξης και εκτίναξης του πληθωρισμού είναι υπαρκτή. Το οικονομικό επιτελείο της Ε.Ε απαιτεί από την ελληνική κυβέρνηση να αναλάβει εκστρατεία συμπίεσης των μισθών και «πάταξης των αγκυλώσεων στην αγορά εργασίας». Θέλουν μια νέα και πιο σκληρή επιθε-

Πορεία απεργών στα Νοσοκομεία

ση στο συνδικαλισμό μέσα στους εργατικούς χώρους.

Πρόκειται για μεγάλη «παραγγελιά», ιδιαίτερα τη στιγμή που η κυβέρνηση του Καραμανλή μόλις βγήκε στον αφρό μετά το «μακροβούτι» του Ασφαλιστικού που λίγο έλειψε να της κόψει την ανάσα. Το απεργιακό κύμα του Δεκέμβρη 2007-Μάρτη 2008 ήταν η μεγαλύτερη εργατική έκρηξη εδώ και χρόνια. Όχι μόνο σε όγκο και διάρκεια αλλά και σε βάθος. Σε πολλούς χώρους ξαναζωντάνεψαν πρακτικές ξεχασμένες για πολύ καιρό: συνελεύσεις, απεργιακές φρουρές, παραβίαση του «διευθυντικού δικαιώματος» για το προσωπικό ασφαλείας, σύγκρουση με τα δικαστήρια και την αστυνομία. Το τελευταίο πράγμα που θα μπορούσε να αντέξει ο Καραμανλής είναι ένα νέο φούντωμα τέτοιων απεργιών. Κι όμως, αυτό είναι που του ζητούν η ΕΚΤ και οι πιέσεις της οικονομικής κρίσης.

Για να πάρει ανάσα η ήδη ληχανιασμένη κυβέρνηση πριν βρεθεί σ' αυτή την νέα δίνη, η Ν.Δ αποζητάει επειγόντως το οξυγόνο της «εθνικής συναίνεσης». Έλπριζε ότι θα το είχε μέσα από την διαδικασία της Συνταγματικής Αναθεώρησης, αλλά οι φοιτητικές καταλήψεις για το Άρθρο 16 τίναξαν αυτό το χαρτί στον αέρα. Ο Καραμανλής με τη Μπακογιάννη αναζήτησαν μια νέα εθνική «σανίδα σωτηρίας» στα Σκόπια, στο βέτο για την ένταξη τους στο ΝΑΤΟ και στην «εθνικά υπερήφανη» διπλωματία των αγωγών με τον Πούτιν.

Πραγματικά, είδαμε μέσα στον Απρίλη μια αντιπολίτευση που είχε οδηγηθεί κάτω από τις πιέσεις του απεργιακού κινήματος για το Ασφαλιστικό να απαιτεί την πτώση της κυβέρνησης, ξαφνικά να στέκεται στο πλευρό της κυβέρνησης για τους χειρισμούς της στο ΝΑΤΟ και στη Μόσχα. Το

ΠΑΣΟΚ και ο Γιώργος Παπανδρέου πιο ανοιχτά, το ΚΚΕ και ο ΣΥΡΙΖΑ πιο αμήχανα συμφώνησαν ότι είναι κοινή θέση των κοινοβουλευτικών κομμάτων η αναίτηση για «γεωγραφικό προσδιορισμό» στο όνομα της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Και αποδέχθηκαν τη συμφωνία Καραμανλή – Πούτιν για τον αγωγό φυσικού αερίου σαν καλή διπλωματική κίνηση στην σκακιέρα των Βαλκανίων, διατηρώντας κάποιες επιφυλάξεις για τις οικονομικές λεπτομέρειες που δεν είναι ακόμα γνωστές.

Έκαναν και κάνουν λήθος όχι μόνο από άποψη τακτικής, δίνοντας συναίνεση στην κυβέρνηση την ώρα που βρίσκεται στο ναδίρ της δημοτικότητας, αλλά και από άποψη ουσίας. Οι επιθετικές κινήσεις στην βαλκανική σκακιέρα κοστίζουν πανάκριβα.

Η κυβέρνηση που ληληλατεί τα Ασφαλιστικά Ταμεία είναι η ίδια που σπαταλάει δισεκατομμύρια για τους εξοπλισμούς.

Για να είναι ο ελληνικός καπιταλισμός ισχυρός «παίκτης», με φιλοδοξίες που φτάνουν ως το σημείο ότι είναι το τοπικό «αφεντικό των Βαλκανίων» που παίζει ρόλο στο όνομα των Σκοπίων, στην ανεξαρτησία του Κοσόβου και στον ενεργειακό χάρτη της περιοχής, το αντίτιμο για την εργατική τάξη είναι τεράστιο.

Είναι η αλληγή του στρατιωτικού δόγματος από «αμυντικό» σε «αποτρεπτικό», είναι ο πακτωλός των 14,5 δισεκατομμυρίων ευρώ για εξοπλισμούς, είναι οι πιέσεις για θητεία στα 18. Είναι ο κίνδυνος, μέσα στις σημερινές συνθήκες αστάθειας στις διεθνείς σχέσεις που προκαλεί η κρίση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, ότι η Ελλάδα θα βρεθεί σε τυχοδιωκτικές περιπέτειες σε όλο το τόξο από τα βόρεια σύνορά της μέχρι το Αφγανιστάν, περνώντας από την Κασπία, την Κύπρο και την Μέση Ανατολή.

Είναι τραγικό το πόσο χαζοχαρούμενα αντιμετωπίζεται αυτή η πολιτική της κυβέρνησης του Καραμανλή. Ο Δανίκας στα ΝΕΑ βρίσκει ομοιότητες ανάμεσα στον Καραμανλή και τον Ανδρέα Παπανδρέου στην εθνικά υπερήφανη εξωτερική πολιτική και εξηγεί έτσι τη δημοτικότητα του πρωθυπουργού σε ανώτερα επίπεδα από το κόμμα του. Ίσως κάποιος θα έπρεπε να θυμίσει ότι και ο Σημίτης ήταν μόνιμα «πιο δημοφιλής από το κόμμα του» όσο ήταν πρωθυπουργός, πριν φτάσει σήμερα κατά γενική ομολογία να είναι ο άνθρωπος που οδήγησε το ΠΑΣΟΚ στη χειρότερη κρίση.

Ίσως ακόμα πιο σημαντικό είναι να θυμίσουμε ότι και η Χούντα του Ιωαννίδη επιζητούσε διέξοδο σε «εθνικές επιτυχίες» στο Αιγαίο και στην Κύπρο για να ξεφύγει από την κρίση του καθεστώτος μετά την εξέγερση του Ποιυτεχνείου. Όλοι ξέρουμε που κατέληξε εκείνη η εθνική εκστρατεία. Μπορεί τα πράγματα σήμερα να μην έχουν φτάσει σ' αυτό το σημείο, αλλά αυτό δεν είναι λόγος για συναίνεσεις στα βέτο της Μπακογιάννη και στους αγωγούς του Καραμανλή.

Αντίθετα, το άμεσο πρόγραμμα πάλης της Αριστεράς θα έπρεπε να ξεκινάει από τα μέτωπα σύγκρουσης με τις φιλοπόλημες επιλογές του ελληνικού καπιταλισμού. Καμία συμμετοχή στις ιμπεριαλιστικές εξορμήσεις. Να γυρίσει πίσω ο ελληνικός στρατός από το Αφγανιστάν, τον Λίβανο, το Κόσοβο. Όχι αναγνώριση της «ανεξαρτησίας» του Κοσόβου. Να σταματήσουν τα παζάρια και οι εκβιασμοί για το όνομα των γειτόνων μας, ας διαλέξουν όποιο όνομα θέλουν. Όχι «προτεκτοράτα» στα Βαλκάνια, όχι στις πιέσεις της Ε.Ε, όχι Ευρωστρατός, όχι στην Ευρωσυνθήκη. Να μπει τέρμα στο κυνήγι των εξοπλισμών, λεφτά για προσλήψεις και αυξήσεις όχι για μαχητικά αεροπλάνα, πυραύλους και φρεγάτες.

Η σύνδεση όλων αυτών των αιτημάτων με τους απεργιακούς αγώνες είναι πολύ απλή και άμεση. Δεν χρειάζεται φιλοσοφία

για να προβάλλουμε ότι η κυβέρνηση που λησπιάζει τα Ασφαλιστικά Ταμεία, αρνείται τις αυξήσεις στους μισθούς και ξεπουλιάζει τον ΟΤΕ και τα Λιμάνια είναι η ίδια που σπαταλάει δισεκατομμύρια για τους εξοπλισμούς για να έχει μερίδιο στα προτεκτοράτα και τους αγωγούς των Βαλκανίων. Δεν πρόκειται να σώσουμε τον ΟΤΕ κυματίζοντας την γαλανόλευκη, γιατί και η Deutsche Telekom τη γαλανόλευκη διάλεξε σαν σημαία ευκαιρίας για να διεισδύσει στα Βαλκάνια.

Αντίθετα, μπορούμε να φράξουμε το δρόμο στις ιδιωτικοποιήσεις και να ανοίξουμε τον δρόμο για αυξήσεις και επιβολή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, αν οργανώσουμε την συνέχεια του απεργιακού κινήματος χωρίς αναστολές της απεργιακής δράσης τότε για λόγους κοινοβουλευτικής τακτικής και τότε για λόγους «εθνικού διαλόγου».

Αυτή η προσπάθεια θα πρέπει να οργανωθεί από τα κάτω. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες όχι μόνο σταμάτησαν τις απεργίες του Ασφαλιστικού την ώρα που ήταν στο φόρτε τους, αλλά κατάφεραν να κάνουν την Πρωτομαγιά ένα φιάσκο αντί για συνέχεια των αγώνων. Και συνεχίζουν την ίδια τακτική στις 15 Μάη με χωριστές συγκεντρώσεις της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ την ίδια μέρα, οι μεν για τις ιδιωτικοποιήσεις και οι δε για τις αυξήσεις. Θα χρειαστεί να οργανώσουμε την ενότητα και τη συνέχεια των αγώνων από τα κάτω, βήμα-βήμα, συσπειρώνοντας τους χώρους, πιέζοντας τις ηγεσίες, χτίζοντας τη συμπάρταση σε κάθε χώρο που βγαίνει μπροστά.

Όλα αυτά είναι μάχες πολιτικές που απαιτούν μια Αριστερά Ξεκάθαρη, επίμονη, που δεν χάνει από τα μάτια της την ευρύτερη προοπτική. Μέσα απ' αυτούς τους αγώνες και την έκβασή τους δεν κρίνονται μόνο τα ποσοστά στις επόμενες δημοσκοπήσεις ή έστω στις Ευρωεκλογές που ακολουθούν, αν η κυβέρνηση του Καραμανλή αντέξει άληθον ένα χρόνο. Κρίνονται οι ταξικοί και πολιτικοί συσχετισμοί με τους οποίους μπορούμε να μπούμε στον επόμενο «Μάη», στην επόμενη Μεταπολίτευση. Το «έπαθλο» δεν είναι με πόσους βουλευτές ή υπουργούς θα βγει η Αριστερά αυτή τη φορά. Είναι η προοπτική να ξεφορτωθούμε το σύστημα που φέρνει ξανά και ξανά κρίση, φτώχεια και πόλεμο. Σ' αυτή την κατεύθυνση θέλει να βοηθήσει αυτό το τεύχος του «Σοσιαλισμός από τα κάτω» με το αφιέρωμα στον Μάη του '68 και στις επαναστατικές ιδέες του.

Απεργοί του Λιμανιού στον Πειραιά στις 8 Μάη

Από τις ζούγκλες του Βιετνάμ στα εργοστάσια του Ντιτρόιτ

Το 1968 ήταν μια καυτή χρονιά για το κίνημα και στην Αμερική. Το Γενάρη η αντεπίθεση Τετ των Βιετκόνγκ έφτανε μέχρι την πρεσβεία των ΗΠΑ στη Σαϊγκόν, αποδεικνύοντας περίτρανα ότι οι ΗΠΑ δεν μπορούσαν να κερδίσουν τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Τον Απρίλη η δολοφονία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ έδινε το έναυσμα για εξέγερση στα γκέτο των αμερικάνικων μεγαλοπόλεων. Η εξέγερση κρατάει για μέρες, και χρειάζεται η μεγαλύτερη κινητοποίηση του στρατού από την εποχή του Εμφυλίου μεταξύ Βορείων και Νοτίων για να την καταστείλει. Τον Αύγουστο χιλιάδες διαδηλωτές πολιορκούν το συνέδριο των Δημοκρατικών στο Σικάγο, απαιτώντας υποψήφιος του κόμματος για την προεδρία να είναι ο αντιπολεμικός γερουσιαστής Γιουτζήν Μακάρθου. Όταν οι Δημοκρατικοί επιλέγουν ένα φιλοπολεμικό υποψήφιο, οι διαδηλωτές εισβάλλουν στο συνέδριο και ξεπούν βίαιες ταραχές και συγκρούσεις με την αστυνομία που κρατούν μια ολόκληρη βδομάδα. Τον Οκτώβρη, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Μεξικού, δυο μαύροι αθλητές, ο Τόμι Σμιθ και ο Τζον Κάρλος, μέλη της ριζοσπαστικής οργάνωσης Μαύροι Πάνθηρες, υψώνουν τη γροθιά τους κατά τη διάρκεια της απονομής των μεταλλίων σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τη ρατσιστική πολιτική των ΗΠΑ. Ενώ η φωτογραφία κάνει το γύρο του κόσμου, και παραμένει σύμβολο αντίστασης μέχρι τις μέρες μας, οι αθλητές αποβάλλονται από την ομάδα και τους αφαιρούνται τα μετάλλια.

Το 1968 ήταν το αποκορύφωμα του κινήματος στην Αμερική. Σε αντίθεση όμως με τη Γαλλία και τον υπόλοιπο κόσμο, όπου το κίνημα ξέσπασε το '68 και επεκτάθηκε τα επόμενα χρόνια, στην Αμερική το κίνημα μέτραγε ήδη πάνω από δέκα χρόνια. Για να καταλάβουμε καλύτερα την εμφάνιση και εξέλιξη αυτού του κινήματος, χρειάζεται να ριξουμε μια σύντομη ματιά στο υπόβαθρό του. Ο Ψυχρός Πόλεμος μεταξύ Αμερικής και Σοβιετικής Ένωσης από το 1947 και μετά έδωσε στην Αριστερά και τα συνδικάτα μέσα στις ΗΠΑ ένα συντριπτικό χτύπημα. Η άρχουσα τάξη ξεκίνησε ένα ανελέητο κυνήγι μαγισσών, που είχε στόχο να διαλύσει και να βάλει στο περιθώριο κάθε συλλογικότητα και κάθε μορφή αντίστασης. Χιλιάδες αριστεροί διώχτηκαν, απολύθηκαν ή φυλακίστηκαν. Τα συνδικάτα εκκαθαρίστηκαν από

Ο Κώστας Βλασόπουλος γράφει για την Αμερική των Μαύρων Πανθήρων και του αντιπολεμικού κινήματος

τους αγωνιστές και παραδόθηκαν στα χέρια μιας διεφθαρμένης γραφειοκρατίας που ήταν πρόθυμη να ξεχάσει κάθε μορφή κινητοποίησης. Οποιοσδήποτε καλλιτέχνης ή διανοούμενος το ήμωσε να αμφισβητήσει την αντικομμουνιστική ορθοδοξία βρέθηκε στο περιθώριο, ή αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Αμερική, με κορυφαίο παράδειγμα τον Τσάρλι Τσάπλιν. Ταυτόχρονα, η μαζική ανάπτυξη του καπιταλισμού μεταπολεμικά σήμανε μια σημαντική αύξηση του βιοτικού επιπέδου για την εργατική τάξη στις ΗΠΑ. Στα μέσα της δεκαετίας του '50 τα πράγματα πρέπει να φάνταζαν ιδανικά στα μάτια της άρχουσας τάξης. Είχε καταφέρει να συντρίψει την Αριστερά και τα συνδικάτα και ταυτόχρονα να προσφέρει ένα κομμάτι της πίτας της ανάπτυξης σε μια εργατική τάξη που έμοιαζε ικανοποιημένη και συμβιβασμένη.

Η πραγματικότητα ήταν διαφορετική, αλλιώς θα έπαιρνε καιρό μέχρι να βγει στην επιφάνεια. Ο σπινθήρας δόθηκε από το κομμάτι που παρέμενε πραγματικός παρίας και δεν είχε αποκομίσει σχεδόν τίποτα από τη μεταπολεμική ανάπτυξη. Εκατό χρόνια μετά την κατάργηση της δουλείας, οι μαύροι εξακολουθούσαν να ζουν σε άθλιες συνθήκες. Ειδικά στις Πολιτείες του Νότου επικρατούσε κυριολεκτικά καθεστώς apartheid. Οι μαύροι δεν είχαν δικαίωμα ψήφου, δεν επιτρεπόταν να πηγαίνουν στα ίδια σχολεία, να ταξιδεύουν στα ίδια τρέινα, ή ακόμα και να τρώνε στο ίδιο εστιατόριο με τους λευκούς, αντιμετώπιζαν διαρκή καταστολή από την αστυνομία και τις ρατσιστικές οργανώσεις, και φυσικά έκαναν τις χειρότερες και λιγότερο αμειβόμενες δουλειές. Για δεκαετίες η ηγεσία των μαύρων, που αποτελέτο σε μεγάλο βαθμό από ιερείς και κοινοτικούς παράγοντες, πίστευε ότι θα μπορούσε να βελτιώσει τη θέση τους σε συνεργασία με το πιο προοδευτικό κομμάτι του λευκού κατεστημένου. Στα μέσα της δεκαετίας του '50 τα φτωχά αποτελέσματα αυτής της στρατηγικής έκαναν πολλούς αγωνιστές να αλλιάξουν άποψη. Η κατάργηση των διακρίσεων μπορούσε να έρθει μόνο μέσα από μια ενορχηστρωμένη καμπάνια

μη βίαιης πολιτικής ανυπακοής. Το Δεκέμβρη του '55 η Ρόζα Πάρκς συνελήφθη στο Μοντγκόμερι της Αλαμπάμα γιατί αρνήθηκε να παραχωρήσει τη θέση της σε ένα λευκό επιβάτη στο λεωφορείο, όπως όριζαν οι ρατσιστικοί νόμοι της εποχής. Σε απάντηση, οι τοπικές οργανώσεις των μαύρων με επικεφαλής τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ ξεκίνησαν ένα μοϊκοτάζ όληων των μέσων μαζικής συγκοινωνίας μέχρι την κατάργηση των ρατσιστικών διαχωρισμών. Η νίκη του μετά από μήνες κινητοποιήσεων πυροδότησε ένα τεράστιο κίνημα πολιτικής ανυπακοής σε όλη τη χώρα.

Χιλιάδες λευκοί φοιτητές ενώνονταν τώρα με τους μαύρους ακτιβιστές σε αμέτρητες δραστηριότητες πολιτικής ανυπακοής: διαδηλώσεις, ολονυχτίες, καθιστικές διαμαρτυρίες σε μαγαζιά που αρνιόνταν να εξυπηρετήσουν μαύρους, κοινές εκδρομές λευκών και μαύρων ακτιβιστών για να σπάσουν οι ρατσιστικοί διαχωρισμοί στα μέσα μεταφοράς, καλοκαιρινά σχολεία για την εκπαίδευση των αναλφάβητων μαύρων, εκστρατείες για την εγγραφή των μαύρων ψηφοφόρων κλπ. Η απόληψη από τη μεριά της αστυνομίας και ρατσιστικών ομάδων όπως η Κου Κλιούξ Κλιαν ήταν φρικτή: δολοφονίες, ξυλοδαρμοί, συλλήψεις, καταδίκες. Παρόλη αυτά η μαζική συμμετοχή, με αποκορύφωμα την πορεία του ενός εκατομμυρίου στην Ουάσινγκτον το 1963, όταν ο Κινγκ εκφώνησε τον ιστορικό του λόγο «I have a dream», ανάγκασε επιτέλους την κυβέρνηση να αντιδράσει. Μεταξύ 1963 και 1965 μια σειρά ομοσπονδιακών νόμων κατάργησαν τους ρατσιστικούς διαχωρισμούς και έδωσαν στους μαύρους το δικαίωμα ψήφου χωρίς περιορισμούς. Ήταν μια μεγάλη νίκη του κινήματος, αλλιώς έβαζε επίσης νέα διλήμματα. Οι νόμοι είχαν αλλιάξει, αλλιώς οι μαύροι παρέμεναν σε συνθήκες φτώχειας και περιθωριοποίησης. Τι θα έπρεπε πλέον να κάνουν; Ίδια ερωτήματα έμπαιναν πλέον και μέσα στο φοιτητικό κίνημα. Η πάλη για τα πολιτικά δικαιώματα είχε πετύχει, αλλιώς τι θα έπρεπε να γίνει με τα βαθύτερα κοινωνικά προβλήματα; Με ποιο τρόπο μπορούσε να αλλιάξει η κοινω-

Σικάγο 1968. Αντιπολεμική διαδήλωση έξω από το συνέδριο του Δημοκρατικού κόμματος

νία συνοδικότερα; Ποιος έπρεπε να είναι ο ρόλος των φοιτητών μέσα στο κίνημα;

Ένα νέο ζήτημα έμπαινε τώρα στο προσκήνιο, και θα οδηγούσε σύντομα στην πιο βαθειά ριζοσπαστικοποίηση της γενιάς των ακτιβιστών του '60. Το Φλεβάρη του 1965 οι ΗΠΑ αποφάσισαν τη μαζική επέκταση της αμερικάνικης παρουσίας στο Βιετνάμ και τη χρήση αμερικανών στρατιωτών στις επιχειρήσεις. Πολύ σύντομα οι ανάγκες σε δυναμικό εξάντησαν τους επαγγελματίες στρατιώτες και επέβαλλαν την υποχρεωτική στρατολόγηση της νεολαίας. Εκατοντάδες χιλιάδες νεολαίοι βρέθηκαν ξαφνικά να υπηρετούν στις ζούγκλες του Βιετνάμ σε έναν πόλεμο που υποτίθεται ότι γινόταν στο όνομα της ελευθερίας και της πάλης

κατά του κομμουνισμού. Χιλιάδες βετεράνοι έβησαν από πρώτο χέρι τις κτηνώδεις του αμερικανικού στρατού σε έναν άδικο πόλεμο. Οι βετεράνοι που επέστρεφαν έπαιξαν ένα κρίσιμο ρόλο στη δημιουργία του αντιπολεμικού κινήματος, συμμετέχοντας έντολοι στις διαδηλώσεις και μεταδίδοντας από πρώτο χέρι τις εμπειρίες τους. Ταυτόχρονα, τα πανεπιστήμια γίνονταν η εστία του αντιπολεμικού κινήματος. Χιλιάδες φοιτητές συμμετείχαν σε καθιστικές διαμαρτυρίες και καταλήψεις, έκαιγαν δημόσια τις κλήσεις στράτευσης, εισέβαλλαν στις δημόσιες υπηρεσίες και κατέστρεφαν τα αρχεία στρατευσίμων, οργάνωναν εκδηλώσεις και συζητήσεις. Τον Απρίλη του 1968 η φοιτητική οργάνωση SDS (Φοι-

τητές για μια Δημοκρατική Κοινωνία) οργάνωσε μια γενική αποχή σε όλα τα αμερικάνικα πανεπιστήμια στην οποία συμμετείχαν πάνω από ένα εκατομμύριο φοιτητές. Οι ταραχές στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια, όταν οι φοιτητές κατέλαβαν το πανεπιστήμιο και συγκρούστηκαν με την αστυνομία για μέρες, απαιτώντας να διακόψει το πανεπιστήμιο τις σχέσεις του με τον αμερικάνικο στρατό, έγιναν θέμα της περίφημης ταινίας «Φράουλες και Αίμα», που έφερε το αντιπολεμικό κίνημα των ΗΠΑ στο κέντρο της προσοχής όλη του κόσμου. Η εμπειρία του να σε κυνηγάει παντού ένα μαζικό κίνημα δεν ανακαλύφθηκε για πρώτη φορά από τους ηγέτες του G8 στη Γένοβα. Σε όλη τη διάρκεια του πολέμου τα μέλη της κυβέρνησης δεν μπορούσαν να εμφανιστούν πουθενά χωρίς να βρεθούν αντιμέτωποι με μαζικές διαδηλώσεις, που ήταν συχνά πολύ δυναμικές. Οι αντιπολεμικές διαδηλώσεις ήταν αμέτρητες, με αποκρύφωμα τις διαδηλώσεις τον Οκτώβρη του '69, στις οποίες συμμετείχαν εκατομμύρια Αμερικάνοι σε όλες τις μεγάλες πόλεις.

Το αντιπολεμικό κίνημα ήταν νικηφόρο. Παρά την προσπάθεια να καθυστερήσουν την αναπόφευκτη ήττα επεκτείνοντας τη φρίκη του πολέμου στη γειτονική Καμπότζη και το Λάος, οι ΗΠΑ τελικά έχασαν τον πόλεμο. Το 1975 οι Βιετκόνγκ έμπαιναν στην Σαϊγκόν και οι Αμερικανοί αποχωρούσαν από την προεδρία τους με ηλικώτερο. Χρειάστηκαν πάνω από 15 χρόνια για να ξεπεράσει ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός το «σύνδρομο του Βιετνάμ» και να επιχειρήσει ξανά μια μαζική εισβολή στον πόλεμο του Κόληπου το 1991.

Η σημασία του κινήματος του 60 δεν περιοριζόταν όμως στην αποτροπή του πολέμου του Βιετνάμ. Οι κινητοποιήσεις ενάντια στον ρατσισμό και τον πόλεμο οδήγησαν χιλιάδες ανθρώπους να αμφισβητήσουν σχεδόν στιδήποτε το σύστημα τους είχε μάθει να θεωρούν δεδομένο και αναπόφευκτο. Το κίνημα για τα δικαιώματα των γυναικών, των ομοφυλιόφιλων, των φυλακισμένων, το κίνημα για την σεξουαλική απελευθέρωση, την ελεύθερη έκφραση και την προστασία του περιβάλλοντος ξεπήδσαν μέσα από την εμπειρία του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα και του αντιπολεμικού κινήματος. Οι άνθρωποι που συμμετείχαν στις διαδηλώσεις και τις καταλήψεις διαπίστωναν ότι η μαζική δράση μπορεί να έχει αποτελέσματα.

Το γυναικείο κίνημα ξεπήδωσε μέσα από αυτές τις κινητοποιήσεις. Σχεδόν όλες οι ηγετικές μορφές του γυναικείου κινήματος του 60 είχαν περάσει από τις γραμμές του αντιπολεμικού κινήματος και του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα. Τώρα έφταναν να διεκδικούν την κατάργηση των σεξιστικών διακρίσεων, την ισότητα στην εργασία και την αμοιβή, το δικαίωμα

Διαδήλωση για την απελευθέρωση του Χιούι Νιούτον, ηγέτη των Μάυρων Πανθήρων

στην αντισύλληψη και την έκτρωση. Το σύνθημα «το προσωπικό είναι και πολιτικό» γεννήθηκε μέσα από τους αγώνες αυτής της δεκαετίας. Χιλιάδες γυναίκες συμμετείχαν σε εκδηλώσεις, καταλήψεις και κινητοποιήσεις για τα δικαιώματά τους, ενώ οι οργανώσεις ξεπηδούσαν σαν μανιτάρια. Το κίνημα πέτυχε μια ιστορική νίκη με την κατοχύρωση του δικαιώματος στην έκτρωση το 1973.

Το κίνημα για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων αποτελεί άλλη μια τέτοια χαρακτηριστική περίπτωση. Για δεκαετίες οι ομοφυλόφιλοι βρισκόταν στο περιθώριο, κρύβοντας την ταυτότητά τους, αποδεχόμενοι την καταπίεση, την κατακραυγή και την αστυνομική βαρβαρότητα. Τον Ιούνιο του 1969 η αστυνομία έκανε έφοδο στο μπαρ Στόουνγουοϊλ Ινν στη Νέα Υόρκη, στο οποίο σύχναζαν πολλοί γκέι. Ήταν μια συννησιμένη επιχείρηση ταπείνωσης και εκφοβισμού: ποιος θα περίμενε ποτέ ότι οι «θνητοπρεπείς» ομοφυλόφιλοι θα αντιστέκονταν; Όμως η εμπειρία από τη συμμετοχή στις διαδηλώσεις, τη μαζική αλληλεγγύη και τις συγκρούσεις με την αστυνομία έκαναν τη διαφορά. Οι θαμνώνες του μπαρ άρχισαν να συγκρούονται με τους μπάτσους, προσελκύνοντας σιγά σιγά εκατοντάδες άτομα από τα γειτονικά μπαρ. Οι συγκρούσεις κράτησαν πέντε ολόκληρες μέρες. Τίποτα πια δεν ήταν το ίδιο. Χιλιάδες ομοφυλόφιλοι ακτιβιστές οργανώνονταν πια ανοιχτά για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Ένα μήνα μετά ίδρυσαν το GLF (Μέτωπο για την Απελευθέρωση των Ομο-

φυλόφιλων). Το GLF οργάνωσε εκατοντάδες πορείες και διαδηλώσεις τα επόμενα χρόνια. Οι πορείες Gay Pride που γίνονται μέχρι σήμερα είναι μια χαρακτηριστική κληρονομιά αυτού του κινήματος.

Η αντίσταση στην καταπίεση ξεπηδούσε ακόμα και στα πιο απίθανα μέρη. Οι φυλακές είναι ακόμα και σήμερα καθρέφτης της ρατσιστικής δομής των ΗΠΑ: η συντριπτική πλειοψηφία των κρατουμένων ήταν και είναι μαύροι, καταδικασμένοι για μικροαδικήματα. Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα και τον πόλεμο ενέπνεε τώρα τους φυλακισμένους να διεκδικήσουν καλύτερες συνθήκες. Ο μαύρος κρατούμενος Τζορτζ Τζάκσον έγινε μια μορφή έμβλημα για το κίνημα του 60. Ο Τζάκσον ήταν μια συνηθισμένη περίπτωση μαύρου μικροκακοποιού καταδικασμένου σε ισόβια. Μέσα στη φυλακή εμπνέεται από το κίνημα, διαβάζει ιστορία και οικονομικά, γίνεται Μαρξιστής και ιδρύει το 1966 την Μαύρη Αντάρτικη Οικογένεια, μια επαναστατική οργάνωση φυλακισμένων, που απαιτούσε όχι μόνο καλύτερες συνθήκες κράτησης αλλά ακόμα και την ανατροπή της κυβέρνησης. Η οργάνωση του Τζάκσον είχε μεγάλη επιρροή μέσα στις φυλακές και οργάνωσε πολλές εξεγέρσεις κρατουμένων, σε μια από τις οποίες δολοφονήθηκε και ο ίδιος. Τα βιβλία του Τζάκσον για τις συνθήκες στις φυλακές έγιναν πασίγνωστα και οδήγησαν στη δημιουργία ενός σημαντικού κινήματος συμπαράστασης.

Η πάλη ενάντια στο ρατσισμό έμπαινε

πλέον και μέσα στους εργατικούς χώρους. Σε πολλή εργοστάσια της αυτοκινητοβιομηχανίας στο Ντιτρόιτ η πλειοψηφία των εργατών ήταν μαύροι. Δεν είχαν να αντιμετωπίσουν μόνο το ρατσισμό, αλλά και τα χαμηλά μεροκάματα και τις άσχημες συνθήκες εργασίας. Η ριζοσπαστικοποίηση που είχε γεννήσει το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα έκανε τους μαύρους εργάτες να οργανωθούν. Η πρώτη και πιο διάσημη τέτοια οργάνωση εμφανίστηκε το καλοκαίρι του 68 στο εργοστάσιο ΝτοτΖ, και πήρε το όνομα DRUM (Επαναστατικό Συνδικαλιστικό Κίνημα του ΝτοτΖ). Το DRUM ξεκίνησε μια παράνομη απεργία στην οποία συμμετείχαν 3.000 εργάτες. Σύντομα παρόμοιες οργανώσεις ξεπηδούσαν και στα άλλα εργοστάσια της περιοχής και τελικά συνενώθηκαν στην Ένωση Μαύρων Επαναστατών Εργατών, μια οργάνωση που έπαιξε σημαντικό ρόλο στις εργατικές κινητοποιήσεις.

Ταυτόχρονα, σε όλο το φάσμα του κινήματος οι αγωνιστές άρχιζαν να βλέπουν τις συνδέσεις ανάμεσα στο ρατσισμό, τον καπιταλισμό και τον ιμπεριαλισμό. Η περίπτωση του διάσημου μαύρου πυγμάχου Μοχάμεντ Άλι, σύμβολου του αγώνα κατά του ρατσισμού, ήταν χαρακτηριστική για πολλούς άλλους αγωνιστές. Ο Άλι αρνήθηκε να υπηρετήσει στον αμερικάνικο στρατό στο Βιετνάμ, παρότι ήξερε ότι θα πήγαινε φυλακή και θα έχανε το δικαίωμα να υπερασπίσει τον τίτλο του στην πυγμαχία. Η εξήγηση που έδωσε για την πράξη του ήταν αφοπλιστική: «Δεν θα πάω να πολεμήσω τους Βιετκόνγκ. Κανένας Βιετκόνγκ δεν με αποκάλεσε ποτέ άρπη». Πολλά άλλα κομμάτια ταύτιζαν την πάλη ενάντια στην καταπίεση με την πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό. Η μαζική οργάνωση για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων που εμφανίστηκε την ίδια περίοδο πήρε το όνομα GLF (Μέτωπο για την Απελευθέρωση των Ομοφυλόφιλων) σε ένδειξη αλληλεγγύης στο βιετναμέζικο Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (NLF).

Ταυτόχρονα, οι αγωνιστές αυτοί αμφισβητούσαν τον καπιταλισμό αλλά αναζητούσαν ένα εναλλακτικό μοντέλο κοινωνίας. Για μια ολόκληρη γενιά Αμερικανών ο σοσιαλισμός ήταν ταυτισμένος με τη σταλινική δικτατορία της Σοβιετικής Ένωσης και το δυτικό μπλοκ με την προάσπιση της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Ο πόλεμος στο Βιετνάμ, σε συνδυασμό με τις προϋπάρχουσες εμπειρίες του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα, έκαναν τώρα αυτές τις ιδέες να ξεφτίσουν στα μυαλά χιλιάδων αγωνιστών.

Ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ δήλωνε σε μια συγκέντρωση: «Πρέπει κάποτε να αναρωτηθούμε: γιατί υπάρχουν 40 εκατομμύρια φτωχοί εδώ; Και όταν κάνεις αυτή την ερώτηση, αναρωτιέσαι για το οικονομικό σύστημα, για τη διανομή του πλούτου. Και

όταν αναρωτιέσαι για αυτά, αρχίζεις να αμφισβητείς την καπιταλιστική οικονομία». Ο Κινγκ, που είχε ξεκινήσει ως οπαδός της μη βίας και της διαπραγμάτευσης με το κατεστημένο, έβλεπε τώρα ότι οι νέοι νόμοι δεν είχαν αλλιάξει και πολύ τη ζωή των μαύρων. Η καταπολέμηση της φτώχειας δεν θα ερχόταν με νέους νόμους, αλλιά με την κοινή δράση των λευκών και μαύρων εργατών, από έναν «πολιεθνικό στρατό των φτωχών», όπως τον αποκαλούσε. Τη μέρα της δολοφονίας του ο Κινγκ είχε μιλήσει σε μια συγκέντρωση των εργαζόμενων στην καθαριότητα στο Μέμφις, που βρίσκονταν σε απεργία διαρκείας, προτείνοντας τους να οργανώσουν γενική απεργία συμπαράστασης όλων των εργαζόμενων του Μέμφις. Ταυτόχρονα ο Κινγκ καταδίκασε τον πόλεμο στο Βιετνάμ, λέγοντας ότι τα τεράστια ποσά που σπαταλούνταν σε έναν άδικο πόλεμο μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την καταπολέμηση της φτώχειας στις ΗΠΑ.

Άλλοι προχωρούσαν ακόμα παραπέρα. Αγωνιστές όπως ο Malcolm X πίστευαν ότι η λύση δεν μπορούσε να έρθει από τη μηβία, αλλιά από τη σύγκρουση και την ανατροπή. Ο Malcolm X υπερασπιζόταν το δικαίωμα του κινήματος στην αυτοάμυνα απέναντι στην αστυνομία και στους ρατσιστές και την ανάγκη της πάλης «με κάθε αναγκαίο μέσο». Ο Malcolm X δολοφονήθηκε το 1965. Οι ιδέες του όμως έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην δημιουργία των Μαύρων Πανθήρων, μιας ριζοσπαστικής μαύρης οργάνωσης που ιδρύθηκε το 1966. Για πρώτη φορά μετά το '30 μια μαζική πολιτική οργάνωση επιδίωκε το σοσιαλισμό μέσα από την επαναστατική ανατροπή του καπιταλισμού. Αλλιά και μέσα στο φοιτητικό κίνημα η ριζοσπαστικοποίηση αυξανόταν ραγδαία. Η μαζική φοιτητική οργάνωση SDS, που ήταν αρχικά έντονα αντικομμουνιστική, είχε φτάσει να κυριαρχείται από επαναστάτες με αναφορές στο Μάο, τον Γκεβάρα και τον Τρότσκι.

Το 68 ήταν η κορύφωση της ριζοσπαστικοποίησης των προηγούμενων δέκα χρόνων. Όταν το καλοκαίρι το συνέδριο των Δημοκρατικών επέλεξε τελικά έναν οπαδό του πολέμου στο Βιετνάμ ως υποψήφιο πρόεδρο, ήταν πια προφανές ότι η πάλη απέναντι στον πόλεμο και την καταπίεση δεν μπορούσε να έρθει μέσα από τις εκλογές και το πολιτικό κατεστημένο. Εκατοντάδες χιλιάδες αγωνιστές αναζητούσαν με αγωνία την εναλλακτική λύση.

Η αμερικάνικη εκδοχή του '68 ήταν εξίσου συγκλονιστική με το Μάο. Υπήρχε όμως μια σημαντική διαφορά. Το τσάκισμα της αριστεράς και των συνδικάτων πριν από την άνοδο του κινήματος έπαιξε καθοριστικό ρόλο. Ο Μάο του 68 θα είχε παραμείνει μια φοιτητική εξέγερση χωρίς τη γενική απεργία των δέκα εκατομμυρίων εργατών και τις καταλήψεις των εργοστα-

Αντιπολεμικός διαδηλωτής καιεί το "φύλλο πορείας" του στρατολογικού γραφείου

σίων. Το κίνημα στην Αμερική είχε και αυτό να δείξει σημαντικές απεργίες. Η πιο σημαντική έγινε το 1970, όταν 400.000 εργάτες της αυτοκινητοβιομηχανίας Τζένεραλ Μότορς απεργούσαν για 10 εβδομάδες.

Παρά όμως τις επιμέρους σημαντικές απεργίες, η εξουδετέρωση των συνδικάτων σήμαινε ότι η εργατική τάξη στην Αμερική δεν κατάφερε να παίξει το ρόλο του συνδικετικού ιστού του κινήματος για την ανατροπή του καπιταλισμού και της

καταπίεσης. Οι περισσότεροι αγωνιστές έψαξαν αλλού για τον κινητήριο μοχλό του κινήματος: στους ριζοσπαστικοποιημένους φοιτητές, στους περιθωριοποιημένους, στην ένοπλη πάλη, στις αυτόνομες κοινότητες ή στη "μαύρη δύναμη". Καμιά όμως από αυτές τις εναλλακτικές επιλογές δεν είχε τη δυνατότητα να σταματήσει τη λειτουργία του καπιταλισμού με τον τρόπο που το κάνει μια απεργία, ούτε να πετύχει μια συνολική ανατροπή της κοινωνίας. Μετά το 1969 το αντικαπιταλιστικό κίνημα οδηγήθηκε σε διάσπαση, καθώς άλλοι αγωνιστές έμειναν εγκλωβισμένοι στα πανεπιστήμια, άλλοι οδηγήθηκαν στην ένοπλη σύγκρουση με την αστυνομία, ενώ άλλοι αποτραβήχτηκαν στη δημιουργία αυτόνομων κοινοτήτων. Η αμείλικτη κρατική καταστολή και η περιθωριοποίηση οδήγησαν τελικά το κίνημα στην οπισθοχώρηση.

Το κίνημα της δεκαετίας του '60 στην Αμερική έχει τεράστια σημασία. Μας υπενθυμίζει ότι η αντίσταση στην καρδιά του κτήνους έχει παράδοση και εμπειρία. Μας δείχνει επίσης το πώς η δράση αλλιάζει τις ιδέες των ανθρώπων. Οι νίκες αυτού του κινήματος είναι πηγή έμπνευσης για τους αγωνιστές που παλεύουν σήμερα ενάντια στην καταπίεση και την κατοχή του Ιράκ. Αλλιά και οι αποτυχίες του είναι πηγή διδαγμάτων και συζήτησης για όσους θέλουν το κίνημα να είναι νικηφόρο αυτή τη φορά.

Σαν Ντιέγκο

Οι σεισμοί της Σαϊγκόν, της Πράγας και του Παρισιού, συγκλόνισαν ακόμα και τη πιο δεξιά γωνιά της νότιας Καλιφόρνιας. Το 1968 ήμουν μαθητευόμενος εργάτης σε σφαγείο, καθάριζα βοδινές γλώσσες και ονειρευόμουν ότι ίσως «sous la plage, les raves» (για να αντιστρέψω το περίφημο σύνθημα του γαλλικού Μάο).

Η σύζυγός μου κι εγώ ήμασταν μέλη ενός «γκρουπούσκουλιου» (και ποιος δεν ήταν εκείνες τις μέρες;) το χαρακτηριστικό του οποίου ήταν ότι το αποτελούσαν νεαροί, ενήλικες εργάτες: ένα ζευγάρι δασκάλων, ένας ντελιβεράς, μια γραμματέας, κάποιοι ηλεκτρολόγοι σε μια τηλεφωνική εταιρεία, και ένας αντιρρησίας συνείδησης που είχε φύγει από τους Πεζοναύτες.

Δυο βραδιές τη βδομάδα, μαζευόμασταν γύρω από μια μακαρονάδα για να καταστρώσουμε τη συλλογική μας απόδραση στο Σαν Φρανσίσκο (εγώ κατέληξα στο Λος Άντζελες τελικά) και για να συζητήσουμε «Τι να κάνουμε». Στη μέση μιας μπερδεμένης και πολύωρης συζήτησης γύρω από τα υπέρ και τα κατά του Τρότσκι απέναντι στον Μάο, αποφασίσαμε να απευθυνθούμε στην υψηλότερη αυθεντία που μπορούσαμε: στον φιλόσοφο Χέρμπερτ Μαρκούζε, που κατοικούσε στη Λα Τζιόλα του Σαν Ντιέγκο.

Μόλις είχε επιστρέψει από ένα ταξίδι όπου στο Παρίσι και στη Φραγκφούρτη είχε γίνει δεκτός με εκδηλώσεις πλατείας και φαινόταν ανακουφισμένος να περνάει ένα ήσυχο απόγευμα, πίνοντας μια μεγάλη μπύρα και να θυμάται με νοσταλγία το 1918 όταν μετέφερε σημειώματα για λογαριασμό της Ρόζας Λούξεμπουργκ. Όταν προσπαθήσαμε να πάρουμε τη γνώμη του για τις εσωτερικές μας διαμάχες, γέλασε και μας είπε να μην χολοσκάμε για «θεολογίες». Όπως μας είπε «Ο κόσμος είναι στις φλόγες, ακολουθήστε το φως τους». Προσπαθήσαμε.

Γαλλία - Ιταλία

«Στα δυνατά χέρια των εργατών»

Η εργατική τάξη συνήθως είναι απύσχα στα αφιερώματα που γίνονται για το Μάη του '68. Είναι λογικό αφού χιλιάδες κόσμος εμπνέεται και σήμερα από αυτό το παγκόσμιο κύμα εξεγέρσεων και γι' αυτό προσπαθούν να μεταδώσουν την αίσθηση της αδυναμίας του οποιουδήποτε εγχειρήματος για την αλλαγή της κοινωνίας. Έτσι η έμφαση δίνεται στην αυτοπία των εξαγγελιών των τότε εξεγερμένων και στη μεταμέλεια κάποιων από τους ηγέτες τους. Βοηθεί να παρουσιάζεται ως νεανική τρέλλα των φοιτητών παρά ως δράση των εργατών. Η πραγματικότητα όμως είναι ότι ο Μάης πήρε αυτή τη διάσταση μόνο και μόνο γιατί «η σημαία του αγώνα πέρασε από τα αδύναμα χέρια των φοιτητών στα δυνατά χέρια των εργατών» -όπως έλεγε και το σύνθημα των πρώτων. Σε δύο χώρες αυτή η δυναμική πήρε διαστάσεις ανοιχτής εξέγερσης, στη Γαλλία και την Ιταλία.

“...I was born with a plastic spoon in my mouth” ⁽¹⁾

Στα χρόνια μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και για τρεις σχεδόν δεκαετίες ο καπιταλισμός γνώρισε τη μακροβιότερη οικονομική ανάπτυξη στην ιστορία του. Η δεκαετία του '30 με τις ακρότητές της, την οικονομική κρίση, το φασισμό και τις επαναστάσεις έμοιαζε να είναι ένας μακρινός εφιάλτης. Το σύστημα γνώριζε μια νέα νεότητα και έδειχνε ότι μπορούσε να εξασφαλίσει μια πραγματικά καλύτερη ζωή για τους εργαζόμενους. Το κράτος πρόνοιας, η μαζικοποίηση της εκπαίδευσης, η δημιουργία δημόσιων συστημάτων υγείας, η ύπαρξη υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών των εργαζόμενων, αλλά και νέες εφευρέσεις που κατέκλιαν την καθημερινή ζωή φάνηκε ότι μπορούσαν να δώσουν στους εργαζόμενους τουλάχιστον στην Ευρώπη και στην Β. Αμερική ένα τόσο υψηλό βιοτικό επίπεδο, που οι γονείς τους κάποια χρόνια νωρίτερα ούτε θα μπορούσαν να έχουν ονειρευτεί.

Ταυτόχρονα η μοιρασιά του κόσμου σε σφαίρες επιρροής των δύο υπερδυνάμεων και ο Ψυχρός Πόλεμος εξασφάλιζε ότι κανείς δεν πρόκειται να κινηθεί έξω από τα όρια που το ίδιο το σύστημα τοποθετούσε σε Ανατολή και Δύση. Η αριστερά, μετά από μια σύντομη περίοδο συμμετοχής της σε κυβερνήσεις συνεργασίας, αμέσως

Ο Σεραφεΐμ Ρίζος αναλύει το υπόβαθρο της εργατικής εξέγερσης που συγκλόνισε τη Γαλλία και την Ιταλία το 1968 -69

μετά τον πόλεμο, αφού ...κατόρθωσε να αφηγήσει τα κινήματα της Αντίστασης και να αποκαταστήσει την κυριαρχία των αφεντικών στα εργοστάσια, αποπέμφθηκε από οποιαδήποτε μορφή άσκησης κυβερνητικής εξουσίας. Τα Κομμουνιστικά Κόμματα ιδιαίτερα αυτά της Γαλλίας και της Ιταλίας συγκέντρωναν τις εκλογικές συμπάθειες ενός μεγάλου κομματιού της εργατικής τάξης, αλλά στην πραγματικότητα δεν αποτελούσαν καμιά απειλή για το σύστημα. Όλες οι μεταρρυθμίσεις έγιναν μάλλον υπό σοσιαλδημοκρατικές ή ακόμη και δεξιές κυβερνήσεις, που δεν ένωσαν, τουλάχιστο μέχρι το '68 καμιά απειλή από τα αριστερά τους.

Αντίστοιχα τα συνδικάτα είδαν τη δύναμη τους να μειώνεται. Ο αριθμός των εργατών που ήταν οργανωμένοι στα κυριότερα συνδικάτα στη Γαλλία από το 1951 μέχρι το 1967 μειώθηκε από 43,4% σε 31%. Ενώ το συνολικό ποσοστό των συνδικαλισμένων εργατών στην χώρα δεν ξεπερνούσε το 20%. Στην Ιταλία το αντίστοιχο ποσοστό ήταν γύρω στο 30%. Εργοστάσια όπως της Σιπροέν, της Πεζό ή αυτό της Φιάτ στο Τορίνο είχαν μείνει χωρίς πρωτοβάθμιο σωματείο.⁽²⁾

Τόσο απόλυτη και αναμφισβήτητη ήταν η οικονομική άνθηση και ο νέος κοινωνικός και πολιτικός διακανονισμός που επέβαλε, ώστε πολλοί διανοητές που ενέτασαν τον εαυτό τους στην αριστερά αμφισβητούσαν την οποιαδήποτε προοπτική για αυτή. «Στη Βρετανία βρισκόμαστε στο κατώφλι μια κοινωνίας της μαζικής αφθονίας» σημείωνε ο Άντονι Κρόσλαντ σε ένα δημοφιλές έργο του εκείνη την εποχή. Και συνέχιζε «...είναι φανερά ανακριβές να αποκαλούμε τη Βρετανία καπιταλιστική χώρα».⁽³⁾ Ο Αντρέ Γκορτζ ένας Γάλλος θεωρητικός σε ένα άρθρο του γραμμένο στις αρχές του '68 βιάζονταν να αποχαιρέτησε την εργατική τάξη σημειώνοντας: «...στο άμεσο μέλλον δεν φαίνεται ότι θα υπάρξει για τον ευρωπαϊκό καπιταλισμό μια τόσο δραματική κρίση που να οδηγήσει τους εργάτες σε επαναστατικές γενικές απεργίες».

The times they are a changing ⁽⁴⁾

Όταν ο Μαρξ σχεδόν εκατό χρόνια πριν από τον Γκορτζ, έγραφε ότι ο καπιταλισμός γεννά τον ίδιο του τον νεκροθάφτη, μπορούσε με πολύ πιο ακριβή τρόπο, να προβλέψει τι θα ζούσε ο Γάλλος διανοητής λίγους μήνες αφότου αποχαιρέτησε την εργατική τάξη.

Το άμεσο αποτέλεσμα της τεράστιας μεταπολεμικής ανάπτυξης ήταν η δημιουργία μιας νέας πολύ πιο μεγάλης και συγκεντρωμένης εργατικής τάξης. Μεγάλα τμήματα του αγροτικού πληθυσμού μετανάστευσαν στις πόλεις για να εργαστούν. Στη Γαλλία οι αγρότες το 1950 αποτελούσαν το 30% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Το 1967 ήταν μόλις το 16,7%. Την ίδια στιγμή το μέγεθος της εργατικής τάξης πολλαπλασιάζονταν. Μόνο στην περιοχή της Λομβαρδίας, γύρω από το Μιλάνο, οι μεταλλεργάτες αυξήθηκαν κατά 200.000.⁽⁵⁾

Αρχικά οι άνθρωποι αυτοί κουβαλούσαν μαζί τους στους νέους τόπους διαμονής τους τις συνθήκες της αγροτικής ζωής μαζί με το συντηρητισμό και της προκαταλήψεις της. Πολλοί μάλιστα ένοιωθαν ευνωμισμένη για τα αφεντικά που τους απάλλαξαν από τη φτώχεια της υπαίθρου. Δεν ήταν λίγες οι φορές που οι βιομήχανοι χρησιμοποίησαν αυτό το τμήμα της εργατικής τάξης, για να σπάσουν τη συλλογικότητα και τη μαχητικότητα των πιο παραδοσιακών και συνδικαλισμένων κομματιών της.

Όμως τα πράγματα δεν θα έμεναν έτσι για πολύ. Οι μισθοί ήταν ανεπαρκείς. Οι Γάλλοι εργάτες ήταν οι χειρότερα πληρωμένοι εργάτες στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ πλήρωναν τους υψηλότερους φόρους και είχαν τα μακρύτερα ωράρια.. Στην Ιταλία τα πράγματα ήταν ακόμη χειρότερα. «Εταιρίες» ενοκίασης εργατών νοίκιαζαν στα αφεντικά φτηνά εργατικά χέρια από το Νότο, οι οποίοι δούλευαν χωρίς συμβάσεις, ανασφάλιστοι, σε βαριές δουλειές χωρίς το παραμικρό μέτρο προστασίας, ενώ διέμεναν κάτω από άθλιες συνθήκες σε γιαπιά ή σε μικρά διαμερίσματα όπου στοιβάζονταν ο ένας πάνω στον άλλο. Έρχονταν συχνά αντιμέ-

Συνέλευση εργατών στην κατάληψη της Ρενό

τώποι με τον ρατσισμό εις βάρος τους ενώ δεν απολάμβαναν καμία διευκόλυνση από το εκπαιδευτικό και το υγειονομικό σύστημα.

Μέσα στα εργοστάσια οι εργάτες αντιμετώπιζαν και έναν άλλο εχθρό: το χρόνο. Η μαζικοποίηση της παραγωγής σήμανε διαρκή πίεση πάνω στους εργάτες προκειμένου να ανταποκριθούν στις νόρμες. Η εταιρία κατασκευής ηλεκτρικών ειδών Candy το 1947 κατασκεύαζε ένα πλυντήριο την ημέρα. Το 1967 η ίδια εταιρία παρήγαγε ένα πλυντήριο κάθε 15 δευτερόλεπτα ενώ το σύνολο της βιομηχανίας ηλεκτρικών ειδών παρήγαγε 3.200.000 πλυντήρια το χρόνο.⁶⁵ Αυτή η τεράστια αλλαγή έγινε εφικτή μόνο και μόνο γιατί οι διευθυντές μέσα στα εργοστάσια επέβαλαν με δικτατορικό τρόπο τις ανάγκες της αγοράς.

Αυτές οι συνθήκες οδήγησαν σε αλλαγή στη διάθεση των εργατών. Μέσα στα μυαλά τους η ευγνωμοσύνη άρχισε να μετατρέπεται σε οργή. Ταυτόχρονα η δουλειά στο εργοστάσιο σήμανε απελευθέρωση και αυτοπεποίθηση για κομμάτια όπως οι γυναίκες από το Νότο αφού έτσι κατόρθωναν να ξεφύγουν από την ανδροκρατούμενη ιεραρχία της οικογένειας. Κέρδιζαν την ανεξαρτησία τους, βγάζοντας τα δικά τους χρήματα. Δεν άργησε η αυτοπεποίθηση να μετατραπεί σε μαχητικότητα.

Οι πρώτες μαζικές απεργίες εκδηλώ-

θηκαν και ενέπληξαν χιλιάδες εργάτες στη Φιάτ, τα γαλλικά ανθρακωρυχεία, αηλιά και σε μια σειρά άλλους χώρους.

Οι περισσότεροι από αυτούς τους αγώνες όμως κατέληξαν σε ήττα. Η αντιμετώπιση της κυβέρνησης ήταν αφενός η αδιαλλαξία απέναντι σε οποιοδήποτε εργατικό αίτημα και αφετέρου η καταστολή. Ιδιαίτερα στη Γαλλία το αυταρχικό καθεστώς του Ντε Γκολ έστειλε τα CRS ενάντια σε κάθε εργατική κινητοποίηση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, διαδηλωτές έπεσαν νεκροί από τις επεμβάσεις τους. Τα αφεντικά πίστευαν ότι με αυτό τον τρόπο θα τσακίσουν την αντίσταση των εργατών.

Από την άλλη η ηγεσία των συνδικάτων δεν έκανε τίποτα. Τα καθολικά και σοσιαλιστικά συνδικάτα συνήθως ήταν εργοδοτικά. Ακόμη όμως και οι κομμουνιστικές ομοσπονδίες η CGT στη Γαλλία και CGIL στην Ιταλία προτιμούσαν τις από τα πάνω ελεγχόμενες 24ωρες απεργίες παρά να στηρίζουν τους αγώνες στη νέα εργατική τάξη. Παρά την μαχητική ρητορεία που χρησιμοποιούσαν, ο στόχος τους δεν ήταν η ανατροπή του καθεστώτος. Χρησιμοποιούσαν τις απεργίες ως διαπραγματευτικό ατού, προκειμένου να ξεπεράσουν την απομόνωση των Κομμουνιστικών Κομμάτων στην εθνική πολιτική αρένα.

Street fighting men ⁷¹

Όταν όμως οι φοιτητές, ωθούμενοι από τις κακές συνθήκες σπουδών και τη ριζοσπαστικοποίηση που σάρωνε τα Πανεπιστήμια, αρχικά στην Ιταλία το '67 και τον επόμενο Μάη στη Γαλλία, συγκρούστηκαν με την αστυνομία και στην περίπτωση της Γαλλίας κατόρθωσαν με την αγωνιστική τους επιμονή και τη μαχητικότητά τους να την πετάξουν έξω από τα Πανεπιστήμια αφενός το καθεστώς ράγιζε, αφετέρου οι ηγέτες των Κ.Κ. και των συνδικάτων βρέθηκαν στα δύσκολα. Αρχικά καταδίκασαν τις κινητοποιήσεις ως έργο «αριστεριστικών γκρουπούσκουλην» και «προβοκατόρων».

Οι εργάτες, ιδιαίτερα οι νέοι, δεν συμμερίζονταν τις απόψεις των ηγετών τους. Παρόλο που δεν καταλάβαιναν τα αίτια της εξέγερσης των φοιτητών, αναγνώριζαν στον αγώνα τους αυτό που και οι ίδιοι θα ήθελαν να κάνουν στους μπάτσους, το διευθυντή, τη κυβέρνηση και που ως τώρα δεν είχαν καταφέρει. Η παθητική συμπεριφορά των πρώτων ημερών μετατράπηκε σε ενεργητική συμμετοχή. Πολλοί εργάτες φορούσαν τα κράνη της μοτοσυκλέτας τους και κατέβαιναν στις διαδηλώσεις. Όταν στις 13 Μάη, η CGT αναγκάστηκε να κηρύξει απεργία συμπαράστασης στους φοιτητές οι εργαζόμενοι κατέκλιση τον

Εργατική διαδήλωση στην Ιταλία το 1968

Παρίσι με αριθμούς που ξεπέρασαν το εκατομμύριο, σχηματίζοντας τη μεγαλύτερη συγκέντρωση που έγινε στη χώρα από τον καιρό της απελευθέρωσης το '44. Στην πρώτη γραμμή βάζουν οι ηγέτες των συνδικάτων μαζί με τα «γκρουπούσκουλα», τους ηγέτες των φοιτητών.

Η CGT έληπιζε ότι με αυτό τον τρόπο, μπαίνοντας επικεφαλής θα έλεγχε το κίνημα και θα κατόρθωνε να το σταματήσει. Η βάση όμως πάλη βλοαρίαζε διαφορετικά. Το ποτάμι δεν γυρνούσε πίσω.

Το εργοστάσιο της Sud Aviation, στην Νάντη, στη βορειοδυτική Γαλλία, δεν ήταν από τα πιο δυνατά κομμάτια του συνδικαλιστικού κινήματος. Τον καιρό εκείνο οι εργαζόμενοι διαμαρτύρονταν ενάντια στη μείωση των μισθών τους και πραγματοποιούσαν 15ήμερες στάσεις εργασίας κάθε Τρίτη. Εκείνη την Τρίτη οι εργάτες αρνήθηκαν να επιστρέψουν στη βάρδια τους, πραγματοποιήσαν πορεία μέσα στο εργοστάσιο περικυκλώνοντας τα γραφεία της διεύθυνσης. Το βράδυ 2.000 εργάτες είχαν καταλάβει το εργοστάσιο.

Μαθαίνοντας τα νέα από την Ναντ, οι εργάτες καταλήμβανονταν από τον αγωνιστικό πυρετό των ημερών και άπλωναν τις καταλήψεις με απίστευτη ταχύτητα στα

εργοστάσια της Λόκβιντ, της Ρενό, της Rhodiacteta, τα ναυπηγεία στη δυτική ακτή. Στις 16 του Μάη προχώρησε σε κατάληψη το μεγαλύτερο και πιο οργανωμένο κομμάτι της εργατικής τάξης στην περιοχή του Παρισιού οι εργάτες στη Ρενό Μπιγιανκούρ.

Δεν ήταν όμως μόνο τα πιο οργανωμένα κομμάτια που προχώρησαν σε κινητοποίηση. Δεν υπήρχε τμήμα της εργατικής τάξης που να μην απεργεί. Συμμετείχαν ως και οι νεκροθάφτες και οι χορεύτριες του Φοβί Μπερζέ, ενώ τα μέλη της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου κατέλαβαν τα γραφεία της ομοσπονδίας κλειδώνοντας μέσα τον προπονητή.

Οι διευθυντές αποτέλεσαν τον αγαπημένο στόχο των εξεγερμένων. Συνήθως κατέληγαν κλειδωμένοι στα γραφεία τους από τους εργάτες, παρά τις εκκλήσεις των συνδικαλιστών για την «απελευθέρωσή» τους. Μάλιστα σε περιπτώσεις όπως της Sud Aviation, τους έβαζαν να ακούν σε μεγάφωνα τη Διεθνή.

Οι καταλήψεις των εργοστασίων και οι «ομηρίες» των διευθυντών αμφισβητούσαν το «ερό δικαίωμα» της ιδιοκτησίας και διευθυντικής εξουσίας. Άνοιγαν μια δυναμική πολύ πέρα από αυτή την οποία οι

ηγεσίες των συνδικάτων μπορούσαν και ήθελαν να προχωρήσουν.

I want to change the world ⁽⁸⁾

Στην Ιταλία ξεδιπλώθηκε η ίδια ακριβώς δυναμική. Το καυτό φθινόπωρο του '69 εγκαινίασε μια σειρά από αγώνες που η ιταλική άρχουσα τάξη χρειάστηκε σχεδόν μία δεκαετία να καθυποτάξει.

Αμέσως μετά τους αγώνες στα Πανεπιστήμια το '67-'68 και κάτω από την επιρροή των γεγονότων στη Γαλλία, στα φοιτητικά αμφιθέατρα επικράτησε η άποψη της σύνδεσης με τους εργάτες και της δημιουργίας επαναστατικών οργανώσεων που θα έχουν προσανατολισμό προς την εργατική τάξη. Εκατοντάδες φοιτητές βρίσκονταν συνεχώς στις πύλες των εργοστασίων, προπαγανδίζοντας τις ιδέες της επανάστασης στους εργάτες. Βρήκαν έδαφος εξαιρετικά γόνιμο. Μέσα στα εργοστάσια αν και οι γνώμες διίσταντο, υπήρχαν πολλοί εργάτες, κυρίως νέοι, που ανοικτά εξέφραζαν συμπάθεια τόσο στον αγώνα των φοιτητών όσο και στην εξέγερση στη Γαλλία.

Όμως τα πράγματα δεν έμειναν μόνο εκεί. Υπήρχαν πολλή κρατούμενα τόσο με τα αφεντικά, όσο και με τις συνδικαλιστικές ηγεσίες. Στο εργοστάσιο της Pirelli στο Μιλάνο, με πρωτοβουλία ενός πυρήνα επαναστατών εργατών δημιουργήθηκαν τα CUB, οι ενωμένες επιτροπές βάσης. Σύντομα δεκάδες ως και εκατοντάδες συνάδελφοί τους άρχισαν να μαζεύονται στις συνελεύσεις τους. Όλοι ήταν απογοητευμένοι από το κλείσιμο της πρόσφατης απεργίας τους και την ανικανότητα της συνδικαλιστικής ηγεσίας του σωματείου να πετύχει ικανοποιητικές αυξήσεις.

Μέσω των CUB η πρωτοβουλία πέρασε στη βάση. Αρχίζουν να θίγονται τομείς της εκμετάλλευσης μέσα στο εργοστάσιο που τα σωματεία δεν το ήθελαν ως τότε. Η δουλειά με το κομμάτι, οι διαφορές μισθών μέσα στο εργοστάσιο, η ταχύτητα της γραμμής παραγωγής, μπήκαν στο στόχαστρο των επιτροπών. Άρχισαν να παροτρύνουν τους συναδέλφους τους να μην αποδέχονται υψηλότερη αμοιβή για επικίνδυνες εργασίες, αλλά να παλέψουν για να ελέγχουν οι ίδιοι τις συνθήκες εργασίας και την τήρηση των κανόνων ασφαλείας. Ο ρατσισμός ενάντια στους συναδέλφους τους του Νότου, δεν γλίτωσε. Ζήτησαν την εξίσωση των μισθών, ανάμεσα στα εργοστάσια του βορρά και του νότου.

Υιοθέτησαν μορφές οργάνωσης και δράσης, τελείως διαφορετικές από τις ως τότε συννησιμένες. Οι γενικές συνελεύσεις όλων των εργατών αντικατέστησαν τις συνελεύσεις δια αντιπροσώπων. Η απεργιακή δράση δεν αναβλήθηκαν πια όταν ξεκινούσαν οι διαπραγματεύσεις με την εργοδοσία, όπως συννηθίζονταν. Η φαντασία κυριάρχησε και στις μορφές πάλης,

CRS τα γαλλικά MAT

Τορίνο 1969. Το πανό γράφει «Ανιέλι-Πιρέλι δίδυμοι κλέφτες»

Εφευρέθηκαν νέου τύπου απεργίες. Οι απεργίες της «σκακίερας» και του «λήξυγκα» στις οποίες απεργούσε κάθε τόσο και διαφορετικό τμήμα του εργοστασίου ή σε διαφορετικό χρόνο. Εσωτερικές πορείες που γίνονταν από τμήμα σε τμήμα του εργοστασίου όπως στη ΦΙΑΤ του Τορίνο, κυριαρχούσαν συνθήματα όπως: «Ανιέλι, η Ινδοκίνα είναι στο εργοστάσιο σου».

Το φαινόμενο αυτό δεν περιορίστηκε μόνο στην Pirelli ή στη ΦΙΑΤ. Επεκτάθηκε παντού. Σιγά, σιγά οι απεργιακές φρουρές στις πύλες των εργοστασίων άρχισαν να μετατρέπονται σε φόρουμ ανταλλαγής απόψεων ανάμεσα στους εργάτες και τους φοιτητές. Συζητούσαν, κρατούσαν σημειώσεις, άρχισαν να προχωρούν σε κοινή δράση και οργάνωση. Οι επιρροή του ενός από τον άλλο ήταν άμεση. Άρχισαν να σχηματίζονται κοινές οργανώσεις και επιτροπές δράσης που συνεδρίαζαν τα Σάββατα στους χώρους των Πανεπιστημίων.

Όταν λίγους μήνες αργότερα ξεκίνησε η μάχη για τις συλλογικές συμβάσεις, η κατάσταση ξέφυγε από κάθε έλεγχο. Ο ένας χώρος μετά τον άλλο έβγαине σε απεργία. Δεν ήταν μόνο οι εργάτες στην αυτοκινητοβιομηχανία που απεργούσαν, αλλά σε όλο τον κλάδο του μετάλλου. Σύντομα τους ακολούθησαν οι εργάτες στη χημική βιομηχανία, οι οικοδόμοι, οι οδοιπορομικοί. Κημάδοι με ελάχιστη αγωνιστική παράδοση όπως οι δημόσιοι υπάλληλοι, ταχυδρόμοι, δάσκαλοι, νοσηλευτές βγήκαν μαζί τους στο δρόμο. Τα αιτήματά τους δεν περιορίζονταν μόνο στις αυξήσεις. Υπήρχε μια τεράστια διάθεση για αλληλεγγύη στα πάντα. Από τις συνθήκες δουλειάς και τη δημοκρατία μέσα στα εργοστάσια ως τις υπηρεσίες που παρείχε στους πολίτες ο δημόσιος τομέας, αλλά και το σύνολο των δομών της κοινωνίας.

Η ιταλική κοινωνία βρέθηκε μέσα σε ένα απίστευτο απεργιακό «χάος». Η άρχουσα τάξη βρέθηκε στο χείλος του γκρεμού. Ο Άλντο Ραβέλι χρηματιστής στο χρηματιστήριο του Μιλάνου σημείωνε: «Ήταν τα χρόνια που δοκίμαζα πόσο χρειάζεται για να δραπετεύσω στην Ελβετία. Ξεκινούσα από το σπίτι μου στο Βαρέζε και πήγαινα

στα σύνορα με τα πόδια».⁹⁹

Ηγετικό ρόλο στο κίνημα είχαν οι επιτροπές βάσης. Η ηγεσία των μεγάλων συνδικαλιστικών Ομοσπονδιών που για πρώτη φορά αναγκάστηκαν να αποδεχτούν τη μεταξύτε και κοινή δράση, αποτεινόσαν την ηγεσία του κινήματος στο βαθμό που σέβονταν και προωθούσαν τα αιτήματα της βάσης. Η ανησυχία άρχισε να καταλαμβάνει την άρχουσα τάξη. Το κίνημα σήμανε αλληλεγγύη συνοδικά στους ταξικούς συσχετισμούς στην ιταλική κοινωνία.

Τα μέλη των συνδικάτων αυξήθηκαν κατακόρυφα. Από 4 εκατομμύρια που ήταν το '68 έφτασαν τα 6,67 εκατομμύρια το 1975. Χαρακτηριστικό είναι και το τι συνέβαινε όχι στους παραδοσιακά οργανωμένους χώρους. Οι δάσκαλοι μέλη της CGIL το '68 ήταν 4.000. το '75 ήταν 90.000.

Στα τέλη του «καυτού φθινοπώρου» του '69 υπογράφεται η νέα σύμβαση εργασίας. Οι εργάτες κέρδισαν αυξήσεις, εξίσωση των μισθών, 40ωρο, ως και το δικαίωμα να οργανώνουν τις συνελεύσεις τους στους χώρους δουλειάς, εν ώρα εργασίας, χωρίς να χάνουν το μισθό τους. Λίγα χρόνια αργότερα κέρδισαν τη τιμαριθμική αναπροσαρμογή του μισθού τους.

Παρόλα αυτά ένα μεγάλο κομμάτι αντιμετώπισε την εξέλιξη αυτή ως ξεπουλήμα. Όταν τον Ιούλη του '69 τα συνδικάτα κάλεσαν πανεθνική απεργία ενάντια στις ανατιμήσεις των νοικοκύρων, ένα μηλοκ δέκα χιλιάδων εργατών, από τις CUB, ξεκίνησε από τις πύλες του εργοστασίου της ΦΙΑΤ Μιραφίορι φωνάζοντας «che cosa vogliamo? Tutto». «Τι θέλουμε; Τα πάντα». Σίγουρα οι συμφωνίες του '69 δεν ήταν τα πάντα. Το στοίχημα όμως για την αλληλεγγύη της κοινωνίας ήταν ανοιχτό. Οι αγώνες συνεχίστηκαν με αμείωτη ένταση ως το '76 -'77.

Μέσα σε αυτό το κλίμα οι επαναστατικές οργανώσεις μαζικοποιήθηκαν με απίστευτα γρήγορους ρυθμούς. Πριν το '68 μόλις μερικές δεκάδες ανθρώπων τόσο στην Γαλλία όσο και στην Ιταλία δήλωναν επαναστάτες. Μετά τα γεγονότα τα μέλη των επαναστατικών οργανώσεων αριθμούσαν πολλές χιλιάδες. Ακόμη και αυτό όμως είναι ένα μικρό δείγμα του τι σήμα-

νε ο Μάης στις ιδέες του κόσμου. Εκατομμύρια άνθρωποι «ως δια μαγείας» απαηλάσσονταν από τις παλιές ιδέες και έψαχναν για νέες. Το '74 η ιταλική δεξιά πραγματοποιεί ένα δημοψήφισμα για τις εκτρώσεις ελπίζοντας να διαλύσει το κίνημα, χρησιμοποιώντας την επιρροή της εκκλησίας. Το αποτέλεσμα όμως ήταν ακριβώς το αντίθετο αφού η πλειοψηφία ψήφισε υπέρ των εκτρώσεων, κάτι αδιανόστο για τις προηγούμενες δεκαετίες.

Οι εκβιασμοί του Ντε Γκοί για εμφύλιο πόλεμο και η στρατηγική της έντασης που δοκίμασαν οι Ιταλοί ομογάρκτοί του από το '71 και μετά δεν έπιασαν. Ό,τι όμως δεν κατάφεραν οι οστού, το κατάφεραν οι ρεφορμιστές και οι ηγέτες των συνδικάτων, οδηγώντας το κίνημα σε κοινοβουλευτικές στρατηγικές. Οι επαναστατικές οργανώσεις αν και μεγάλωσαν θεαματικά ήταν πολύ νέες και άπειρες για να αντιστρέψουν την κατάσταση.

Ακόμη και έτσι όμως ο Μάης μπορεί να μην οδήγησε στην επανάσταση και την αλληλεγγύη της κοινωνίας, όπως ονειρευόταν οι πρωταγωνιστές του, όμως αποτέλεσε ένα τεράστιο σχολείο που ξανάφερε την επανάσταση στην επικαιρότητα.

Όλοι εμείς που συνεχίζουμε το έργο τους, είτε ζήσαμε τις μέρες εκείνες είτε όχι όταν θα κάνουμε την δική μας έφοδο στον ουρανό θα έχουμε θα έχουμε το Μάη τους, το Μάη μας, στις καρδιές μας.

(1) «...γεννήθηκα με ένα πηλαστικό κουτάλι στο στόμα» στίχος τραγουδιού των Who
 (2) τα στοιχεία αναφέρονται στο βιβλίο του Chris Harman: Fire last time, 1968 and after
 (3) Anthony Crosland "the future of socialism" αναφέρεται στο Harman.... Καθώς και στο « Η εποχή των άκρων» του E. Hobsbawm
 (4) «Οι καιροί αλλιάζουν» Τίτλος τραγουδιού του Bob Dylan
 (5) Paul Ginsborg "A history of contemporary Italy - society and politics 1943 - 1988
 (6) P. Ginsborg
 (7) «Μαχητές των δρόμων» τίτλος τραγουδιού των Rolling Stones
 (8) «Θέλω ν' αλληλέω τον κόσμο» τίτλος τραγουδιού των Ten Years After
 (9) P. Ginsborg όπου και παραπάνω

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Εργοστάσιο της Ρενό

Από το 1966 είχε αρχίσει να συσσωρεύεται δυσαρέσκεια για τις συνθήκες εργασίας. Στις αρχές του 1968 η δυσαρέσκεια είχε επικεντρωθεί, ανάμεσα στ' άλλα, στο ζήτημα των αμοιβών, των συντάξεων και στην επιστροφή στη βδομάδα των 40 ωρών εργασίας.

Την Πρωτομαγιά η CGT κήλεσε τους εργάτες να διαδηλώσουν στο κέντρο του Παρισιού, παρόλο που τέτοιες διαδηλώσεις ήταν απαγορευμένες επί δεκαπέντε χρόνια. Η κυβέρνηση φοβήθηκε να χτυπήσει τη διαδήλωση κι αυτό έδωσε μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στους εργάτες.

Κατόπιν οι φοιτητές με τα δικά τους αιτήματα μπήκαν επικεφαλής του αγώνα. Όταν στις 10 Μάη τη νύχτα υψώθηκαν τα οδοφράγματα, κάποιοι εργάτες συμμετείχαν στη σύγκρουση. Η μάχη ανάμεσα στους διαδηλωτές και την αστυνομία κράτησε τέσσερις ώρες. Η καταστολή ήταν άγρια και το επόμενο πρωινό η CGT κήρυξε 24ωρη γενική απεργία για τις 13 Μάη, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την αστυνομική βιαιότητα. Εκείνη τη μέρα οι εργάτες απέργησαν και διαδήλωσαν σε όλη τη Γαλλία. Η 24ωρη απεργία είχε ιδιαίτερα μεγάλη συμμετοχή στο Παρίσι και στις άλλες μεγάλες πόλεις.

Στις 16 Μάη ξεκινήσαμε την κατάληψη στη Ρενό Μπιγιανκούρ. Κάθε μέρα κάναμε συγκεντρώσεις στις οποίες οι εργάτες μπορούσαν να ψηφίσουν για τη συνέχεια της απεργίας. Οι εργάτες στη Ρενό είχαν μια μακρά ιστορία μεγάλων αγώνων και γι' αυτό είχε τόσο σημασία να κάνουμε αυτές τις συγκεντρώσεις.

Τότε ήμουν 25 χρονών και κρατούσαμε τη κατάληψη μέρα και νύχτα. Εμάς τους νέους αυτό το κίνημα μας γέμιζε ενθουσιασμό. Μετά οι φοιτητές ζήτησαν να μπουν στο εργοστάσιο, όμως αρνηθήκαμε γιατί η αστυνομία μπορούσε να το χρησιμοποιήσει ως πρόφαση για να εισβάλει, όπως είχε κάνει το 1938 και το 1950 (όταν στάλθηκαν 6.000 αστυνομικοί να εκκενώσουν το εργοστάσιο).

Περίπου 25.000 εργάτες απεργούσαν στο εργοστάσιό μας. Η

Ο Μισέλ Σερτανό έπιασε δουλειά στην αυτοκινητοβιομηχανία Ρενό το 1958, ως μαθητευόμενος σε ηλικία 15 ετών. Το 1967 ήταν συνδικαλιστής της CGT και συμμετείχε ενεργά στη κατάληψη του εργοστασίου της Ρενό Μπιγιανκούρ κοντά στο Παρίσι.

Ρενό Μπιγιανκούρ είχε τη μεγαλύτερη συγκέντρωση εργατών. Γι' αυτό το λόγο η απεργία εκεί ήταν τόσο σημαντική.

Ο πρόεδρος Ντε Γκολ αναγκάστηκε να επιστρέψει άρον άρον από την επίσημη επίσκεψή του στη Ρουμανία εξαιτίας της κατάληψής μας. Ο Ζορζ Πομπιντού, ο πρωθυπουργός, σχολίασε μόλις έμαθε τα νέα: «Τώρα το πράγμα σοβαρεύει». Ολοι ξέρανε τι αντιπροσωπεύει η Ρενό. Δεν ήταν κάποιο μικρό εργοστάσιο. Ήταν το μεγαλύτερο εργοστάσιο στη Γαλλία που είχε παλέψει για τις περισσότερες κοινωνικές κατακτήσεις όπως η τρίτη πληρωμένη βδομάδα διακοπών, για την τέταρτη κλπ. Όλες οι κατακτήσεις στη Ρενό σιγά-σιγά απλωνόνταν και στην υπόλοιπη Γαλλία.

Ήταν ένας από τους λόγους που η κυβέρνηση και τα αφεντικά δεν ήθελαν να διαπραγματευτούν. Ήθελαν να μας τσακίσουν. Αν το κατάφερναν θα ήταν μια μεγάλη ήττα για όλη την εργατική τάξη της Γαλλίας. Όμως, η νίκη μας γέμιζε αυτοπεποίθηση επόμενες γενιές εργατών.

Νομίζω ότι αυτό είναι το μάθημα του Μάη 1968 –η αυτοπεποίθηση που έφερε. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, σήμερα η κυρίαρχη τάξη θέλει να περιορίσει το Μάη του '68 στα οδοφράγματα και στις αλληλαγές στο τρόπο ζωής, επειδή μια εργατική τάξη με αυτοπεποίθηση αντιπροσωπεύει κάτι πολύ επικίνδυνο για την κυρίαρχη τάξη, κάτι για το οποίο δεν θέλει να γίνεται συζήτηση.

M

Εργάτες στην κατάληψη του εργοστασίου της Ρενό Μπιγιανκούρ

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Οι φοιτητές στην Ρενό

Όταν αργά το βράδι της Τρίτης 14 Μάη έφτασαν στη Σορβόνη τα νέα για τη πρώτη κατάληψη σε εργοστάσιο (της Σιντ Αβιασιόν κοντά στη Νάντη), επικράτησε άγριος ενθουσιασμός. Οι συνεδριάσεις και οι συνελεύσεις διακόπηκαν για να γίνει αυτή η ανακοίνωση. Οι πάντες έμοιαζαν να νιώθουν τη σημασία αυτού που είχε συμβεί. Μετά από ένα ολόκληρο λεπτό άγριων ζητωκραυγών το πλήθος άρχισε να χειροκροτεί ρυθμικά, μια κίνηση που γινόταν μόνο στις πιο σοβαρές περιπτώσεις.

Στις 16 Μάη καταλήφθηκαν από τους εργάτες τα εργοστάσιο της Ρενό Κλεόν (κοντά στη Ρουέν) και της Ρενό Φλινς (στα βορειοδυτικά του Παρισιού). Ο κόσμος στο προαύλιο χώρο της Σορβόνης, ομάδες-ομάδες, είχε κολλημένα στο αυτί τα τρανζιστοράκια και παρακοιλούσε από ώρα σε ώρα τα νέα για το άπλωμα των καταλήψεων. Μέσα και έξω από τη Σορβόνη κολλούντουσαν μεγάλες εφημερίδες τοίχου με τα πιο φρέσκα νέα από τις καταλήψεις: το Nouvelles Messageries de Presses στο Παρίσι, Kleber-Colombes στο Caudebec, το Dresser-Dujardin στη Χάρβρη, το ναυπηγείο στη Λε Τρετ...και εντέλει το εργοστάσιο της Ρενό στο Μπουιόν Μπιγιανκούρ. Μέσα σε 48 ώρες η προσπάθεια να κρατηθεί λογαριασμός για τις καταλήψεις εγκαταλείφθηκε. Κανένας πίνακας ανακοινώσεων, κανένα ταμπλό δεν ήταν αρκετά μεγάλο. Τουλάχιστον οι φοιτητές καταλάβαιναν ότι ο αγώνας είχε δυναμώσει.

Το μεσημέρι της Παρασκευής έγινε μια

έκτακτη «Γενική Συνέλευση». Αποφάσισε να στείλει μια μεγάλη αντιπροσωπεία στη κατάληψη της Ρενό Μπιγιανκούρ. Ο στόχος ήταν να γίνει επαφή με τους εργάτες, να εκφραστεί η αλληλεγγύη των φοιτητών και αν γινόταν να δυνατόν να συζητηθούν τα κοινά προβλήματα. Η πορεία θα ξεκινούσε από τη πηλατιά της Σορβόνης στις 6 το απόγευμα.

Ξαφνικά, γύρω στις 5 το απόγευμα μοιράστηκαν χιλιάδες προκηρύξεις στα αμφιθέατρα που είχαν την υπογραφή του Γραφείου της CGT στη Ρενό. Το Κομμουνιστικό Κόμμα ...δεν έχασε τον καιρό του. Η προκήρυξη έγραφε:

«Μόλις πληροφορηθήκαμε ότι υπάρχει μια πρόταση από φοιτητές και εκπαιδευτικούς για πορεία με προορισμό τη Ρενό. Αυτή η απόφαση λήφθηκε χωρίς προηγούμενη συεννόηση με τα αρμόδια τμήματα των συνομοσπονδιών της CGT, CFTD και FO.

Εκτιμούμε βαθύτατα την αλληλεγγύη των φοιτητών και των εκπαιδευτικών στο κοινό αγώνα ενάντια στην «προσωπική εξουσία» (του Ντε Γκολ) και τους εργοδότες. Όμως, είμαστε αντίθετοι σε κάθε απερισκεπτη πρωτοβουλία η οποία μπορεί να απειλήσει το αναπτυσσόμενο κίνημά μας και να δώσει λαβή για προβοκάτσια που η κυβέρνηση θα χρησιμοποιήσει ως αντιπερισπασμό.

Κάνουμε έκκληση στους οργανωτές της διαδήλωσης να μην υλοποιήσουν αυτή την απόφαση.

Την απεργία μας θα τη καθοδηγήσουμε εμείς, μαζί με τους εργάτες που παλεύ-

ουν. Απορρίπτουμε κάθε εξωτερική ανάμιξη, σύμφωνα με τη κοινή απόφαση της CGT, CFTD και FO, την οποία ενέκριναν σήμερα το πρωί οι 23.000 εργάτες του εργοστασίου».

Οι διαστρεβλώσεις και τα ψέματα αυτής της προκήρυξης είναι πραγματικά απίστευτα. Κανείς δεν είχε σκοπό να δασκαλέψει τους εργάτες πώς να κάνουν την απεργία τους και δεν περνούσε καν από το μυαλό κανενός φοιτητή να αναλάβει την ηγεσία της. Το μόνο που ήθελαν οι φοιτητές ήταν να εκφράσουν την αλληλεγγύη στον κοινό, πηλέον, αγώνα ενάντια στη κυβέρνηση και τη τάξη των καπιταλιστών.

Για τους λιγότερο πολιτικοποιημένους φοιτητές και για όσους είχαν ακόμα αυταπάτες για τον σταλινισμό, η προκήρυξη της CGT ήταν σαν ένας κουβάς παγωμένο νερό στο κεφάλι τους. «Δεν θα μας αφήσουν να περάσουμε», «Οι εργάτες δεν θέλουν να μιλήσουν μαζί μας». Η ιδέα της ταύτισης των εργατών με τις οργανώσεις «τους», είναι πολύ δύσκολο να ξεριζωθεί. Κατά πάσα πιθανότητα εκατοντάδες από αυτούς που σκόπευαν να διαδηλώσουν προς τη Ρενό Μπιγιανκούρ άλλαξαν γνώμη. Η UNEF ταλαντευόταν, αφού δίσταζε να προχωρήσει σε μια διαδήλωση ενάντια στην εκφρασμένη θέληση της CGT.

Εντέλει, περίπου 1.500 άτομα ξεκίνησαν τη πορεία, με ένα πανό που έφτιαξε βιαστικά μια ομάδα μαοϊκών φοιτητών. Το πανό έγραφε: «Ο πυρός πρέπει να περάσει από τα αδύνατα χέρια των φοιτητών»

στα δυνατά χέρια των εργατών». Στη διαδήλωση συμμετείχαν και πολλοί που δεν ήταν μαοϊκοί και που δεν συμφωνούσαν και πολύ με την συγκεκριμένη διατύπωση.

Αν και μικρότερη από άλλες διαδηλώσεις, αυτή η διαδήλωση ήταν σίγουρα περισσότερο πολιτική. Σχεδόν οι πάντες που συμμετείχαν ήταν μέλη του ενός ή του άλλου «γκρουπούσκουλιου»: ήταν ένα αυθόρμητο ενιαίο μέτωπο μαοϊκών, τροτκιστών, αναρχικών, των συντρόφων του Κινήματος της 22 Μάρτη, και πολλών άλλων. Ο καθένας καταλάβαινε ακριβώς τι έκανε. Αυτό ακριβώς θα εξαγριώνει το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Η πορεία ξεκινάει θορυβώδικα, διασχίζει το βουλεβάρτο Σεν Μισέλ και περνάει μπροστά από το καταλημμένο θέατρο Οντεόν (από το οποίο πολλήδες εκατοντάδες ενώνονται με κέφι με τη πορεία). Συνεχίζει με γρήγορο βηματισμό στην οδό Βοζιράρντ, τον μεγαλύτερο δρόμο του Παρισιού, με κατεύθυνση τα εργατικά προάστια στα νοτιοδυτικά και όσο πλησιάζει εκεί μεγάλωνε και σε μέγεθος και σε μαχητικό πνεύμο. Το κρίσιμο ήταν να φτάσουμε στο εργοστάσιο πριν οι σταθινικοί προλάβουν να κινητοποιήσουν τις έμπιστες δυνάμεις τους.....

Συνθήματα όπως «Avec nous chez Renault» (Ελάτε μαζί μας στη Ρενό!) «Le rouvoir est dans la rue» (Η δύναμη είναι στο δρόμο!) «Le rouvoir aux ouvriers» (Όλη η εξουσία στους εργάτες) φωνάζονται συνέχεια και με πάθος. Οι μαοϊκοί φωνάζουν ρυθμικά το «Κάτω η γκοηλική κυβέρνηση της ανεργίας και της φτώχειας» ένα σύνθημα μακροσκελές και κάπως αόριστο πολιτικά αλλά που το φωνάζουν όλοι στο τέλος. Η Διεθνής τραγουδιέται ξανά και ξανά –αυτή τη φορά από ανθρώπους που ξέρουν τους στίχους της, ακόμα και της δεύτερης stroφής!

Όταν πια έχουμε περπατήσει πέντε μίλια φτάνοντας στο Ισί ντε Μολιιέ, έχει πια πέσει το σούρουπο. Είναι πολύ πίσω μας τα φώτα του Καρτιέ Λατέν και του τουριστικού Παρισιού. Διασχίζουμε μικρούς, σκοτεινούς δρόμους, με τα σκουλίδια σε διάφορα σημεία να κάνουν σωρούς. Δεκάδες νέα παιδιά ενώνονται με τη πορεία, τους προσελκύουν τα επαναστατικά τραγούδια όπως «Νέα Φρουρά», «Τσίμερβαϊντ» το τραγούδι των Παρτιζάνων. «Στη Ρενό! Στη Ρενό!» είναι το σύνθημα που κυριαρχεί. Ο κόσμος μαζεύεται στις εξώπορτες, έξω από τα μπιστρό ή κοιτάει από τα παράθυρα. Κάποιοι είναι έκπληκτοι, αλλοί πολλοί, πιθανόν η πλειοψηφία, χειροκροτάει και μας γνέφει ενθαρρυντικά. Σε πολλή πεζοδρομία στέκονται Αλγερινοί και κάποιοι φωνάζουν μαζί μας «CRS SS» «Κάτω το αστυνομικό κράτος». Δεν έχουμε ξεχάσει. Πολλοί χαμογελάνε. Πολλοί λήγιο μπαίνουν στη πορεία.

Το εργοστάσιο της Σιτροέν σε κατάληψη

Έτσι συνεχίζουμε για μερικά χιλιόμετρα ακόμα. Δεν υπάρχει αστυνομικός ούτε για δείγμα. Διασχίζουμε τον Σηκουάνα και ελπίζουμε τη ταχύτητα μας καθώς πλησιάζουμε μια πλατεία που μετά από αυτήν είναι το εργοστάσιο της Ρενό. Εδώ οι δρόμοι είναι πολύ σκοτεινοί. Μια ένταση πληνιέται στον ατμόσφαιρα.

Ξαφνικά βλέπουμε ένα φορτηγό παρκαρισμένο στο δρόμο, με μεγάφωνα. Η πορεία σταματάει. Στο φορτηγό είναι ένας αξιωματικός της CGT. Μιλάει για περίπου πέντε λεπτά. Κάπως σφίχτά μας λέει ότι χαιρέται που μας βλέπει: «Ευχαριστούμε που ήρθατε σύντροφοι. Εκτιμούμε την αλληλεγγύη σας. Όμως, παρακαλώ, όχι προκλήσεις. Μην πλησιάζετε πολύ κοντά στις πύλες, γιατί η διεύθυνση θα βρει το πρόσχημα να φωνάξει την αστυνομία. Και γυρίστε γρήγορα πίσω. Κάνει κρύο και τις επόμενες μέρες θα χρειαστείτε όλες σας τις δυνάμεις».

Οι φοιτητές έχουν φέρει τις δικές τους βαντούκες. Κανά δυο κάνουν σύντομες ομιλίες. Αναφέρονται στα σχόλια του συντρόφου της CGT. Δεν έχουν καμιά διάθεση να προκαλέσουν κανέναν ούτε να υπαρκάσουν το ρόλο που παίζει ο οποιοσδήποτε. Κατόπιν προχωράμε αργά αλλοί αποφασιστικά στη πλατεία, περνώντας δίπλα από το φορτηγό και πνίγουμε τις διαμαρτυρίες περίπου εκατό σταθινικών τραγουδώντας στη διαπασών τη Διεθνή. Εργάτες από τα γύρω καφέ ενώνονται με τη πορεία. Αυτή τη φορά το Κόμμα δεν πρόφτασε να κινητοποιήσει το μηχανισμό του. Δεν μπορούσε να μας απομονώσει.

Μπροστά μας βρίσκεται ένα τμήμα του εργοστασίου, τρεις όροφοι στ' αριστερά μας, δυο όροφοι στα δεξιά μας. Μπροστά μας μια γιγάντια μεταλλική πύλη, κλειδαμπαρωμένη. Σε ένα μεγάλο παράθυρο

του πρώτου ορόφου στριμώνονται πολλοί εργάτες. Η πρώτη σειρά κάθεται στο περβάζι με τα πόδια τους κρεμασμένα κάτω. Πολλοί είναι στην εφηβεία, ένας κουνάει μια μεγάλη κόκκινη σημαία. Δεκάδες εργάτες είναι σκορφαθωμένοι στις ταράτσες των κτιρίων.

Τους χαιρετάμε και ανταποκρίνονται στις χειρονομίες μας. Τραγουδάμε τη «Διεθνή». Τραγουδάμε μαζί μας. Υψώνουμε τις σφιγμένες γροθιές μας. Το ίδιο κάνουν κι αυτοί. Όλοι ζητωκραυγάζουν. Η επαφή έχει γίνει.

Τότε συμβαίνει κάτι πολύ ενδιαφέρον. Μια ομάδα διαδηλωτών αρχίζει να φωνάζει το σύνθημα «Les usines aux ouvriers» (Τα εργοστάσια στους εργάτες). Το σύνθημα απλώνεται με αστραπιαία ταχύτητα στο πλήθος. Οι μαοϊκοί, που τώρα είναι μάλλον μειοψηφία, δείχνουν κάπως ενοχλημένοι. (Σύμφωνα με τον Πρόεδρο Μάο ο εργατικός έλεγχος είναι μια μικροαστική, αναρχοσυνδικαλιστική παρέκκλιση). Το σύνθημα «Τα εργοστάσια στους εργάτες» αντηχεί δέκα, είκοσι, φορές στη πλατεία Νασιονάλ από ένα πλήθος 3.000 ατόμων.

Καθώς ο αντιπλοχος υποχωρεί, μια μοναχική φωνή από τη ταράτσα της Ρενό φωνάζει «La Sorbonne aux Etudiants» (Η Σορβόννη στους φοιτητές). Το φωνάζουν κι οι άλλοι εργάτες, από εκατό περίπου σε κάθε ταράτσα. Ακολουθεί μια στιγμή σιωπής. Όλοι πιστεύουν ότι η ανταλλαγή συνημάτων έχει τελειώσει. Όμως, ένας από τους διαδηλωτές αρχίζει να φωνάζει: «Η Σορβόννη στους εργάτες!» και μέσα σε γενικό γέλιο, όλοι φωνάζουν αυτό το σύνθημα.

“M ’68” · Solidarity

Οι επαναστατικές ιδέες του Μάν

Στις αρχές του '60 κυκλοφόρησε στην Ευρώπη το βιβλίο του Χέμπερτ Μαρκούζε «Ο μονοδιάστατος άνθρωπος, η ιδεολογία της βιομηχανικής κοινωνίας» που έγινε το μπεστ-σελιερ για κάθε αμφισβητία μέσα και έξω από τα Πανεπιστήμια. Στην Γαλλία μόνο αυτό το βιβλίο πούλησε περισσότερα αντίτυπα από το Μικρό Κόκκινο Βιβλίο του Μάο. Το 1966 δεν υπήρχε ανήσυχος νεολαίος που να μην διάβαζε Μάο και να μην υποστήριζε την Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα.

Η επιτυχία του βιβλίου του Μαρκούζε στηρίχτηκε σ' αυτό που έμοιαζε τότε η κοινή λογική για τον κόσμο. Ο καπιταλισμός είχε πλήρη έλεγχο πάνω στους εργάτες, μέσα από την κοινωνία της αφθονίας και του καταναλωτισμού που είχε πετύχει. Η απελευθέρωση του ανθρώπου, υποστήριζε, είναι αδύνατη, γιατί η κυριαρχία του καπιταλισμού είναι αποδεκτή απ' όλους. Η μόνη άρνηση μπορεί να έρθει από τους περιθωριακούς, από τους άνεργους, τους έγχρωμους, από τους φοιτητές γιατί όλοι αυτοί βρίσκονται έξω από το σύστημα. Η ζωή και οι πράξεις αυτών των ατόμων είναι επαναστατικές ακόμα κι αν οι ίδιοι δεν είναι επαναστάτες.

Σαν παράδειγμα της ενσωμάτωσης των εργατών, ο Μαρκούζε χρησιμοποίησε το παράδειγμα του διυλιστηρίου της CALTEX (αμερικάνικη επιχείρηση) που λειτουργούσε στην Γαλλία. Ήταν ένα ατυχές παράδειγμα εάν σκεφτεί κανείς ότι τον Μάο του '68 η CALTEX όπως και όλα τα εργοστάσια έκλησαν από τους εργάτες με αίτημα όχι τόσο τις αυξήσεις αλλή για μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση. Η αναζήτηση της απελευθερωτικής δράσης έξω από την εργατική τάξη των μητροπόλεων ήταν στο κέντρο της προσοχής του πιο μεγάλου μέρους της αριστερής διανοήσης και των ακαδημαϊκών της εποχής. Οικονομολόγοι όπως ο Αργκίρι Εμμανουέλ κ.α υποστήριζαν ότι το κέρδος των καπιταλιστών δεν προέρχεται πια από την εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, αλλά από την άγνοια ανταλλαγής ανάμεσα στις μητροπόλεις και τον Τρίτο Κόσμο.

Έτσι οι εργάτες των μητροπόλεων έχουν μετατραπεί σε εργατική αριστοκρατία, ενσωματωμένη στο σύστημα αφού συμμετείχαν στα κέρδη των ιμπεριαλιστών. Δεν είχαν κανένα συμφέρον να επα-

Ο Μάνς ήταν τομή στις ιδέες εκατομμυρίων ανθρώπων. Η Μαρία Στύλλου εξηγεί πώς έδωσε ξανά το νήμα με τις παραδόσεις της αλληλαγής από τα κάτω

ναστατήσουν, ενώ αντίθετα είχαν συμφέρον οι αγρότες, οι μικροαστοί και οι πεινασμένοι της Λατινικής Αμερικής, της Αφρικής, της Ασίας.

Αυτές οι θεωρίες αναπτύχθηκαν σε μια περίοδο που ο κόσμος έμοιαζε παγωμένος. Η συμφωνία της Γιάλτας χώρισε τον κόσμο σε δύο στρατόπεδα. Στην Δύση, ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός ήταν κυρίαρχος γιατί όχι μόνο είχε βγει στην κορυφή των νικητών του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και εξασφάλιζε την οικονομική ανάπτυξη σε όλη την Ευρώπη. Ακόμα και τα Κομμουνιστικά Κόμματα, ακόμα και τα εργατικά συνδικάτα που ελέγχονταν απ' αυτά τα κόμματα, είχαν αποδεχτεί την μοιρασιά του Ψυχρού Πολέμου και συμμετείχαν οργανικά στο πολιτικό σύστημα των χωρών της Δυτικής Ευρώπης. Το Γαλλικό Κ.Κ είχε στηρίξει τον γαλλικό ιμπεριαλισμό στην Ινδοκίνα και στην Αλγερία.

Ο Μαξισμός ούτε στην θεωρία ούτε σαν πρακτική δεν ήταν ορατός στην Δύση. Ο Μαρξ, ο Ενγκελς, η Ρόζα, ο Λένιν, ο Τρότσκι, ο Γκράμσι είχαν θαφτεί κάτω από τα συντρίμια της Ρώσικης Επανάστασης, με την επικράτηση του Στάλιν, τον Ψυχρό Πόλεμο και την επιφανειακή σταθερότητα που κυριαρχούσε στον κόσμο.

Η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας

Το τείχος των δεκαετιών της «απομόνωσης» από τις επαναστατικές ιδέες το γκρέμισε ο Μάνς. Η μαζική γενική απεργία, τα συνθήματα: «Είναι μόνο η αρχή», «Ντε Γκωλ αντίο», «Φοιτητές και εργάτες ενωμένοι», οι χιλιάδες προκηρύξεις που άρχισαν να βγάζουν τα εργοστάσια, η Διεθνής που κυριαρχούσε σε όλα τα συλλογήματα, σε όλες τις συγκεντρώσεις και συνελεύσεις, εκεί που άλλοτε τραγουδούσαν την Μασσαλιώτιδα, η μαζικοποίηση των επαναστατικών οργανώσεων, οι νέοι εργάτες που εγκατέλειπαν μαζικά το Κ.Κ και έμπαιναν στις επαναστατικές οργανώσεις, οι κόκκινες σημαίες που ανέμιζαν έξω από τα εργοστάσια (σε αντίθεση με τις πιέσεις του Κ.Κ και της CGT), όλα αυτά ξαναέφεραν στην επικαιρότητα την περιγραφή που κάνει ο Μαρξ στον «Εμφύλιο πόλεμο στην Γαλλία»:

«Είναι ένα παράξενο γεγονός. Παρά τις υψηλές συζητήσεις και την τεράστια φιλολογία, τα τελευταία 60 χρόνια, για την απελευθέρωση της εργασίας, την στιγμή που οι εργάτες, σε οποιοδήποτε σημείο, παίρνουν την υπόθεση στα χέρια τους αποφασιστικά, τότε ξεσηκώνονται όλοι οι απολογητές της παρούσας κοινωνίας... Το καινούργιο γεγονός είναι ότι ο κόσμος μετά την πρώτη εξέγερση δεν κατέθεσε τα όπλα και δεν παράδωσε την εξουσία στα χέρια της κυρίαρχης τάξης, αλλά ανέλαβαν την λειτουργία της Κομμουνίας αυτοί οι ίδιοι, πήραν η ίδια την επανάσταση στα χέρια τους...».

Η περιγραφή του Μαρξ για τον κόσμο του Παρισιού του 1871, δεν συναντάει μόνο την επικαιρότητα 100 χρόνια μετά,

Αφίσα του 68 «Αυτός σε χρειάζεται, εσύ δεν τον έχεις ανάγκη»

αηλιά και είναι το πρώτο μεγάλο παράδειγμα του τι εννοούσε ο Μαρξ όταν υποστήριζε ότι η κοινωνία αηλιάζει από τα κάτω, δίνοντας την κόντρα με τις απόψεις που υποστήριζαν τον «Σοσιαλισμό από τα πάνω». Η αντιπαράθεση του Μαρξ και του Ενγκελς, του «σοσιαλισμού από τα κάτω» απέναντι στον «σοσιαλισμό από τα πάνω», δεν ήταν απλά ιδεολογική. Ξεκίνησε από τις επαναστάσεις του 1848, συνεχίστηκε στην Γερμανία ενάντια στον «σοσιαλισμό του Βίσμπαρκ» και κορυφώθηκε με την Κομμούνα.

Ο Ενγκελς στην σύγκρουση του με τους «φιλήνθρωπους» και με τις σοσιαλιστικές σέκτες που πρόβαλλαν τους εαυτούς τους σαν μεσσίες για την απελευθέρωση των εργατών, χρησιμοποιούσε το ανέκδοτο του Καρδινάλιου και των πουλιών. Η ιστορία λέει ότι όλοι είχαν εντυπωσιαστεί με έναν Καρδινάλιο που είχε από γύρω του όλη τα ωραία πουλιά να τον περιτριγυρίζουν, να κάθονται στους ώμους του, να τρώνε από την χούφτα του σπόρους και να μην τον εγκαταλείπουν ποτέ. Ποιο ήταν το μυστικό της επιτυχίας του; Είχε κόψει τα ράμφη των πουλιών, κι έτσι δεν μπορούσαν να εξασφαλισούν την τροφή τους με άλλο τρόπο! Μια πολύ πετυχημένη περιγραφή για τους στόχους και τα μέσα των υποστηρικτών του «σοσιαλισμού από τα πάνω».

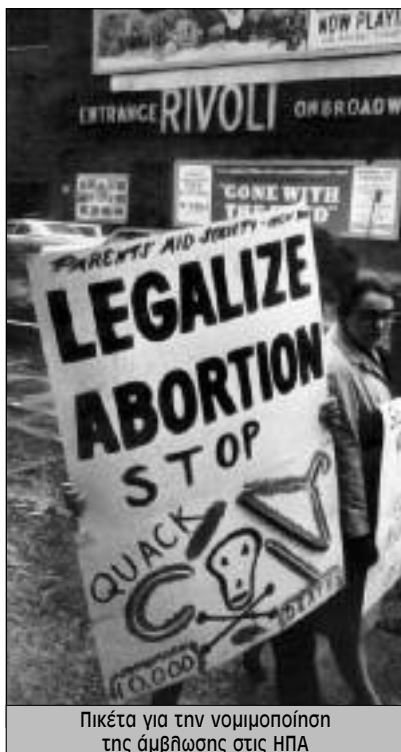
Οι επαναστάσεις του 20ου αιώνα έκαναν ακόμα πιο σκληρή και συγκεκριμένη την σύγκρουση των επαναστατών με την άποψη του κοινοβουλευτικού δρόμου για τον σοσιαλισμό. Η θέση του Μάρξ και του Ενγκελς ότι η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας πήρε σάρκα και οστά μέσα στις ίδιες τις εργατικές επαναστάσεις και εμπηουτίστηκε με τα κείμενα των μαρξιστών εκείνης της περιόδου.

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ στην «Μαζική Απεργία, Κόμμα και Συνδικάτα» περιγράφει την δύναμη της εργατικής τάξης χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της επανάστασης του 1905 στην Ρωσία. Η Ρόζα σ' αυτή τη μπροσούρα τονίζει τρία βασικά σημεία.

Το πρώτο είναι η σημασία της μαζικής απεργίας για τη σύγκρουση τη εργατικής τάξης με το κεφάλαιο:

«Όσο η βιομηχανία γίνεται η κυρίαρχνη μορφή της οικονομίας, τόσο πιο σημαντικός είναι ο ρόλος της εργατικής τάξης..., τόσο πιο δυνατές και αποφασιστικές γίνονται οι μαζικές απεργίες. Οι προηγούμενες μορφές των αστικών επαναστάσεων, η μάχη των οδοφραγμάτων...είναι μια περιφερειακή πηλευρά της επανάστασης σήμερα, μόνο μια στιγμή στην όλη διαδικασία της μαζικής πάλης του προλεταριάτου».

Ενώ σε παλιότερες εποχές οι εργάτες μπορεί να ήταν οι μαχητές των δρόμων και όταν τελείωναν οι συγκρούσεις άφηναν τους αστούς να ελέγχουν πολιτικά την κατάσταση, η Λούξεμπουργκ προχωράει την εικόνα ένα βήμα πιο πέρα. «Εκεί

Πικέτα για την νομιμοποίηση της άμβλωσης στις ΗΠΑ

που φτιάχνονται οι αθυσίες της εκμετάλλευσης, εκεί μπορούν να τσακιστούν». Η δύναμη των εργατών στους χώρους δουλειάς δίνει νέες διαστάσεις στην απελευθερωτική δύναμη της εργατικής τάξης.

Το δεύτερο σημείο είναι το πώς η μαζική δράση των εργατών αηλιάζει και τις ιδέες τους:

«Το πιο πολύτιμο πράγμα, επειδή είναι αυτό που διαρκεί περισσότερο στα πάνω και στα κάτω του επαναστατικού κύματος, είναι η πνευματική ανάπτυξη του προλεταριάτου. Το προχώρημα με άηματα της πνευματικής υπόστασης του προλεταριάτου εξασφαλίζει το μεγαλύτερο προχώρημα στις οικονομικές και πολιτικές μάχες που έχουμε μπροστά μας.....Όταν ξεκινήσει μια σοβαρή περίοδος μαζικής απεργίας, οι εργάτες δεν λογαριάζουν το κόστος της, γιατί είναι σαν να μετράνε τον ωκεανό με ένα κουβά».

Όταν η εργατική τάξη σηκώνεται όρθια, τα «καταναλωτικά προνόμια» του καπιταλισμού μοιάζουν με κουβαδάκια μπροστά στους απέραντους ορίζοντες που αντικρίζει. Και δεν τρομάζει μπροστά σε καμιά θυσία για να προχωρήσει. Πόσο δίκιο είχε η Λούξεμπουργκ φάνηκε ξανά το 1968.

Το '68 έμοιαζε αδύνατο γιατί οι εργάτες, σύμφωνα με τον Μαρκούζε, θα έχαναν όλα τα οφέλη που είχαν αποκτήσει από την «συμμετοχή τους» στην κοινωνία της αφθονίας στην Ευρώπη και στην Αμερική. Όμως όπως το 1905 και το 1917 στη Ρωσία, το 1918 στην Γερμανία, το '19 στην Ουγγαρία, στην κόκκινη διετία στην Ιταλία,

το '36 στην Γαλλία και στην Ισπανία, το '44 στην Ελλάδα, στην Ιταλία, στην Γαλλία, οι εργάτες του Μάη ξανάπιασαν το νήμα της επαναστατικής παράδοσης, χωρίς να λογαριάζουν τις συγκρούσεις με τα CRS, τις απειλές για λοκ άουτ και απολύσεις από τους καπιταλιστές, και τέλος την συμφωνία της Γκρενέλ ανάμεσα σε κυβέρνηση και συνδικάτα. Ούτε το μαστίγιο ούτε το καρότο ήταν ικανά να πείσουν τους εργάτες των κατειλημμένων εργοστασίων να γυρίσουν πίσω στην δουλειά τους.

Ο Μάης του '68 επιβεβαίωσε το τρίτο χαρακτηριστικό της εργατικής τάξης όταν κινείται: την σύνδεση του οικονομικού και του πολιτικού. Απέναντι στις περιγραφές ότι οι εργάτες περιορίζουν τους αγώνες τους στις οικονομικές διεκδικήσεις, ενώ οι φοιτητές πάλευαν για τις ιδέες τους, η καλύτερη απάντηση είναι το σύνθημα των εργατών της Φιατ στο Τορίνο που έγραφε: «Ανιέλι η Ινδοκίνα βρίσκεται στο εργοστάσιο σου» και οι μαρτυρίες νέων εργατών που συμμετείχαν στην κατάληψη της Σορβόνης γιατί «Ανακαλύψαμε ξανά στην Σορβόνη την επαναστατική παράδοση της εργατικής τάξης και αρχίσαμε να συζητάμε για την προοπτική της επανάστασης».

Η επικαιρότητα της επανάστασης στην Δύση

Η κοινωνία όχι μόνο δεν αηλιάζει από τα πάνω, αηλιά και δεν αηλιάζει με μεταρρυθμίσεις. Το άθροισμα των μεταρρυθμίσεων, όσο μεγάλο κι αν είναι, δεν συγκρίνεται με την εργατική επανάσταση, με την ανατροπή του καπιταλισμού.

Αυτή η ιδέα είναι στο κέντρο της σύγκρουσης της Ρόζας, του Λένιν, του Τρότσκι, του Γκράμσι με την Γερμανική σοσιαλδημοκρατία και με την Β' Διεθνή:

«Οι δρόμοι για την μεταρρύθμιση και για την επανάσταση δεν είναι δύο διαφορετικοί δρόμοι που οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα», επέμνε η Ρόζα στην σύγκρουση της με τον Μπερνστάιν και με την ηγεσία του SPD στα τέλη του 19ου αιώνα. Είναι η ιστορική σύγκρουση που μέσα στην Αριστερά δημιούργησε δύο διακριτές στρατηγικές, αυτή του κοινοβουλευτικού δρόμου κι αυτή της επανάστασης και της ανατροπής του καπιταλισμού. Είναι η διαφορά που συνεχίζεται και σήμερα. Αυτές τις ιδέες ξαναζωντάνεψε ο Μάης.

Εάν η Ρώσικη Επανάσταση ήταν το γεγονός που καθόρισε τον 20ο αιώνα, ο Μάης του '68 ξανάφερε μετά από μισό αιώνα την προοπτική της επανάστασης σε όλο τον πλανήτη. Η Γαλλία λητούργησε σαν έμπνευση για όλο τον κόσμο, η φλόγα άρχισε να απλώνεται σε όλες τις χώρες. Οι φοιτητές ανακάλυψαν ξανά την εργατική τάξη, η αμφισβήτηση στον καπιταλισμό δεν περιορίστηκε μόνο μέσα στα εργοστάσια, αηλιά απλώθηκε στην τέχνη, στην σύγκρουση με τους «κανόνες» της

Φοιτητική διαδήλωση το Μάη στο Παρίσι. Το πανό γράφει "Ο αγώνας συνεχίζεται"

προσωπικής ζωής, το «προσωπικό» έγινε και «πολιτικό», οι γυναίκες συγκρούστηκαν με τον σεξισμό και τις απόψεις που κυκλοφορούσαν και οι ομοφυλόφιλοι βγήκαν ανοιχτά να διεκδικήσουν το δικαίωμα στην σεξουαλική διαφορετικότητα.

Οι επαναστατικές οργανώσεις

Στις μικρές επαναστατικές οργανώσεις που υπήρχαν τότε, παρουσιάστηκε τριδιάστατη η εικόνα της πραγματικότητας. Μέχρι τότε η συζήτηση για την επανάσταση ήταν πολύ περιορισμένη και ξαφνικά χιλιάδες κόσμου πίστευε στην επανάσταση και έμπαινε στις επαναστατικές οργανώσεις. Το '68 σήμανε για χιλιάδες κόσμου, φοιτητές και νέους εργάτες, την μαζική απομάκρυνση από τα σταλινικά κόμματα, την ανακάλυψη του Λένιν της επανάστασης και όχι της σταλινικής απολήθωσής του.

Οι επαναστάσεις ξεκινάνε αυθόρμητα και από τα κάτω, αλλά τελειώνουν οργανωμένα. Είτε από τα πάνω με μαζικές σφαγές και ηουτρό αίματος ή με την νίκη της όπως τον Οκτώβρη του 1917 στην Ρωσία. Ο Οκτώβρης είναι η μόνη νικηφόρα σ' αυτή την αλυσίδα των εργατικών επαναστάσεων και αυτό ήταν αποτέλεσμα των Μπολσεβίκων. Ο Φλεβάρης του '17 τους ξάφνιασε, τον Οκτώβρη είχαν φροντίσει να ορίσουν και την ημερομηνία της επανάστασης και της κατάληψης των Χειμερινών Ανακτόρων. Η δύναμη του Λένιν

σε σύγκριση με τους άλλους επαναστάτες, ήταν η αντιμετώπιση όχι του πώς ξεσπάει αλλά και του πώς νικάει μια επανάσταση.

Το αυθόρμητο του από τα κάτω, μπορεί να προχωρήσει και να κερδίσει μόνο εάν υπάρχει οργάνωση. Κι αυτό το απέδειξε ο Λένιν το '17. Τον Απρίλη έδωσε την μάχη μέσα στο κόμμα του, μέσα στο εργατικό κίνημα και μέσα στα Σοβιέτ που είχαν αρχίσει να δημιουργούνται, γιατί η προοπτική δεν ήταν η στήριξη των αστών, αλλά η εξουσία των εργατών. Αυτή την στρατηγική την έκφρασε με το σύνθημα «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ», που σταδιακά μέσα στους επόμενους μήνες κατάφερε να κερδίσει την πλειοψηφία της εργατικής τάξης σ' αυτή την προοπτική.

Καμία εξέγερση δεν προχωράει γραμμικά, ξεκινώντας από απεργία για να καταλήξει στην εργατική εξουσία. Οι στροφές και τα γυρίσματα, τα προχωρήματα και ταπισωγυρίσματα βάζουν την ανάγκη για τακτικές, για συνεργασίες, για υποχωρήσεις και ξανά για επιθέσεις. Αυτή είναι η ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης από τον Φλεβάρη στον Οκτώβρη, με τις μεγάλες διαδηλώσεις τον Ιούνιο, με την ανάγκη για οπισθοχώρηση τις μέρες του Ιουλίου, για συνεργασία με την κυβέρνηση του Κερένσκι για να αποτρέψουν το πραξικόπημα του Κορνίλοφ, και τέλος την προετοιμασία των Σοβιέτ και τον καθορισμό της ημέρας της επανάστασης για τις 25 Οκτώβρη.

Μπορεί οι φοιτητές του Μάη του '68 να

θεωρούσαν ότι η Σορβόνη ήταν το Σμολνυ του Παρισιού (το κτίριο που συνεδριάζει η επαναστατική επιτροπή των Μπολσεβίκων στην Πετρούπολη), όμως αυτό που έλειπε ήταν το επαναστατικό κόμμα για να συντονίσει φοιτητές και εργάτες για να οργανώσουν την επανάσταση και να πάρουν την εξουσία. Ο Λένιν είχε δώσει την μάχη για να δημιουργηθεί στην Ρωσία ένα νέο επαναστατικό κόμμα, πολλή χρόνια πριν το 1917, από το 1903. Ένα κόμμα που είχε την δυνατότητα και να στηρίζει τους αυθόρμητους αγώνες που ξεσπούσαν και να συγκροστεί με τις απόψεις και τα κόμματα που υποστήριζαν ότι ο θρίαμβος του κινήματος στην Ρωσία θα έπρεπε να ήταν η νίκη της αστικής δημοκρατίας όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτές οι ρεφορμιστικές απόψεις μπορεί να πητήθηκαν το '17 στην Ρωσία, αλλά δεν παρατήθηκαν. Τουναντίον πολέμησαν ηττωσάμενα ενάντια στην επανάσταση στην Γερμανία και σε όλες τις επαναστάσεις που ξέσπασαν το '20 και το '30 στην Ευρώπη.

Γι' αυτό και όταν ξέσπασε ο Μάης του '68, μπορεί να ξαφνιάστηκαν, αλλά έπρεξαν γρήγορα για να μην αφήσουν τα πράγματα να εξελιχθούν όπως το '17 στην Ρωσία. Οι επαναστάτες του '68, δεν είχαν ούτε την εμπειρία, ούτε την θεωρία ούτε την οργάνωση για να αντιμετωπίσουν αυτή την μεγάλη ιστορική πρόκληση. Πολλές από τις οργανώσεις που δημιουργήθηκαν τότε, ξεκίνησαν με επιρροές μπερδεμένες, με ημιτελείς ρήξεις με τον

Διαδήλωση στα "Ιουλιανά" του 1965

ρεφορμισμό. Ακόμα και οργανώσεις που στηρίχτηκαν στον επαναστατικό μαρξισμό ήταν πολύ αδύνατες για να αντιμετωπίσουν την καινούργια κατάσταση.

Ένα επαναστατικό κόμμα σαν των Μπολσεβίκων δεν γεννιέται ξαφνικά πανέτοιμο σαν την Αθηνά από το κεφάλι του Δία. Χτίζεται μέσα από μια ολόκληρη διαδικασία, δένεται με την τάξη, τη βοηθάει να δώσει τις πολιτικές μάχες αλλιά και διδάσκαται από τους αγώνες της. Όλα αυτά δεν μπορούσαν να γίνουν μέσα σε ένα μήνα. Οι επαναστατικές οργανώσεις φούντωναν, αλλιά ήταν μικρές, με λίγες εμπειρίες και χωρίς δεσμούς με την εργατική τάξη που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις, όχι μόνο μέσα στην Γαλλία, αλλιά παντού: στην Αγγλία, στην Ιταλία, στην Ελλάδα, στην Πορτογαλία. Η έλλειψη δυνατών επαναστατικών οργανώσεων το '68, έδωσε την δυνατότητα στους αστούς να ξαναπάρουν τον έλεγχο με την βοήθεια παλιών και καινούργιων ρεφορμιστικών κομμάτων.

Το '68 και η Ελλάδα

Η Ελλάδα δεν ήταν έξω απ' αυτή την διαδικασία. Το '68 η δικτατορία συμπλήρωσε ένα χρόνο, αλλιά αυτό δεν εμπόδισε τις αντιδράσεις. Κυκλοφόρησαν προκηρύξεις που μιλούσαν για τον Μάη του '68 στην Γαλλία, οργανώθηκαν κινηματογραφικές προβολές που τις διέησε η αστυνο-

μία, παντού ο κόσμος έψαχνε πώς να συνδεθεί με το κύμα του '68. Το Πολυτεχνείο δεν ήταν απλά «ώριμο τέκνο της ανάγκης και της οργής» αλλιά η έμπνευση του Μάη στην Ελλάδα, όπως τον Απρίλη του '74 στην Πορτογαλία και το 1975 στην Ισπανία.

Το Πολυτεχνείο έγινε το κέντρο της εξέγερσης όχι μόνο ενάντια στην Χούντα, αλλιά όπως και το '68 ενάντια στο ίδιο το σύστημα. Τα τανκς μόνο προσωρινά μπόρεσαν να σταματήσουν τον ξεσηκωμό, σε μερικούς μήνες η δικτατορία έπεσε. Στην Ελλάδα όπως και παντού αλλιά η εξέγερση δεν ήταν ξαφνικό γεγονός, αλλιά καρπός μιας μακρόσυρτης διαδικασίας, που είχε ξεκινήσει από τις αρχές του '60.

Στην πενταετία 1959-1964 οι κοινωνικές κινητοποιήσεις έφτασαν τον αριθμό 2.061. δηλαδή κατά μέσο όρο 400 κινητοποιήσεις κάθε χρόνο. Απ' αυτές, οι απεργίες έφταναν το 21,8%, οι δημόσιες συγκεντρώσεις το 29,3% και το υπόλοιπο 50% ήταν απεργίες πείνας, συνελεύσεις, αποχή από τα μαθήματα κ.α. Μέσα σ' αυτή την πενταετία στο κέντρο βρέθηκε όχι μόνο το φοιτητικό κίνημα, αλλιά και το νέο εργατικό κίνημα, η κίνηση των 115 σωματείων και η απεργία των οικοδόμων τον Δεκέμβριο του 1960.

Την διετία 1963-64 οι περισσότερες απεργίες έγιναν ενάντια στην κυβέρνηση του Γεώργιου Παπανδρέου και διεκδικούσαν να εφαρμόσει αυτά που είχε υποσχε-

θεί στην περίοδο του «ανένδοτου». Ο Κώστας Τσουκαλάς σε ένα άρθρο του στο βιβλίο «Η σύντομη δεκαετία του '60», περιγράφει το '60 σαν μια περίοδο που «η σκοτεινή, ασπρόμαυρη Ελλάδα εκρήγνυται σε μια πανδαισία χρωμάτων και αποχρώσεων». Και ο Σ. Σεφεριάδης σε άρθρο του στο ίδιο βιβλίο υποστηρίζει ότι τα Ιουλιανά το 1965, ήταν η κορύφωση της σύγκρουσης όπου «σε διάστημα 40 ημερών έγιναν 400 ηαϊκές συγκεντρώσεις με συμμετοχή δεκάδων, κάποτε- εκατοντάδων χιλιάδων διεκδικητών...». Η διαδρομή Προπύλαια- Ομόνοια- Σταδίου καθιερώθηκε τότε και κρατάει μέχρι σήμερα.

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973 μπορεί να καταστάληκε, αλλιά το καλοκαίρι του 1974 μετά της πτώση της Χούντας το κίνημα μήκε ξανά ορμητικά στο προσκήνιο. Οι απεργίες της Μεταπολίτευσης σάρωσαν τα εργοστάσια, η ριζοσπαστικοποίηση του 1965 που ήταν ακόμα ζωντανή έσμιξε με το νέο κύμα της ριζοσπαστικοποίησης του Μάη, η επαναστατική Αριστερά έκανε ξανά την εμφάνισή της ύστερα από δεκαετίες. Ήταν μια πρώτη εμφάνιση που δεν προλάβαινε να καθορίσει τις εξελίξεις. Αλλιά ήταν μια αρχή, μια νέα περίοδος που ποτέ οι επαναστατικές ιδέες δεν μπήκαν στο περιθώριο όπως πριν από τον Μάη του '68.

Ο Μάης στην Ανατολή

Σαράντα χρόνια μετά το Μάη του '68, τη χρονιά που έφερε το ζήτημα της επαναστατικής αλληλαγής της κοινωνίας και την εργατική τάξη ξανά στο προσκήνιο, οποιαδήποτε αναφορά δε θα ήταν πλήρης αν δίπλα στα γεγονότα που συνέβηκαν στη Γαλλία, το Βιετνάμ και την Αμερική δεν προστεθούν οι εικόνες τις εξέγερσης από την Ανατολική Ευρώπη. Είναι αλήθεια ότι τέτοιες εικόνες σαν αυτές του '68 στην Πράγα και το Βελιγράδι δεν ήταν πρωτόγνωρες αφού ήταν η επανάσταση των εργατικών συμβουλίων στην Ουγγαρία τον Οκτώβρη- Νοέμβρη του '56 κ η συντριβή της από τα ρώσικα τανκ που είχαν φέρει κρίση στο ανατολικό μπλοκ αλλή και σε πολλή Κ.Κ. της Δύσης. Αν και ιδιαίτερα μετά το 1964 όπου η Ρωσία έμπαινε στην Μπρέζνιεφ εποχή, η ιστορία έμοιαζε να έχει κολλήσει στην ανατολική Ευρώπη, το 1968 ήρθε να κάνει ξεκάθαρο στα μάτια των εργαζόμενων και της νεολαίας όλη του κόσμου ένα πράγμα. Ο σοσιαλισμός στον ανατολικό «σοσιαλιστικό κόσμο» ήταν τόσο αθηινό όσο η ελευθερία στον δυτικό «ελεύθερο κόσμο».

Τσεχοσλοβακία- η «άνοιξη της Πράγας»

Η Τσεχοσλοβακία στην δεκαετία του 1950 ήταν μια προηγμένη οικονομικά χώρα στα πλαίσια του ανατολικού μπλοκ αφού εκμεταλλευόμενη την σχετικά ανεπτυγμένη βιομηχανία της πουλούσε εξοπλισμό στις υπόλοιπες ανατολικές χώρες. Η εικόνα αυτή όμως άρχισε να αλλιάζει τη δεκαετία του 60 και το 1963 ήρθε η πρώτη κρίση. Το 1967 το καθεστώς προσπαθώντας να απαντήσει υιοθέτησε το «νέο οικονομικό μοντέλο» με στόχο η οικονομία να γίνει πιο «ανταγωνιστική».

Οι μεταρρυθμίσεις όμως απέτυχαν και μαζί τους η προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρξουν διαφωνίες και συγκρούσεις ανάμεσα στη μέχρι πρότινος ενωμένη ηγεσία και στις αρχές του 1968 ο Νοβότιν (γενικός γραμματέας του Κ.Κ.Τ. και πρόεδρος της Τσεχοσλοβακίας) ανατρέπεται από τη θέση του γραμματέα. Η σύγκρουση αυτή στην κορυφή και η προσπάθεια κομματιών της ηγεσίας να κερδίσουν κομμάτια των εργατών και των φοιτητών με τη μεριά τους άνοιξε τους

Ο Μάης του '68 συγκλόνισε το σύστημα όχι μόνο στην Δύση αλλά και στην Ανατολή. Ο Γιώργος Τσιρώνης γράφει για τα κινήματα σε Τσεχοσλοβακία, Πολωνία και Γιουγκοσλαβία

ασκούς του Αϊόλου και έδωσε την ευκαιρία να απελευθερωθεί συσσωρευμένη οργή χρόνων.

Οι δημοσιογράφοι άρχισαν να αποκαλύπτουν σκάνδαλα από τα προηγούμενα χρόνια και ο κόσμος σχημάτιζε ουρές για να αγοράσει εφημερίδες. Τον Ιανουάριο του 1968 ο αριθμός των διανεμηθέντων εφημερίδων ήταν 118.000, τον Μάρτιο του ίδιου χρόνου ο αριθμός αυτός έφτανε τις 557.000. Οι τηλεοπτικές συνεντεύξεις μετατράπηκαν σε «Ιερά εξέταση» για υπουργούς και στελέχη του κόμματος. Οι φοιτητές διοργάνωναν ολονύχτιες συζητήσεις όπου έβαζαν επί τάπητος κάθε κοινωνικό και πολιτικό ζήτημα ενώ οι εργάτες άρχισαν να διώχνουν τους «επισήμους» από τα συνδικάτα και να προβάλλουν τις δικές τους ανάγκες. Στις 1 Μάρτη ιδρύεται το πρώτο ανεξάρτητο περιοδικό στην Τσεχοσλοβακία.

Τελικά ο Νοβότιν παραδέχτηκε την ήττα του το Μάρτη και τη θέση του πήρε ο «μεταρρυθμιστής» Ντούμπτσεκ ένα στέλεχος του ΚΚΤ που στις αρχές της δεκαετίας του '50 συμμετείχε στην υστερική εκστρατεία εναντίον των "πρακτόρων του ιμπεριαλισμού" που οδήγησε στην εξόντωση των πιο γνωστών προπολεμικών στελεχών του κόμματος.

Το κίνημα είχε αρχίσει όμως να δυναμώνει αρκετά και η κρίση να παίρνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις, οργανώνονταν μαζικές συγκεντρώσεις, ψηφίσματα υιοθετούνταν, οργανώσεις σχηματιζόνταν χωρίς κανέναν να ζητάει την άδεια του κράτους. Οι δύο πιο σημαντικές οργανώσεις που έγιναν και πιο ενεργές ήταν η «ΚΑΝ» («ήεσχη από μέλη του κόμματος»), που φτιάχτηκε από 144 διανοούμενους, και στην ακμή της έφτασε τα 15.000 μέλη και η «ήεσχη 231» («club231») που ήταν μια οργάνωση από πρώην πολιτικούς κρατούμενους που είχαν καταδικαστεί με βάση το διάσημο άρθρο 231 του Ποινικού Κώδικα για "αντισοσιαλιστική δράση". Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω απόσπασμα από το «ανοιχτό

γράμμα στους εργάτες» που δημοσιεύτηκε το Μάη εκείνης της χρονιάς σε μια ανεξάρτητη εφημερίδα: «χωρίς δημοκρατία στα εργοστάσια δεν μπορούμε να μιλάμε για δημοκρατία στην κοινωνία». Τον Ιούνιο μια ομάδα διανοούμενων υπέγραψε το «μανιφέστο των 2000 ήεξεων» στο οποίο πρότεινε ότι αξιωματούχοι που δεν εξέφραζαν τη λαϊκή θέληση θα έπρεπε να απομακρύνονται με μαζικές κινητοποιήσεις. Μέχρι και οι λογοκριτές του καθεστώτος ζήτησαν να καταργηθεί η υπηρεσία τους.

Ας αφήσουμε τον Ντούμπτσεκ να απαντήσει: «πρέπει να γίνει σαφές για τη δημοκρατία στη Τσεχοσλοβακία ότι οι επικλήσεις για απεργίες και η πραγματοποίηση απεργιών μπορεί να οδηγήσει σε αναρχία και προβλήματα», «είναι αναρχία η δημοκρατία να εκλαμβάνεται ως μια κατάσταση όπου οι πάντες ανακατεύονται στα πάντα και ο καθένας κάνει ότι θέλει. Αυτό σε τίποτα δεν έχει να κάνει με την πραγματική δημοκρατία, εγώ καταλαβαίνω την δημοκρατία ως ένα σύστημα που περιλαμβάνει την πειθαρχία.»

Τη νύχτα της 20ης Αυγούστου η Ρωσία ανέλαβε δράση θέλοντας να βάλει μια τάξη στην ακαταστασία που επικρατούσε στην αυλή της. Χιλιάδες ρώσικα τανκ και εκατοντάδες χιλιάδες στρατιώτες από τη Ρωσία και τους τέσσερις συμμάχους του συμφώνου της Βαρσοβίας (Πολωνία, Ουγγαρία, Αν. Γερμανία και Βουλγαρία) εισέβαλαν στην Τσεχοσλοβακία. Μέσα σε λίγες ώρες όλη τα καίρια σημεία είχαν καταληφθεί. Ο Ντούμπτσεκ και άλλοι υπουργοί συνελήφθηκαν και φυλακίστηκαν.

Ένοπλη αντίσταση στην πραγματικότητα δεν υπήρξε, υπήρχαν όμως διαδηλώσεις και μπλόκα από εκατοντάδες χιλιάδες φοιτητές και νέους εργάτες που περικύκλωναν τα τανκ και αυτό που ρωτούσαν τους ρώσους φαντάρους είναι μια ερώτηση που δεν έχει απαντηθεί ακόμα από κανένα Κ.Κ. «μα καλά τι γυρεύετε εδώ;». κάποια τανκ πυρπολήθηκαν. Μετά το κλείσιμο των μεγαλύτερων εφημερίδων

οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν πιεστήρια από τον 19ο αιώνα για να τυπώσουν εφημερίδες, φυλλάδια και αφίσες που μοιράζονταν από εθελοντές στους δρόμους. Ένα διάσημο πόστερ που βρισκόταν σε ένα τοίχο στην Πράγα έγραφε: «μια χώρα που αρνείται την ελευθερία μιας άλλης χώρας δεν αξίζει να είναι ελεύθερη η ίδια». Λέγεται ότι όταν δύο ρώσοι φαντάροι είδαν αυτή την αφίσα, ο ένας πήγε να την σκίσει αλλή ο άλλος τον εμπόδισε λέγοντας: «σταμάτα, είναι ένας από εμάς» γιατί μόλις είχε συνειδητοποιήσει ότι αυτό είχε γραφτεί από τον Καρλ Μαρξ! Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι οθόκληρος ο κρατικός μηχανισμός της Τσεχοσλοβακίας αρνήθηκε να και τελικά δεν συνεργάστηκε με τον εισβολέα, για παράδειγμα μετά την κατάληψη του ραδιοσταθμού αυτός άρχισε να εκπέμπει από εφεδρικούς αναμεταδότες και κανένας δεν ενημέρωνε τους ρώσους για την τοποθεσία τους. Μα ίσως η πιο μεγάλη ήττα για τη Ρωσία ήταν οι εικόνες της εισβολής στην Πράγα που έκαναν το γύρο όλου του κόσμου.

Μπορεί η αντίσταση των εργατών και των φοιτητών της Τσεχοσλοβακίας να ήταν ηρωική όμως η καθοδήγηση της παρέμεινε στα χέρια γραφειοκρατών που είχαν πρωταγωνιστήσει στην διακυβέρνηση της τα τελευταία 20 χρόνια και έτσι μέσα από αυτήν δεν έβλεπαν την έναρξη μιας επαναστατικής διαδικασίας αλλά την ευκαιρία για έναν καλύτερο συμβιβασμό με την Ρωσία. Κάτι που έγινε στις 26 Αυγούστου όπου ο Ντούμπτσεκ επέστρεψε ελεύθερος στην Πράγα, κρατώντας την ηγεσία του κόμματος και ανακοίνωσε ότι είχε συμφωνήσει με τους ρώσους για την «ομαλοποίηση» της κατάστασης της χώρας.

Χαρακτηριστικά για την «ομαλοποίηση» αλλά και για την πορεία της είναι όσα δηλώνει ένας από τους ηγέτες των φοιτητών το Νοέμβριο: «...οθόκληρη η πόλη νοιώθει άρρωστη. Ήταν ο τρίτος μήνας από την εισβολή. Οι παλιοί ηγέτες ήταν οι ίδιοι αλλά η τυφή εμπιστοσύνη που τους είχε ο κόσμος αρχίζει να ξεφτίζει. Η «συμφωνία της Μόσχας για την «προσωρινή» παραμονή των ξένων στρατευμάτων» δημιούργησε τις πρώτες αμφιβολίες. Ύστερα η ελευθερία του τύπου περιορίστηκε και άλλο. Οι πιο δημοφιλείς εφημε-

Διαδήλωση στην πλάτεια Βέντσελίας της Πράγας 22 Αυγούστου 1968

ρίδες «Politika» και «Reporter» σταμάτησαν το Νοέμβριο, το να ταξιδέψει κανείς στο εξωτερικό έγινε πιο δύσκολο. Οι ηγέτες έκαναν τον ένα συμβιβασμό μετά τον άλλο και δεν ήταν απόλυτα καθαρό τι τους εξανάγκαζαν να κάνουν και τι ήταν δική τους θέληση.»

Οι φοιτητές μαζί με τους εργάτες δεν είχαν καμία όρεξη για συμβιβασμό. Στις 28 Οκτώβριο πραγματοποιείται διαδήλωση 10.000 στην Πράγα. Στις 15 Νοέμβριο του '68 καταλαμβάνεται το πανεπιστήμιο του Οχόμουτς. Την επόμενη μέρα ακολουθεί η αγροτική οχολή στην Πράγα. Οι καταλήψεις απλώνονται σε όλη τη χώρα και βρίσκουν ανταπόκριση στους εργάτες. Μερικά εργοστάσια οργανώνουν στάσεις εργασίας, άλλα χτυπούν τις σειρήνες τους σε αλληλεγγύη. Οι εργαζόμενοι στο οιδηρόδρομο απειθούν ότι «κανένα τραίνο δε θα κουνηθεί από το σταθμό της Πράγας» αν η κυβέρνηση κινηθεί εναντίον των φοιτητών. Το Συνδικάτο Μετάλλου ψήφισε την καθιέρωση μίας μόνιμης συμμαχίας με τους φοιτητές όπως δηλώνει και ένας από τους ηγέτες των φοιτητών: «κάθε μέρα μιλάγαμε σε συγκεντρώσεις στα εργοστάσια με πάνω από 1000 εργάτες».

Μα και η συνέχεια κάθε άλλο παρά «ομαλοποιημένη» ήταν. Τον Γενάρη του '69 800.000 διαδηλωτές βγήκαν στους δρόμους ως απάντηση στον αυτοπυρπολισμό του φοιτητή Γιαν Πάλατς. Το Μάρτη

του '69 με αφορμή τη νίκη της Εθνικής Τσεχοσλοβακίας επί της ΕΣΣΔ σε έναν αγώνα χόκει αλλά και τον Αύγουστο στην επέτειο από τη ρώσικη εισβολή όπου χιλιάδες διαδήλωσαν και συγκρούστηκαν με την αστυνομία.

Οι διαδηλώσεις μπορεί τελικά να μην εμπόδισαν την επανεγκαθίδρυση του γραφειοκρατικού ελέγχου. Μόνο επαναστατική δράση θα μπορούσε να το κάνει αυτό. Οι συνέπειες της Άνοιξης της Πράγας όμως δε θα περιορίζονταν στο εσωτερικό του Ανατολικού μπλοκ...

Πολωνία

Η άνοδος του κινήματος στη Τσεχοσλοβακία είχε δυναμικό αντίκτυπο στην γειτονική Πολωνία. Ήδη από το 1965, δύο διαφωνούντες, οι Κουρόν και Μοτζαλέφσκι είχαν γράψει μια μαρξιστική κριτική της πολωνικής κοινωνίας («ανοικτή επιστολή προς το ΚΚΠ» που έβαζε όλο τον προβληματισμό για τη νέα γραφειοκρατική τάξη που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται) και γι αυτό είχαν φυλακιστεί για 3 χρόνια. Όσο συμμετείχαν στη διαδήλωση συμπαράστασης είχαν κι αυτοί με τη σειρά τους συλληφθεί, αποβλήθει απ το πανεπιστήμιο και φυλακιστεί.

Τα πράγματα όμως στην αρχή του '68 είχαν αλλάξει. Έτσι όταν αποβλήθηκαν 2 φοιτητές – διαδηλωτές από το πανεπιστήμιο, υπήρχε διαδήλωση 4.000. σε κάθε πανεπιστημιούπολη στην Πολωνία έγιναν συλλληθητήρια που χτυπήθηκαν από την αστυνομία, ήταν ξεκάθαρο όμως πλέον ότι δεν ήταν μόνο οι φοιτητές που απαιτούσαν. Το καθεστώς μιλούσε για «χούλιγκανς» που είχαν παρεισφρήσει στις κινητοποιήσεις και που στην πραγματικότητα ήταν νέοι εργαζόμενοι.

Η κυβέρνηση του Γκομούλκα κατάφερε να γλιτώσει κι αυτό γιατί το κίνημα δεν απλήθηκε απ' τους δρόμους στα εργοστάσια. Κατάφερε όμως παράλληλα με την Τσεχοσλοβακία να στείλει στους Ρώσους το μήνυμα της οργής από τα κάτω που για την Πολωνία θα γινόταν πιο καθαρό, μόλις 18 μήνες μετά όταν μια αύξηση στις τιμές του ψωμιού οδήγησε σε αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ εργατών και της αστυνομίας, σε ένα κύμα απεργιών και καταλήψεων και τελικά την παραιτηση του Γκομούλκα. Γεγονότα που έστειλαν κι ένα μήνυμα στους διαδηλωτές της Δύσης, το

μήνυμα ότι οι αγώνες ενάντια στον καπιταλισμό και την εκμετάλλευση είναι ίδιοι και στις δύο πλευρές του "παραπετάσματος".

Γιουγκοσλαβία - Βελιγράδι Ιούνης '68

Τα γεγονότα του Ιούνη του '68 στο Βελιγράδι ήρθαν για να απαντήσουν σε όλους αυτούς που έβλεπαν στην ενιαία «σοσιαλιστική» τότε Γιουγκοσλαβία του Τίτο σαν κάτι το διαφορετικό από την Τσεχοσλοβακία του Ντούμπτσεκ ή τη Ρωσία.

Μπορεί από το 1948 ο Τίτο να είχε έρθει σε ρήξη με τον Στάλιν και να διακήρυττε ότι έχτιζε ένα διαφορετικό σοσιαλισμό από το ρωσικό μοντέλο, με αυτοδιαχείριση και «δημοκρατία». Μπορεί η Γιουγκοσλαβία του Τίτο να ήταν ηγετική δύναμη του «κινήματος των αδésμευτων» αλλή η πραγματικότητα ήταν ότι και στην Γιουγκοσλαβία η εξουσία βρισκόταν στα χέρια μιας κρατικοκαπιταλιστικής άρχουσας τάξης η οποία μάλιστα διατηρούσε καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ.

Οι εργάτες υπέφεραν από τις αυξανόμενες τιμές και την ανεργία (πάνω από 10%) και το 20% του κόσμου αναγκάζονταν να μεταναστεύσει για να βρει δουλειά. Ο έλεγχος των εργοστασίων, αν και διακηρυκτικά από το '60- '65 και μετά άνηκε στα εργατικά συμβούλια, στην πραγματικότητα άνηκαν σε μάντζερ που έβλεπαν τα έσοδα τους να αυξάνουν 40 φορές πάνω απ' αυτά των εργατών. Ένας εργάτης σε συνάντηση με τους φοιτητές δηλώνει: «Μόνο ο διευθυντής και οι φίλοι του αυτοδιαχειρίζονται το εργοστάσιο. Πέρα απ' αυτό, οι συνεδριάσεις του εργατικού συμβουλίου είναι τόσο βαρετές που σπάνια πάμε».

Σ' αυτές τις συνθήκες γεννήθηκε λοιπόν το κίνημα των φοιτητών του 1968 στο Βελιγράδι. Ήδη από το 1964 καθηγητές στις σχολές εξέδιδαν το περιοδικό Praxis, ένα περιοδικό που ήθελε να εφαρμόσει «την ανελέητη κριτική σε κάθε τι που υπάρχει» όπως είχε γράψει και ο Μαρξ το 1843. Το 1966 μια διαδήλωση φοιτητών προς την Αμερικάνικη Πρεσβεία είχε διαλυθεί βίαια από την αστυνομία. Οργανώθηκαν κινητοποιήσεις συμπαράστασης στους Πολωνούς και στους Τσεχοσλοβάκους.

Την Κυριακή 2 Ιούνη, περίπου 1000 φοιτητές συγκρούστηκαν με την αστυνομία όταν βρήκαν τις πόρτες που θα γίνονταν μια συναυλία κλειστές. Αυτό που ακολούθησε ήταν μια πορεία 4000 φοιτητών την επόμενη μέρα από τις φοιτητικές εστίες προς το κέντρο της πόλης την οποία σταμάτησαν οι δυνάμεις της τάξης πέντε χιλιόμετρα έξω από την πόλη. Την στιγμή μάλιστα που δύο στελέχη τους καθεστώτος διαπραγματεύονταν με τους φοιτητές, η αστυνομία επιτέθηκε και τραυμάτισε δεκάδες. Το απόγευμα της ίδιας μέρας (3 Ιούνη) οι φοιτητές εξέλεξαν μια «επιτροπή δράσης», η ΦΛΣ και η Κοινωνιολογία καταλή-

Τσέχοι μαθητές διαδηλώνουν ενάντια στην ρώσικη εισβολή

φθηκαν και στη συνέχεια οι καταλήψεις απλήθηκαν και στις υπόλοιπες σχολές.

Χαρακτηριστικά είναι τα αιτήματα του φοιτητικού κινήματος όπως αυτά διατυπώνονται στις προκήρυξεις που μοίραζαν οι φοιτητές στο κέντρο της πόλης: Κατάργηση των μεγάλων ανισοτήτων που κυριαρχούσαν στην Γιουγκοσλαβία, αιτήματα για την υλικοτεχνική υποδομή, για την ανεργία, για την αστυνομική βία ή όπως τα έγραφαν στους τοίχους των σχολών τους «Φοιτητές, εργάτες, αγρότες, ενωθείτε ενάντια στους γραφειοκράτες», «περισσότερα σχολεία, λιγότερα αυτοκίνητα», «αδελφοσύνη και ισότητα για όλους τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας» και «Κάτω η κόκκινη αστική τάξη».

Μια προκήρυξη τους στις 6 Ιούνη έγραφε: «Είμαστε εξοργισμένοι με τις μεγάλες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες. Δεν θέλουμε να θυσιαστεί η εργατική τάξη για χάρη των «μεταρρυθμίσεων». Είμαστε υπέρ της αυτοδιαχείρισης όμως είμαστε κατά αυτών που πηλοποιούν και ελέγχουν την εργατική τάξη. Δεν θα τους επιτρέψουμε να δικάσουν τους εργάτες και τους φοιτητές και να στρέψουν τον ένα εναντίον στον άλλο. Τα συμφέροντά σας είναι και δικά μας συμφέροντα, τα συμφέροντα του σοσιαλισμού».

Το καθεστώς αρχικά προσπάθησε να απομονώσει το κίνημα. Από τη μία περικύκλωσε τις κατειλημμένες σχολές η αστυνομία και από την άλλη τα ΜΜΕ συκοφαντούσαν τους φοιτητές. Οι εργάτες όμως επισκέπτονταν τις κατειλημμένες σχολές για να συζητήσουν με τους φοιτητές. Ένας εργάτης δηλώνει: «Πήγαμε στο φοιτητικό χωριό να δούμε τι λένε οι φοιτητές...», «Τρία εργοστάσια κατέβηκαν σε απεργία όταν γινόταν η διαδήλωση...». Ένας άλλος: «είπαμε στους φοιτητές ότι έχουν αποδείξει ότι είναι κομμάτι της εργατικής τάξης και ότι όλοι οι εργάτες το

γνωρίζουμε αυτό», ένας άλλος «...θα έπρεπε να είμαι ποιητής για να περιγράψω την ενθουσιώδη αντίδραση των εργατών όταν έμαθαν τα αιτήματα των φοιτητών».

Στις 9 Ιούνη η αστυνομία έσπασε με τη βία την κατάληψη της Καλών Τεχνών. Στις 10 Ιούνη όμως, το καθεστώς υιοθέτησε μια διαφορετική τακτική και ο ίδιος ο Τίτο σε ένα «διάγγελμα» του εξέπληξε τους πάντες ανακοινώνοντας ότι οι φοιτητές είχαν δίκιο, ότι τα αιτήματά τους ήταν στην σωστή κατεύθυνση και ο ίδιος θα παραιτούνταν αν δεν μπορούσε να τα υλοποιήσει.

Ήταν μια προσπάθεια εκτόνωσης του κινήματος η οποία και πέτυχε κι ύστερα ακολούθησε η καταστολή. Στις 20 Ιούνη έκλεισαν την Φιλοσοφική (ήταν όχι μόνο το κέντρο των κινητοποιήσεων αλλή και ο πυρήνας της αριστερής αντιπολίτευσης στο καθεστώς) και άρχισαν διώξεις σε πανεπιστημιακούς και φοιτητές, διώξεις που κορυφώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '70 (ο Βλάντο Μιχάλοβιτς, ένας από τους ηγέτες των φοιτητών, καταδικάστηκε σε 20 μήνες φυλάκιση).

Μπορεί ο Τίτο και η Γιουγκοσλαβική άρχουσα τάξη να κατάφεραν να απομονώσουν και να εκτόνωσουν το φοιτητικό κίνημα, η οικονομική και πολιτική κρίση όμως συνέχισε να βαθιάνει και στα μέσα της δεκαετίας του '80 οδήγησε σε ένα μεγάλο απεργιακό κύμα ενάντια στα προγράμματα λιτότητας του ΔΝΤ που εφάρμοσε η κυβέρνηση.

Το άρθρο βασίστηκε στα κείμενα: «Η Άνοιξη της Πράγας», Λεάνδρος Μπόλφαρης «Το '68 στην Γιουγκοσλαβία», Λεάνδρος Μπόλφαρης «Poland: crisis of state capitalism», Κρις Χάρμαν και στο βιβλίο «The fire last time, 1968 & after», Κρις Χάρμαν

Η κρίση του ρεφορμισμού:

Τα ΚΚ ανάμεσα στη Μόσχα και τον Ευρωκομμουνισμό

Ο Μάης του '68 ήταν μια σκληρή δοκιμασία για τη ρεφορμιστική αριστερά σε όλο τον κόσμο. Μέχρι τότε, οι ομάδες και οργανώσεις των επαναστατών κάθε χροιάς ήταν στο περιθώριο. Στις μέρες του ίδιου του Μάη στη Γαλλία ο Ζορζ Μαρσέ, μετέπειτα γενικός γραμματέας του Γαλλικού ΚΚ, αναφερόταν περιφρονητικά στην «προβοκατόρική» δράση των «γκρουπού-σκουλιών». Τα επόμενα χρόνια καθώς η εξέγερση αγκάλιαζε εκατομμύρια εργάτες και νεολαία από χώρα σε χώρα, η ηγεμονία αυτών των κομμάτων άρχισε να αμφισβητείται. Χρειάστηκε να προσπαθήσουν πολύ για να την αποκαταστήσουν.

Η κρίση δεν πήρε τις ίδιες διαστάσεις ούτε έκανε την ίδια διαδρομή σε όλες τις χώρες. Στην Ελλάδα το ΚΚΕ διασπάστηκε στην περίφημη 12η Ολομέλεια του Φλεβάρη του 1968. Η μια πτέρυγα με επικεφαλής τον Κολιγιάννη, πρώτος γραμματέας του κόμματος μέχρι το 1972 όταν ανέλαβε ο Φλωράκης, κράτησε το τίτλο και την υποστήριξη της Ρωσίας. Η άλλη πτέρυγα ίδρυσε λίγους μήνες αργότερα το ΚΚΕ Εσωτερικού. Κατήγγειλαν το «ανώμαλο εσωκομματικό καθεστώς», όταν έγινε η εισβολή των ρωσικών τανκς στη Τσεχοσλοβακία καταδίκασαν τη συντριβή της «Άνοιξης της Πράγας» όπως έκαναν και άλλα ΚΚ, που συγκρότησαν το ρεύμα που έγινε γνωστό τη δεκαετία του 1970 ως «Ευρωκομμουνισμός».

Η διάσπαση του ΚΚΕ ήταν προϊόν της ήττας του 1967. Η ήττα είχε προκαλέσει σοκ σε χιλιάδες αγωνιστές που βρέθηκαν εντελώς ανέτοιμοι να αντισταθούν σε μια δικτατορία που όλοι γνώριζαν ότι πλησίαζε. Το 1965 τα «Ιουλιανά» ήταν ο προάγγελος του ελληνικού Μάη. Ένα τεράστιο κίνημα βγήκε για 100 μέρες στους δρόμους ανατρέποντας δυο κυβερνήσεις. Εβλήε στο στόχαστρο όλο το οικοδόμημα που είχε στήσει η άρχουσα τάξη και ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός μετά τον Εμφύλιο. Αυτό το κίνημα ηττήθηκε επειδή η ηγεσία της Αριστεράς (της ΕΔΑ στην οποία είχε απόλυτα καθοριστικό ρόλο το πρόταγμα τότε ΚΚΕ) έπαιξε το ρόλο του «πυροσβέστη» επιβλέποντας το συμβιβασμό και όχι τη σύγκρουση.⁽¹⁾

Η δικτατορία ήταν ένα αποφασιστικό

Το επαναστατικό κύμα του Μάη προκάλεσε κρίση στην παραδοσιακή Αριστερά. Ο Λεάνδρος Μπόλδαρης παρουσιάζει τις καταστροφικές αποπτώσεις που έδωσαν τα ρεφορμιστικά κόμματα.

σημείο-καμψη. Για χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες, φοιτητές και εργάτες, ήταν η ώθηση για να αμφισβητήσουν ακόμα πιο ανοιχτά και έντονα τις πολιτικές επιλογές της ηγεσίας του κινήματος όλα τα προηγούμενα χρόνια. Καμιά από τις δυο πτέρυγες που διαμορφώνονταν στην ηγεσία του ΚΚΕ και της ΕΔΑ δεν μπορούσε να δώσει πειστικές απαντήσεις σε αυτόν τον κόσμο, ιδιαίτερα από την στιγμή που εμφανώς είχαν αποτύχει όλοι μαζί στο τεστ των Ιουλιανών και στην πάλη για να μην επιβληθεί η δικτατορία.

Αυτή η αμφισβήτηση εκφράστηκε καταρχήν στις κοινότητες των φοιτητών και των μεταναστών εργατών στη Δυτική Ευρώπη όπου τα προηγούμενα χρόνια η ΕΔΑ και το ΚΚΕ είχαν αποκτήσει μια σημαντική παρουσία. Σε συσκέψεις και συνεδριάσεις που οργανώθηκαν σε μια σειρά χώρες από την ηγεσία το 1967-68, βρέθηκε να τη σφυροκοπούν πολλοί αγωνιστές με τις κριτικές τους. Αυτός ο κόσμος λειτούργησε σε συνθήκες νομιμότητας και βρισκόταν πιο άμεσα σε επαφή με τις ιδεολογικές ανακατατάξεις και προβληματισμούς που προκαλούσε η άνοδος του κινήματος στην αριστερά σε όλο το κόσμο εκείνα τα χρόνια.

Ήδη ο αέρας που φυσούσε στο εξωτερικό έφερνε τα προμηνύματα του Μάη, μαζί με τις ιδέες που αμφισβητούσαν την πορεία που είχε επιβάλει ο σταλινισμός και ο ρεφορμισμός στο κίνημα τις προηγούμενες δεκαετίες. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες γεννήθηκαν και οι οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα που θα έπαιζαν έναν αποφασιστικό ρόλο λίγα χρόνια μετά, στην εξέγερση του Νοέμβρη του 1973. Η κρίση του ρεφορμισμού που κατέληξε στη διάσπαση του '68 απειλευθέρωσε αυτό το δυναμικό.

Η κρίση των ΚΚ δεν έπεσε σαν κεραυνός εν αιθρία το 1968. Είχε ξεκινήσει από τη

δεκαετία του 1950. Το 1956 ο Χρυσόστοφ έκανε την περίφημη «μυστική ομιλία» του στο 20ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ όπου παραδέχτηκε κάποια από τα εγκλήματα του Στάλιν και η είδηση έσκασε σαν βόμβα. Λίγους μήνες αργότερα, τον Οκτώβρη, τα ρωσικά τανκ του «μεταρρυθμιστή» Χρυσόστοφ έπνιξαν στο αίμα την ουγγρική επανάσταση. Κόμματα όπως το βρετανικό έχασαν χιλιάδες μέλη και δεν μπόρεσαν ποτέ να ανακάμψουν.⁽²⁾ Η κρίση του '56 είχε δυο επιπτώσεις. Η πρώτη ήταν ότι άνοιξε ο χώρος για την εμφάνιση της «νέας αριστεράς» ενός χώρου αγωνιστών και διανοουμένων που προσπαθούσαν να ανακαλύψουν ξανά τις μαρξιστικές ιδέες απαλλαγμένες από το φορτίο της σταλινικής «αποηλογοτικής». Στη Γαλλία, η κρίση της Αλγερίας και η αντιπολεμική δράση που αναπτύχθηκε από το 1954 μέχρι το 1961 ώθησε περισσότερο αυτές τις διεργασίες.

Η δεύτερη επίπτωση είχε να κάνει με τις ηγεσίες των κομμάτων. Σ' αντίθεση με αυτό που έγινε το 1968, κανένα κόμμα δεν καταδίκασε τη ρωσική εισβολή. Όμως, σε μια σειρά κόμματα και ιδιαίτερα στο Ιταλικό ΚΚ, οι ηγεσίες άρχισαν να παίρνουν αποστάσεις από το «διεθνές κέντρο», τη Μόσχα. Οι ιδέες των ξεχωριστών «εθνικών δρόμων» προς το σοσιαλισμό, του «πολυκεντρισμού» (το κομμουνιστικό κίνημα δεν έχει ένα κέντρο) ήταν κομμάτι τους.

Το 1968 αυτά τα κόμματα αιφνιδιάστηκαν. Στη Γαλλία το Κομμουνιστικό Κόμμα αρχικά καταδίκασε τις συγκρούσεις των φοιτητών με την αστυνομία. Κατόπιν μέσω της CGT έσπευσε να καλέσει τη Γενική Απεργία της 13 Μάη. Όταν ξεκίνησαν οι απεργίες και οι καταλήψεις, τα στελέχη του στα συνδικάτα έκαναν το κάθε τι για να τις κρατήσουν υπό έλεγχο και να βάλουν τέλος στο κίνημα.⁽³⁾

Στην Ιταλία, η έκρηξη στα πανεπιστήμια είχε ξεκινήσει από την άνοιξη του 1967.

Συνδικαλιστής της CGT ζητάει από τους απεργούς της Σιτροέν να σταματήσουν την απεργία

Και εκεί το ΚΚ κράτησε εχθρική στάση. Ο Τζόρτζιο Αμέντολα, ένας από τους ηγέτες του κόμματος και εκπρόσωπος της πιο ανοιχτά σοσιαλδημοκρατικής πτέρυγας του, καθούσε σε άρθρο του στην *Unità* σε «επαναστατική επαγρύπνηση» και «διμέτωπο αγώνα» τόσο ενάντια στην δεξιά όσο και ενάντια σε «αναρχικές και εξτρεμιστικές θέσεις που αναπτύσσονται στο φοιτητικό κίνημα».⁴¹

Σύντομα, όμως, χρειάστηκε να κάνουν στροφή και να προσπαθήσουν να αγκαλιάσουν αυτό το κίνημα. Όταν τα τανκ του Συμφώνου της Βαρσοβίας εισέβαλαν στη Τσεχοσλοβακία τον Αύγουστο ακόμα και το Γαλλικό ΚΚ, το πιο σταλινικό της Δυτικής Ευρώπης εκείνη την εποχή, έβγαλε ανακοίνωση καταδίκης.⁴² Οι αποστάσεις από το «σοβιετικό μοντέλο» ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για να μην χάσουν εντελώς την επαφή με τη νέα πολιτικοποίηση.

Σύντομα μια σειρά κομμουνιστικά κόμματα της Δύσης άρχισαν να διακηρύσσουν ότι παλεύουν για μια πολύ διαφορετική κοινωνία απ' αυτή της Ρωσίας. Για έναν σοσιαλισμό με «ελευθερία και δημοκρατία». Αυτές οι υποσχέσεις και επεξεργασίες (από θεωρητικούς όπως ο Πουλιαντζάς ή επηρεασμούς από τις ιδέες του Αϊτουσέρ) κωδικοποιήθηκαν στο ρεύμα του «ευρωκομμουνισμού», που ήταν στις δόξες του στα μέσα της δεκαετίας του

1970. Το ΚΚΕ εσωτ ήταν ο εκφραστής αυτού του ρεύματος στην Ελλάδα.

Υποσχέσεις

Οι ηγεσίες αυτών των κομμάτων έκαναν υποκλίσεις στις ιδέες της αμφισβήτησης και τη μαχητικότητα του Μάν. Τον Γενάρη του 1969 ο νέος γραμματέας του ΚΚ Ιταλίας, ο Ενρίκο Μπερλίνγκουερ δήλωνε στο συνέδριο του κόμματος ότι είναι καιρός να «συνδέσουμε και ενώσουμε τις πιο ριζοσπαστικές τάσεις του κινήματος των πηλατιών μαζών, [να φέρουμε] τη συγχώνευση επαναστατών, προοδευτικών και δημοκρατικών».⁴³

Όμως η Ευρωκομμουνιστική ρήξη με το σταλινισμό πέταγε και την επανόσταση μαζί με τη Ρωσία του Στάλιν. Το 1977, για να πάμε λίγα χρόνια μετά, ο Σαντιάγο Καρίγιο, ο γεν. γραμματέας του Ισπανικού ΚΚ, δημοσίευσε το βιβλίο του «Ευρωκομμουνισμός και κράτος». Εκεί δήλωνε κάτι που υποστήριζαν επί δεκαετίες οι επαναστάτες στη Δύση, ότι δηλαδή το κράτος που υπήρχε στη Ρωσία δεν έχει καμιά σχέση με το «κράτος-κομμούνα» που περιγράφει το 1916-17 ο Λένιν στο «Κράτος και Επανάσταση». Και μαζί με τέτοιες συγκλονιστικές ομολογίες πηγαιναν οι όρκοι πίστης σε κόμματα απαθληγμένα από τη σταλινική μονολιθικότητα, ευαίσθητα στα νέα κινήματα που είχαν ξεπηδήσει από την έκρηξη του Μάν, όπως το γυναικείο,

το περιβαλλοντικό.

Για τους «ευρωκομμουνιστές» οι αλλαγές στο σύγχρονο καπιταλισμό έκαναν δυνατή τη μετάβαση στο σοσιαλισμό χωρίς να χρειάζεται η συντριβή του αστικού κράτους. Το νέο «μπλοκ των κοινωνικών δυνάμεων» θα κατακτούσε την ηγεμονία καταρχήν στους «ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους» και από κει και πέρα θα το μετασχημάτιζε προς όφελος των εργαζόμενων. Ο Ν. Πουλιαντζάς σαν θεωρητικός του «αριστερού ευρωκομμουνισμού» στις αρχές της δεκαετίας του '70 μιλούσε για το συνδυασμό «μιας βαθιά αθληγμένης αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας με τους δημοκρατικούς θεσμούς από τα κάτω». Δηλαδή στους θεσμούς της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και δίπλα στην αριστερή κυβέρνηση που θα προώθουσε όλες αυτές τις βαθιές αλλαγές θα προστίθονταν και τα όργανα της «συμμετοχικής» δημοκρατίας, στους τόπους δουλειάς, στις γειτονίες.

Η προοπτική που χάραζαν ήταν προς τα δεξιά, προς την σοσιαλδημοκρατικοποίηση. Στην Ελλάδα το ΓΚΚ «αυτοσυγκράτησε» την γενική απεργία του Μάν. Τα ποσοστά του έπεσαν ελαφρά στις εκλογές που ακολούθησαν. Η συνέχεια ήταν μεγαλύτερη στροφή στο «ρεαλισμό». Το 1972 υπέγραψε το «Κοινό Πρόγραμμα της Αριστεράς» με το αναδιοργανωμένο Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μιτεράν. Η συνεργασία διακό-

Ο Ζ.Μαρσέ (ΚΚΓ) και ο Μιτερράν (ΣΚ) οι αρχιτέκτονες του "Κοινού Προγράμματος της Αριστεράς"

πνκε το 1977. Όμως, το 1981 μετά την νίκη του Μιτερράν στις εκλογές το ΓΚΚ έδωσε τέσσερις υπουργούς του στην κυβέρνηση. Όταν αποχώρησαν το 1984, η κυβέρνηση Μιτερράν είχε εγκαταλείψει τις φιλεργατικές υποσχέσεις και είχε μπει ήδη στο δρόμο των νεοφιλελεύθερων επιθέσεων στην εργατική τάξη. Ήταν η πρώτη δυσάρεστη εμπειρία του φαινομένου που αργότερα ονομάστηκε «κεντροαριστερά»

Στην Ιταλία το ΚΚ επέλεξε να συνεργαστεί με την ίδια τη δεξιά, τη Χριστιανοδημοκρατία. Αυτή ήταν η πολιτική του «ιστορικού συμβιβασμού» που άρχισε να εφαρμόζεται ανοιχτά από το 1973. Έφτασε στο αποκορύφωμά της τα επόμενα χρόνια όταν το κόμμα στήριζε με τις ψήφους του στη βουλή και τη Γερουσία τη «κυβέρνηση εθνικής αλληλεγγύης» τασόταν κατά των απεργιών και υπέρ της λιτότητας για να αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση και παράλληλα έβαζε πλάτες στους πιο δρακόντειους «αντιπρομοκρατικούς» νόμους που περιόριζαν τα δημοκρατικά δικαιώματα.

Στην Ισπανία το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε παίξει ένα ηρωικό ρόλο στη πάλη ενάντια στη δικτατορία του Φράνκο. Όταν αυτή η δικτατορία κατέρρεε μέσα σε ένα τεράστιο κύμα εργατικών αγώνων, το κόμμα βρέθηκε να επηρεάζει εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες. Χρησιμοποίησε αυτή την επιρροή για να εξασφαλίσει την «ομαλή συνέχεια» του ισπανικού καπιταλισμού. Στα τέλη του 1977 πρωτοστάτησε, μαζί με το PSOE του Γκονζάλες, στην υπογραφή του «Συμφώνου της Μονκλόα» με την κυβέρνηση. Με αντάλλαγμα κάποιες αόριστες υποσχέσεις, τα κόμματα της αριστεράς συμφώνησαν σε ένα πρόγραμμα λιτότητας και περικοπών για τον «εκουγχρονισμό» της ισπανικής οικονομίας. Λίγο αργότερα ο Καρίγιο έφτασε να υμνεί την μοναρχία ως «παράγοντα συνεννόησης και πειθούς».⁷⁷

Οι «ιστορικοί συμβιβασμοί» βέβαια, δεν ήταν αποκλειστικότητα των «ευρωκομμουνιστών». Στην Πορτογαλία, το «φιλοσοβιετικό» Κομμουνιστικό Κόμμα έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην «εκτόνωση» της Πορτογαλικής Επανάστασης το 1974-1976. Η ανατροπή της χούντας τον Απρίλη του 1974 από μια μερίδα του στρατού, η «Επανάσταση των Γαριφάλων», πυροδότησε μια τεράστια εργατική έκρηξη.

Οι εργάτες άρχιζαν να οργανώνονται, να διεκδικούν όλα τα δικαιώματα που τους είχε στερήσει η χούντα επί δεκαετίες, να απαιτούν πραγματική κάθαρση («saneamento») των επιχειρήσεων από τους φασίστες αξιωματούχους. Το όπλο των εργατών δεν ήταν μόνο η απεργία, αλλά και η κατάληψη, το στήσιμο επιτροπών που αναλάμβαναν τη διοίκηση των επιχειρήσεων. Για ενάμιση χρόνο, από τον Απρίλη του 1974 μέχρι τον Νοέμβριο του 1975 –όταν η άρχουσα τάξη επέβαλε τον πλήρη έλεγχο στο στρατό τσακίζοντας τις αριστερές επιτροπές των στρατιωτών- η Πορτογαλία βρισκόταν σε ένα σταυροδρόμι. Και το Πορτογαλικό ΚΚ έριξε όλο του το βάρος προς την κατεύθυνση της «ομαλής λειτουργίας των θεσμών».

Ο «ελληνικός Μάης» ξεκίνησε στα Ιουλιανά του '65, διακόπηκε από τη χούντα και ξέσπασε ξανά στην εξέγερση του Πολυτεχνείου το '73 και στην έκρηξη των αγώνων των εργατών και της νεολαίας στη Μεταπολίτευση. Ποια ήταν η στάση των κομμάτων που διαμορφώθηκαν από τη διάσπαση του '68; Το ΚΚΕ εσωτ υποστήριζε ότι έκφραζε την «κομμουνιστική ανανέωση» απέναντι στους «δογματικούς» και το ΚΚΕ ότι υπεράσπιζε την «μαρξιστική-λενινιστική» ορθοδοξία απέναντι στη «δεξιά αναθεωρητική ομάδα». Στην πραγματικότητα και οι δυο ακολούθησαν την ίδια γραμμή με διαφορετικά λόγια.

Επί της ουσίας υποστήριζαν ότι ο ορίζοντας του κινήματος είναι η αποκατάσταση

της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και γι' αυτό το σκοπό χρειάζονταν οι ανάλογες συμμαχίες με τα «δημοκρατικά» κομμάτια της κυρίαρχης τάξης. Όταν ξέσπασε η εξέγερση του Πολυτεχνείου, τόσο το ΚΚΕ όσο και το ΚΚΕ εσωτ προσπάθησαν αρχικά να την κλείσουν στα γρήγορα και μετά έβγαλαν το συμπέρασμα ότι ήταν μια «τυχοδιωκτική ενέργεια» που γύρισε πίσω το κίνημα.⁸⁰ Η ίδια πολιτική και στη διάρκεια της μεταπολίτευσης. Τότε ο Μ. Θεοδωράκης είχε πει το περίφημο «Καραμανλής ή τανκς». Τα δυο κόμματα της ρεφορμιστικής αριστεράς το αναπαρήγαγαν πιο κομπιά και ανάλογα τη φρασεολογία τους.

Για το ΚΚΕ εσωτ οι «Στόχοι του Έθνους», η συνεργασία ακόμα και με τις «φωτισμένες» μερίδες της Δεξιάς, για το στέριωμα της «Δημοκρατίας» ήταν η μόνη προοπτική. Ανάλογα, το ΚΚΕ θεωρούσε, για παράδειγμα με τις αποφάσεις του 9ου Συνεδρίου του τον Δεκέμβριο του 1973 ότι η εναλλακτική πολιτική λύση μετά την ανατροπή της χούντας θα ήταν η «νέα δημοκρατία». Στο πρόγραμμά της «καθορίζονταν ο άμεσος στόχος πάλη του λαϊκού κινήματος, για ένα δημοκρατικό πολιτικό καθεστώς...για τον περιορισμό της δράσης των μονοπωλίων και την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου του λαού».⁸¹

Πριν τον Μάη του '68 το Γαλλικό ΚΚ ήταν κυρίαρχο στην αριστερά. Το «παλιό» Σοσιαλιστικό Κόμμα, το SFIO, είχε χρεοκοπήσει πλήρως. Σε χώρες όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα είτε δεν υπήρχαν, είτε ήταν αμελητέες δυνάμεις. Αυτή η εικόνα άρχιζε να αλλάζει από τις αρχές της δεκαετίας του '70 και μέχρι το τέλος της οι συσχετισμοί είχαν αντιστραφεί. Το ΠΑΣΟΚ του Αντρέα Παπανδρέου, τα σοσιαλιστικά κόμματα του Μιτερράν στη Γαλλία, του Γκονζάλες στην Ισπανία και του Σοάρες στην Πορτογαλία γεννήθηκαν και μεγάλωσαν εκείνη την περίοδο. Ένα μεγάλο κομμάτι των ριζοσπαστικοποιημένων εργατών και φοιτητών βρήκε στέγη σε αυτά τα κόμματα.

Αυτό έγινε για δυο λόγους. Ο πρώτος είναι ο χώρος που άφησαν, συνειδητά, τα κομμουνιστικά κόμματα στην αγωνιώδη προσπάθειά τους να δείξουν ότι είναι μια δύναμη που σκοπεύει στην «σώφρονα» διαχείριση του συστήματος. Για τη γενιά που είχε ριζοσπαστικοποιηθεί για παράδειγμα στα Ιουλιανά, το Πολυτεχνείο και τις μάχες της μεταπολίτευσης στα εργοστάσια και τις ΔΕΚΟ, ήταν πολύ πιο κοντινό το σύνθημα «στις 18 Σοσιαλισμός» –στις εκλογές του Νοέμβριο του 1974- από το ΠΑΣΟΚ παρά η απέραντη σταδιοδρομία και η ιστορία των συμβιβασμών της «παραδοσιακής» αριστεράς. Οι μαχητικοί εργάτες που έχτιζαν εργοστασιακά σωματεία στο μεγαλύτερο μέρος τους βρήκαν κάλυψη στο ΠΑΣΟΚ που διακήρυτε εκείνη την

Ο πρωθυπουργός Ζ.Πομπιντού και ο γραμματέας της CGT Ζ.Σεγκί υπογράφουν τη "Συμφωνία της Γκρενέλ" για να σταματήσουν τις απεργίες

εποχή ότι είναι πιο αριστερά από την επίσημη σοσιαλδημοκρατία της Β. Διεθνούς.

Άλλωστε αυτά δεν ήταν «κόλλημα του Ανδρέα». Στη Γαλλία ο Μιτεράν μπορούσε να δηλώνει το 1971 «Είτε ειρηνική είτε βίαιη η επανάσταση είναι πάνω απ' όλα μια ρήξη. Όποιος δεν αποδέχεται αυτή τη ρήξη –μπορούμε να συζητήσουμε αργότερα για το αν είναι βίαιη ή όχι- οποιασδήποτε δεν συμφωνεί στην ανάγκη της ρήξης με την κατεστημένη τάξη πραγμάτων, εννιώ την πολιτική, και την καπιταλιστική κοινωνία, ήω ότι ένα τέτοιο πρόσωπο δεν μπορεί να είναι μέλος του Σοσιαλιστικού Κόμματος».⁽¹⁰⁾ Η CFDT η συνομοσπονδία που συνδέθηκε με το Σοσιαλιστικό Κόμμα, είχε τη δυνατότητα να δίνει κάλυψη σε πιο μαχητικές κινητοποιήσεις απ' αυτές που ενέκρινε η κομμουνιστική CGT και να μιλάει για την «αυτοδιαχείριση» (autogestion), μια έννοια που σήμαινε τα πάντα και τίποτα: από εργατικά συμβούλια μέχρι τη συμμετοχή κάνα-δύο συνδικαλιστών στο ΔΣ της επιχείρησης.

Εκατομμύρια εργάτες και νεοθαίοι αμφισβήτησαν το σύστημα εκείνη τη δεκαετία και αναζήτησαν την εναλλακτική προοπτική απέναντι στον καπιταλισμό. Αυτό όμως δεν σήμαινε ότι οι παλιές ιδέες της κυρίαρχης τάξης εξαφανίστηκαν αυτόματα από τα μυαλά τους. Η ιδέα ότι το σύστημα είναι λάθος αλλιώς μπορούμε να το αλλοιάσουμε κομμάτι-κομμάτι με μια «ριζοσπαστική αριστερή» κυβέρνηση, η πολιτική του ρεφορμισμού, είναι ο τρόπος που εκφράζονται αυτές οι ιδέες. Ο Μαρξ έχει γράψει ότι: «Οι άνθρωποι κάνουν την ίδια τους την ιστορία, δεν την κάνουν όμως κάτω από συνθήκες που έχουν επιβέξει οι ίδιοι, μα κάτω από συνθήκες που προϋπήρχαν που δόθηκαν και κληρονομήθηκαν από το παρελθόν. Η παράδοση από όλες τις πεθαμένες γενιές βαραίνει σαν εφιάλτης στα μυαλά των ζωντανών».⁽¹¹⁾

Τότε, αυτές οι ιδέες είχαν το πλεονέκτημα ότι για μια ολόκληρη γενιά, τουλάχιστον, δεν είχαν μπει στη δοκιμασία της πράξης. Οι κυβερνήσεις των «Λαϊκών

Μετώπων» του '30 ήταν μια μακρινή ανάμνηση των πιο ηλικιωμένων εργατών. Ο κοινοβουλευτικός δρόμος των «δομικών μεταρρυθμίσεων», των «διαδοχικών ρήξεων», των «κοινωνικών προγραμμάτων» έμοιαζε πιο σύντομος και πιο ασφαλής δρόμος για την αλλαγή της κοινωνίας, από αυτόν που πρότειναν οι οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς (με όσες αδυναμίες και λάθη κι αν τον στήριζαν).

Οι ρεφορμιστές μπήκαν στη ταραγμένη δεκαετία του Μάν δυνατοί. Σήμερα βρίσκονται σε κρίση παντού. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ρεφορμιστικές ιδέες εξαφανίζονται ως δια μαγείας με την άνοδο του κινήματος. Οι επαναστάτες έχουν το καθήκον να παλέψουν οργανωμένα και στην πράξη, στις καθημερινές μάχες του κινήματος –μέσα από τις οργανώσεις και τα κόμμάτα τους- ενάντια στις ιδέες που «βαραίνουν σαν εφιάλτης στα μυαλά των ζωντανών». Είμαστε σε πολύ καλύτερη θέση να το κάνουμε από τους επαναστάτες του '68.

(1) Για μια λεπτομερή παρουσίαση βρήπε τα κείμενα Μ. Στυλήου, Λ. Μπόληρη, Δ.Λιβεράτου στη μπροσούρα «Ιουλιανά 1965» έκδοση Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2005.

(2) Άλλου, οι αποχωρήσεις ήταν επίσης μεγάλες, χωρίς όμως τα ίδια αποτελέσματα. Το PCI στην Ιταλία είχε φτάσει τα 2.150.000 μέλη το 1954. Ανάμεσα στο 1955 και το 1957, περίπου 400.000 αποχώρησαν. Το κόμμα, όμως παρέμεινε μια τεράστια δύναμη, τόσο από εκλογικής άποψης, όσο και από αριθμό μελών.

(3) Για μια πιο λεπτομερή παρουσίαση της στάσης του ΚΚΓ και της CGT, βρήπε Matt Perry "May 1968 across the decades" International Socialism Journal 118 στο www.isj.org.uk/index.php?id=424&issue=18

(4) P. Ginsborg "A History of Contemporary Italy – Society and Politics 1943-1988" Penguin Books, p. 307.

(5) Το 1956 το ΓΚΚ δήλωσε επί μήνες ότι η ομιλία του Χρουστσόφ ήταν ηθαστογραφία των δυτικών μυστικών υπηρεσιών!

(6) Tobias Abse "Judging the PCI" New Left Review 153, September-October 1985, p. 16

(7) Αναφέρεται από τον Ian Birchall στο "Bailing out the system - Reformist Socialism in Western Europe 1944-1985" Bookmarks 1986, p. 148.

(8) Για τη στάση αυτών των κομμάτων στην εξέγερση του Νοέμβρη, βρήπε «Το Πολιτεχνείο είναι εδώ!» εκδ. Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.

(9) «Το ΚΚΕ μέσα από τα συνέδριά του» Ριζοσπάστης 21/11/1998, σελ. 12.

(10) Ian Birchall οπ σελ. 14

(11) Κ. Μαρξ «Η 18η Μηνυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη» εκδ «Νέοι Στόχοι», σελ. 15.

Η Κίνα του Μάο

Από την “Πολιτιστική” στον Νίξον

Για μια σειρά αγωνιστές και οργανώσεις που δυνάμωσαν μέσα στην έκρηξη του Μάο του '68 η Κίνα προσέφερε ένα σημείο αναφοράς. Στην Κίνα υπήρχε ένα καθεστώς που είχε προκύψει από μια τεράστια επανάσταση το 1949, είχε ανοιχτή σύγκρουση με τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, ενώ ταυτόχρονα είχε αποστασιοποιηθεί από τη Σοβιετική Ένωση. Αυτή η αποστασιοποίηση φαινόταν να είναι “από τα αριστερά”. Η Κίνα είχε έρθει σε ρήξη με τη Ρωσία, κατηγορώντας την ηγεσία της για την “ειρηνική συνύληση” με τον ιμπεριαλισμό, και ότι είχε αναθεωρήσει τον μαρξισμό. Ο Μάο Τσε Τουνγκ έλεγε πως στη Σοβιετική Ένωση είχε πραγματοποιηθεί αντεπανάσταση, μια νέα άρχουσα τάξη είχε πάρει την εξουσία και πλέον είχε παλινορθωθεί ο καπιταλισμός.

Όταν πρωτοξέσπασε η σινοσοβιετική ρήξη, στη δεκαετία του '50, μόνο μικρές ομάδες στα περισσότερα Κομμουνιστικά Κόμματα διασπάστηκαν για να ακολουθήσουν την Κίνα. Όμως η διαδικασία της λεγόμενης “Πολιτιστικής Επανάστασης” που ξεκίνησε το 1966 αποτέλεσε νέα πηγή έμπνευσης και έκανε τη “ακέψη του Μάο” ελκυστική για τη νέα ριζοσπαστικοποίηση.

Η συνθηματολογία της Πολιτιστικής Επανάστασης φαινόταν όντως αριστερή. Ο Μάο είχε καλέσει τη νεολαία να “βομβαρδίσει τα αρχηγεία”, να συγκρουστεί δηλαδή με το κατεστημένο της κομματικής ηγεσίας και του στρατού. Η νεολαία στην Κίνα έμοιαζε να κάνει μια “επανάσταση μέσα στην επανάσταση”, όχι μόνο ενάντια στον καπιταλισμό, αλλά και σε όσους μέσα στο καθεστώς ακολουθούσαν τον “καπιταλιστικό δρόμο”, όσους έβαζαν τον εαυτό τους πάνω από το γενικό συμφέρον. Αντίθετα με τη Σοβιετική Ένωση, όπου από την άνοδο του Στάλιν και μετά κάθε μαζική κινητοποίηση πατασσόταν αμείλικτα, στην Κίνα της Πολιτιστικής Επανάστασης οι Ερυθροφρουροί βρισκόταν υπό διαρκή κινητοποίηση ενάντια στους “αντιδραστικούς”. Το μαοϊκό τοπίο “Είναι δίκαιο να εξεγείρεσαι” ηλογικά διακόσμησε πολλούς τοίχους και πολλά πανώ το 1968. Ήταν τέτοια η αύρα της Πολιτιστικής Επανάστασης ώστε είχε επιρροή σε πολλούς και διαφορετικές επαναστατικές οργανώσεις -όχι μόνο τις αυστηρά μαοϊκές. Στην Ιταλία, οι τρεις μεγαλύτερες οργανώσεις της επαναστατικής Αριστεράς στα τέλη της δεκαετίας του

Για ένα μεγάλο τμήμα των αγωνιστών του '68 η Κίνα του Μάο έδινε πραγματική επαναστατική προοπτική. Ο Νίκος Λούντος εξηγεί γιατί αυτές οι ελπίδες διαψεύστηκαν.

'60, παρότι με διαφορετικές ιδεολογικές καταβολές δήλωναν όλες επηρεασμένες από τη “ακέψη του Μάο”.

Για να ξεθάψουμε την αλήθεια του τι συνέβαινε στην Κίνα, πίσω από την αίγλη της Πολιτιστικής Επανάστασης δεν χρειάζομαστε αντικομμουνιστικά βιβλία σαν την τελευταία ογκώδη βιογραφία του Μάο που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις της Εστίας. Χρειάζεται όμως μια σοβαρή εκτίμηση για το τι είδους καθεστώς ήταν αυτό που προέκυψε στην Κίνα το 1949 και πώς οδηγήθηκε στην κρίση της δεκαετίας του '60. Χρειάζεται μια μαρξιστική ανάλυση για το ποια ήταν η ταξική φύση και του Κομμουνιστικού Κόμματος και της Πολιτιστικής Επανάστασης, πίσω από τις ταμπέλες που έδιναν τότε οι ίδιοι στους εαυτούς τους. Σίγουρα το 1968 ήταν πολύ πιο δύσκολο να γίνει κάτι τέτοιο. Είχαν περάσει τέσσερις ολόκληρες δεκαετίες μετά την οριστική ήττα της ρώσικης επανάστασης από τη σταλινική αντεπανάσταση. Ο σοβιετικός “μαρξισμός” δεν ήταν εργαλείο επαναστατικής ανάληψης και δράσης αλλά δικαιολόγησης της πολιτικής της Σοβιετικής Ένωσης.

Η πραγματικότητα ήταν ότι η επανάσταση του 1949 δεν είχε καμιά σχέση με τον Κομμουνισμό πέρα από ότι στην ηγεσία της είχε ένα κόμμα που λεγόταν κομμουνιστικό. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας (ΚΚΚ) δεν είχε καμιά σχέση με την εργατική τάξη. Ήταν ένα κόμμα μαζικό που στη δεκαετία του '40 κέρδισε την υποστήριξη της πλειονότητας των φτωχών αγροτών. Στην ηγεσία του βρισκόταν ένα στρώμα διανοούμενων, όπως ο Μάο Τσε Τουνγκ, που είχαν όραμα να απελευθερώσουν την Κίνα από την εκμετάλλευση των ιμπεριαλιστών. Από τα μέσα του 19ου αιώνα η Κίνα είχε μετατραπεί σε αγγλική και γαλλική αποικία. Ο,τι άρπαξε η Γερμανία στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Ευρωπαίοι δεν το επέστρεψαν στην Κίνα αλλά στην Ιαπωνία που είχε αναδειχθεί ως νέα ιμπεριαλιστική δύναμη. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος έφερε νέους εξευτελισμούς, αρπαγές και κατοχές. Οι ηγέτες του ΚΚΚ ήθελαν μια Κίνα

ανεξάρτητη που θα μπορούσε να αναπτυχθεί, να λύσει το πρόβλημα της μαζικής φτώχειας και να ξεπεράσει όλες τις μεσαιωνικές καταπιέσεις που διαιωνίζονταν με την ανοχή των ιμπεριαλιστών -για παράδειγμα το βάρβαρο υποχρεωτικό δέσιμο των γυναικείων περλιμάτων.

Η ηγεσία του ΚΚΚ είχε τις ρίζες της σε μια τεράστια αλλά χαμένη επανάσταση, από την οποία κουβαλούσε και την αναφορά στον κομμουνισμό παρότι η ρέξη είχε χάσει το νόημά της. Το 1925-27 η Κίνα συγκλονίστηκε από μια τεράστια επανάσταση που ξεκίνησε με αιτήματα εθνικοαπελευθερωτικά αλλά γρήγορα μετατράπηκε σε μια κοινωνική επανάσταση ενάντια και στους ξένους και τους κινέζους καπιταλιστές, και στους προδότες και τους “πατριώτες” γαιοκτήμονες. Το ΚΚΚ είχε παίξει σημαντικό ρόλο, παρά το μικρό του μέγεθος στο να κινητοποιήσει την εργατική τάξη. Η εργατική τάξη της Κίνας είχε μαζικοποιηθεί ταχύτατα μέσα στη δεκαετία του '20 και βρισκόταν συγκεντρωμένη σε πόλεις όπως η Σανγκάη και η Καντόνα. Μπήκε τόσο ορμητικά στη μάχη που κατάφερε να βρεθεί στην ηγεσία του κινήματος. Οι εργατικές απεργίες καθόρισαν την επανάσταση του '25-'27. Όμως η σταλινική ηγεσία της Τρίτης Διεθνούς συμβούληψε το ΚΚΚ να βάλει φρένο στην εργατική τάξη για να μην τρομάξουν οι πατριώτες αστοί “σύμμαχοι” της Ρωσίας που βρίσκονταν οργανωμένοι στο κόμμα Κουομιντάνγκ. Αποτέλεσμα αυτής της προδοσίας ήταν όχι μόνο να μην υλοποιηθούν οι στόχοι της Επανάστασης αλλά να σφαιραστεί η ηγεσία της εργατικής τάξης και του ΚΚΚ από τους κατά τα άλλα συμμάχους αστούς. Το μόνο τμήμα του κόμματος που επιβίωσε ήταν οι ενοπλοί αντάρτες -ο Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός- στέλεχος του οποίου ήταν και ο Μάο. Αν ακολουθούσαν τις εντολές του Στάλιν θα είχαν αυτοδιαλυθεί. Αντί γι' αυτό κατάφεραν να επιβιώσουν για δεκαετίες χτίζοντας βάσεις στην ύπαιθρο, προσπαθώντας να ισορροπήσουν ανάμεσα στις πιέσεις των διαφορετικών τάξεων. Κέρδιζαν την υπο-

Στρατιώτες με τα πορτραίτα του Μάο

στήριξη των χωρικών υποσχόμενοι καλύτερες συνθήκες στις περιοχές που έλεγχαν. Ήθελαν όμως και την ανοχή των γαιοκτημόνων χάρη στο πλεόνασμα των οποίων επιβίωναν. Ο Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός δεν έκανε λόγο ότι για σοσιαλισμό, αλλά ούτε καν για αναδοσμό. Όμως, η ζωή στις περιοχές που έλεγχε ήταν σίγουρα καλύτερη σε σχέση με τις περιοχές του Κουομιντάνγκ. Στη διάρκεια του πολέμου κατάφερε να υλοποιήσει με ακόμη μεγαλύτερη επιτυχία αυτή την ισορροπία ανάμεσα στις τάξεις, αναγνωρίζοντας ως "πατριώτες" τους γαιοκτήμονες που τάσσονταν ενάντια στους ιάπωνες εισβολείς. Μετά τον πόλεμο ακολούθησε εμφύλιος ανάμεσα στο στρατό του Μάο και το Κουομιντάνγκ. Το ΚΚΚ ήταν ένα κόμμα του 1,2 εκατομμυρίων μελών συσπειρώνοντας τους χωρικούς που έβλεπαν ένα μέλλον όχι μόνο χωρίς ιμπεριαλιστές αλλά και χωρίς την εκμετάλλευση των γαιοκτημόνων. Οι χωρικοί δεν άκουγαν τις συμβουλές της ηγεσίας του κόμματος για προστασία των "πατριωτών" γαιοκτημόνων. Εκατομμύρια απλοί άνθρωποι πήραν την κατάσταση στα χέρια τους και έφεραν τα πάνω κάτω στην Κίνα για να μπορέσει τον Οκτώβριο του 1949 ο Μάο να ανακηρύξει τη Λαϊκή Δημοκρατία στο Πεκίνο. Τα απομεινάρια των Εθνικιστών

του Κουομιντάνγκ κατέφυγαν στην Ταϊβάν και οι ιμπεριαλιστές διατήρησαν μόνο το Χονγκ Κονγκ.

Η μόνη δύναμη που η ηγεσία του ΚΚΚ δεν ήθελε με τίποτα να μπει σε κίνηση ήταν η εργατική τάξη. Στόχος ήταν η ανάπτυξη της Κίνας και αυτό απαιτούσε και συνεργασία με τους καπιταλιστές και περισσότερη δουλειά απ' όλη τους, όχι αγώνες και απεργίες. Η καινούργια σημαία της Κίνας είχε 5 αστέρια, ένα μεγάλο για το κόμμα και τέσσερα για τις κοινωνικές τάξεις που έκαναν την επανάσταση: μία από αυτές ήταν και η εθνική αστική τάξη. Την Κίνα θα την κυβερνούσε πλέον ο "ήσος" στον οποίον ανήκαν και οι τέσσερις τάξεις, σύμφωνα με τη μαοϊκή ορολογία της εποχής. Η αλήθεια ήταν ότι καμιά από τις τέσσερις αυτές τάξεις δεν κυβερνούσε την Κίνα. Τον έλεγχο τον είχε η ηγεσία του ΚΚΚ και του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού που θα ξεκινούσε να υλοποιήσει το όραμα της εθνικής ανάπτυξης της Κίνας.

Ο κρατικός καπιταλισμός της Ρωσίας έδινε ένα πρότυπο για το πώς μπορεί να υλοποιηθεί αυτή η ανάπτυξη. Η Κίνα χρειαζόταν και την οικονομική και τη στρατιωτική βοήθεια της Ρωσίας για τα πρώτα της βήματα. Όμως το νέο καθεστώς δεν ήταν δημιούργημα του Στάλιν. Αντιθέτα μάλιστα, η μοιρασιά της Γιάπτας δεν είχε

προβλέψει την επανάσταση του '49 και ο Στάλιν επεδίωκε ένα συμβιβασμό με το Κουομιντάνγκ μέχρι τέλους. Ενώ και από τη μεριά του το ΚΚΚ προσπαθούσε να κερδίσει την έυνιοια των ΗΠΑ στη διάρκεια του πολέμου. Αυτά τα διλοκοιτάγματα σταμάτησαν γρήγορα καθώς ο Ψυχρός Πόλεμος χώρισε τον κόσμο στα δύο.

Η Κίνα ξεκινούσε να οικοδομήσει έναν καπιταλισμό με κέντρο το κράτος, όμως η αφητηρία της ήταν χειρότερη από ό,τι για τη σταλινική Ρωσία. Υπήρχε μεγαλύτερη φτώχεια και πείνα από ό,τι στη Ρωσία της δεκαετίας του '20, η βιομηχανική ανάπτυξη ήταν μικρότερη σε σχέση με την τσαρική Ρωσία, στην ύπαιθρο υπήρχε μεγαλύτερη πολυδιάσπαση της γης στα χέρια των αγροτών και ούτε τόσο μεγάλη γαιοκτησία, ούτε ακαθλιέργητη γη όπως στη Ρωσία. Έτσι αν το χτίσιμο του κρατικού καπιταλισμού για τον Στάλιν απαίτησε την κατακόρυφη αύξηση της εκμετάλλευσης και εκατομμύρια νεκρούς, στην Κίνα ή τα πράγματα θα γίνονταν ακόμη πιο άγρια, ή δεν θα μπορούσαν να υλοποιηθούν τα σχέδια του ΚΚΚ.

Αυτή η αδυναμία του κινεζικού καπιταλισμού προκαλούσε μια διαρκή αντιπαράθεση απόψεων μέσα στην ηγεσία του κόμματος σε σχέση με το ποιος είναι ο καταλληλότερος δρόμος. Στη δεκαετία του '50

η ανάπτυξη ήταν αρκετά μεγάλη, όμως δεν ήταν αρκετή για να επιτευχθούν οι στόχοι της εκβιομηχάνισης που έβαζε η ηγεσία. Έτσι το 1957 ο Μάο ξεκίνησε το "Μεγάλο Αήμα προς τα μπρος", μια διαδικασία μαζικής κοληεκτιβοποίησης της γεωργίας, κατά την οποία οι αγρότες μετατράπηκαν σε εργάτες γης. Το σχέδιο απέτυχε παταγωδώς. Η αγροτική παραγωγή κατέρρευσε και περισσότεροι από 30 εκατομμύρια άνθρωποι πέθαναν από το λιμό. Πέρασαν 8 χρόνια, το 1965, για να επανέλθει η παραγωγή στα προηγούμενα επίπεδα. Σ' αυτά τα χρόνια είχε μεσοληβήσει ένα ακόμη χτύπημα, καθώς η ρήξη με την ΕΣΣΔ οδήγησε σε απόσυρση της ρώσικης οικονομικής βοήθειας.

Η σινοσοβιετική ρήξη ήταν αντανάκλαση της διαφορετικής φάσης στην οποία βρισκόταν η ανάπτυξη του κρατικού καπιταλισμού στις δύο χώρες. Η ΕΣΣΔ είχε ολοκληρώσει τον κύκλο της "πρωταρχικής συσσώρευσης" και στις δεκαετίες του '50 και του '60 απολάμβανε ένα κομμάτι της μεταπολεμικής άνθησης. Οι νέοι παγκόσμιοι συσχετισμοί της επέτρεπαν να έχει οικονομική διεξόδωση σε "τρίτες" χώρες που δεν άνηκαν αυστηρά ούτε στο αμερικάνικο ούτε στο ρώσικο μπλοκ. Καθώς έκανε μπίζνες με χώρες της Ευρώπης ή της Ασίας, δεν μπορούσε να διατηρεί ούτε καν στα λήγια αναφορές στην επανάσταση. Η "ειρηνική συνύπαρξη" ήταν αναγκαίο συμπλήρωμα. Τα Κομμουνιστικά Κόμματα στις διάφορες χώρες δεν έπρεπε να παλεύουν ενάντια στις κυβερνήσεις τους αλλιώς το πολύ πολύ να τις πιέζουν να έχουν σχέσεις με τη Ρωσία. Η Κίνα είχε ακόμη ανάγκη την επαναστατική συνθηματολογία και για να πιέσει τον πληθυσμό της να κάνει θυσίες αλλιώς και για να αντιμετωπίσει τις εξωτερικές πιέσεις από πολλούς πλευρές. Όταν το 1962 ξέσπασε πόλεμος Κίνας-Ινδίας, η Ρωσία υποστήριξε την Ινδία με την οποία είχε περισσότερες παρτίδες.

Στο εσωτερικό της Κίνας, οι διαδοχικές αποτυχίες είχαν περιθωριοποιήσει τον Μάο. Κυριαρχούσαν πλέον απόψεις υπέρ μιας σχετικής φιλελευθεροποίησης της οικονομίας. Το 1965 ανακάλυψε πως τα κομματικά έντυπα στο Πεκίνο δεν του επέτρεπαν να δημοσιεύσει ούτε καν κάποια κείμενα για ζητήματα πολιτισμού. Ο Μάο αποφάσισε πως θα έδινε τη μάχη για να ξαναπάρει το πάνω χέρι. Ωστόσο δεν έλεγχε ούτε τον μηχανισμό του κόμματος, ούτε του στρατού. Ο δρόμος που επέλεξε ήταν η "Πολιτιστική Επανάσταση". Κάλυψε τη φοιτητική νεολαία σε κινητοποίηση για να αντιμετωπίσει όσους ακολουθούν τον "καπιταλιστικό δρόμο". Ομάδες "ερυθροφρουρών" δηλαδή φοιτητών και μαθητών οπαδών του Μάο άρχισαν να συγκρούονται με καθηγητές και τη γραφειοκρατία της εκπαίδευσης. Με σύμβολο το "κόκκινο βιβλίο" του Μάο, ξέσπασε ένα

Ο Μάο και η πυρηνική βόμβα της Κίνας. Από προπαγανδιστική αφίσα του καθεστώτος

κύμα από δημόσιες διαπομπεύσεις και δίκες-παρωδία.

Ο Μάο δεν είχε διαλέξει τυχαία τους φοιτητές ως βάση του κινήματός του. Αν απευθυνόταν στους εργάτες η κατάσταση θα κινδύνευε να εξελιχθεί σε πραγματική ταξική πάλη με απεργίες και διεκδικήσεις. Οι φοιτητικές διαδηλώσεις ήταν σχετικά ακίνδυνες όσο δεν διαταρασσόταν η οικονομία -η επανάσταση ήταν "πολιτιστική". Παρόλα αυτά, τα πράγματα δεν έμειναν τόσο ελεγχόμενα. Οι εργάτες άρχισαν να μπαίνουν στη μάχη χωρίς "πολιτιστικά" αιτήματα. Στη Σανγκάη το Γενάρη του '67 οι σιδηροδρομικοί έκαναν την αρχή και οι απεργίες απλώθηκαν σε όλους τους χώρους, διεκδικώντας αυξήσεις, λιγότερες ώρες δουλειάς και καλύτερες συνθήκες. Το κίνημα έφτασε να κηρύξει την "Λαϊκή Κομμούνια της Σανγκάης". Και το κομματικό κατεστημένο και ο Μάο ήθελαν να σταματήσουν αυτές τις εξελίξεις. Οι ερυθροφρουροί καλούνταν να μην μπαίνουν στα εργοστάσια. Οι απεργίες ήταν "αντεπαναστατικές" και "οικονομίστικες". Η κατάσταση όμως είχε φύγει από τον έλεγχο και από άλλες απόψεις. Διαφορετικές ομάδες ερυθροφρουρών που υποστήριζαν διαφορετικές πτέρυγες του κόμματος συγκρούονταν μεταξύ τους σε ολόκληρη τη χώρα ακόμη και με βαρύ οπλισμό. Η Πολιτιστική Επανάσταση μετατρεπόταν σε εμφύλιο πόλεμο. Μόνο ο στρατός μπορούσε να βάλλει τάξη. Οι λογαριασμοί μεταξύ της

άρχουσας τάξης μπορούσαν να λυθούν αργότερα. Όλοι συμφωνούσαν ότι έπρεπε να κατασταθεί το κίνημα. Πλέον ο εχθρός δεν ήταν ο "καπιταλιστικός δρόμος" αλλιώς οι "αριστερές υπερβολές". Οι πραγματικά αριστερές φωνές που εμφανίστηκαν μέσα στην Πολιτιστική Επανάσταση, όπως για παράδειγμα η οργάνωση Σενγκ Βου Λιεν, σφαγιάστηκαν. Το 1969 είχε επιβληθεί ορισμένη τάξη. Η βασική μέθοδος ήταν ο εκτοπισμός εκατομμυρίων φοιτητών στην ύπαιθρο για "επανεκπαίδευση". Η Πολιτιστική Επανάσταση είχε στην πραγματικότητα τελειώσει. Στο τέλος αυτού του αιματοκυλίσματος, η οικονομία της Κίνας έβγαλε πιο αποδυναμωμένη. Όμως οι δύο πυλώνες της άρχουσας τάξης, το κόμμα και ο στρατός έβγαλαν με αυξημένες δυνάμεις. Στη διάρκεια της Πολιτιστικής, ολοκληρώθηκαν οι δοκιμές για βόμβες υδρογόνου. Το 1964 η Κίνα είχε ήδη αποκτήσει πυρηνική βόμβα. Αυτός ήταν εξάλλου ο πραγματικός στόχος πίσω από τις κόντρες της άρχουσας τάξης, η μετατροπή της Κίνας σε υπερδύναμη.

Σήμερα είναι εύκολο να γνωρίζουμε ότι το καθεστώς της Κίνας δεν ήταν ποιοτικά διαφορετικό από της Ρωσίας. Το 1972 ο Μάο προχώρησε στη δική του "ειρηνική συνύπαρξη" με τον ιμπεριαλισμό. Η επίσκεψη του Νίξον στην Κίνα συμβόλησε χαρακτηριστικά την αλληλαγή συσχετισμών στην Ασία. Οι ΗΠΑ έχαναν στο Βιετνάμ, αλλιώς βελτιώναν τη σχέση τους με την Κίνα, η οποία βρέθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η "σκέψη του Μάο" ξαφνικά είδε στον ΟΗΕ μια "αρένα πάλης" και όχι ένα άντρο εγκληματιών. Το 1969 είχε προηγηθεί ένας περιορισμένος πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΕΣΣΔ. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του Μάο, η Σοβιετική Ένωση παρουσιάζονταν ως πιο επικίνδυνος ιμπεριαλισμός σε σχέση με τις ΗΠΑ. Το σκάνδαλο Γουότεργκεϊτ που συγκλόνισε τις ΗΠΑ δεν δημοσιεύτηκε στις κινεζικές εφημερίδες. Ο Νίξον, μετά τον εξευτελισμό του, ξαναεπισκέφθηκε τον Μάο με υποδοχή τιμωμένου προσώπου. Το 1979 η Κίνα εισέβαλε στο Βιετνάμ, το οποίο είχε προηγουμένως εισβάλλει στην Καμπότζη που είχε την προστασία της Κίνας. Όλα αυτά προκαλούσαν απογοήτευση και σύγχυση σε όσους είχαν εμπνευστεί από την Πολιτιστική Επανάσταση. Οι μαοϊκές οργανώσεις μπήκαν σε κρίση και είτε κατέληξαν σε παρανοϊκές αναλύσεις είτε διατήρησαν κατά βούληση τμήματα από τη "σκέψη του Μάο". Η πραγματική μαρξιστική παράδοση δεν έχει όμως καμία σχέση με το Μάο και με τον κρατικό καπιταλισμό. Η επανάσταση του 1927, όταν η εργατική τάξη της Κίνας ταρακούνησε τον ιμπεριαλισμό έχει άπειρα περισσότερα διδάγματα. Πόσο μάλλον που σήμερα η κινεζική εργατική τάξη είναι πολυπληθής και σε πλήθος και σε δύναμη.

Βιβλιοκριτική

Καταπίεση και αντίσταση

Ιλάν Παπέ

Η ιστορία της σύγχρονης Παλαιστίνης

Τιμή:
435 σελίδες
Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

Ο Ιλάν Πάπε είναι Ισραηλινός και ανήκει στο ρεύμα των Νέων Ιστορικών που αμφισβητούν την επίσημη ιστορία του Ισραήλ και αποκαλύπτουν την αποικιοκρατική πολιτική του Σιωνισμού στην Παλαιστίνη. Σ' αυτό το βιβλίο ξετυλίγει την ιστορία της Παλαιστίνης από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι το θάνατο του Αραφάτ.

Ο συγγραφέας, δεν παίρνει ίσες αποστάσεις από τα θύματα και τους θύτες της ιστορίας. Όπως λέει ο ίδιος «Είναι μια αφήγηση που αφορά εκείνους που κακοποιήθηκαν και έγιναν θύματα της ανθρώπινης αφροσύνης». Οι απλοί άνθρωποι δεν είναι –όπως για την επίσημη ιστορία– πιδνία στα χέρια των ηγετών τους, ούτε απλά θύματα, αλλά πρωταγωνιστές. «Οι ήρωες του παρόντος βιβλίου είναι τα θύματα αυτών των καταστροφών: γυναίκες, παιδιά, χωρικοί, εργάτες, απλοί κάτοικοι των πόλεων, ειρηνόφιλοι, ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι «αχρείοι» σε ένα ορισμένο βαθμό, είναι οι στρατηγοί, οι αρπακτικοί πολιτικοί, οι κυνικοί δημόσιοι άνδρες και οι μισογύνδες».

Η οικονομία της Παλαιστίνης ενσωματώνεται αμετάκλητα στην παγκόσμια αγορά ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, καθώς τα λιμάνια της παρείχαν βοήθεια πρόσβαση στις αγορές του Λιβάνου, της Συρίας και της Αιγύπτου. Μαζί με τα εμπορεύματα καταφθάνουν από την Ευρώπη κάθε λογής άποικοι: Γερμανοί ναύτες, βρετανοί αρχαιολόγοι, εβραίοι σιωνιστές. Καθώς η οθωμανική αυτοκρατορία καταρρέει, οι άποικοι προσπαθούν να διαμορφώσουν την Παλαιστίνη με βάση τις αντιλήψεις και τα συμφέροντά τους. Η πιο αποτελεσματική ομάδα αποδείχθηκαν οι σιωνιστές.

Ο Πάπε είναι πολύ καθαρός για τη φύση του Σιωνισμού. «Ο Σιωνισμός άρχισε ως ένα ευρωπαϊκό εθνικό κίνημα, αλλά μετα-

τράπηκε σε αποικιακό από τη στιγμή που οι ηγέτες του αποφάσισαν να εκπληρώσουν το όραμά τους για εθνική αναγέννηση στη γη της Παλαιστίνης». Με την οικονομική στήριξη πλούσιων εβραίων όπως ο τραπεζίτης Ρότσιλντ, οι σιωνιστές ξεκινούν την αποίκηση της Παλαιστίνης. «Δεν ήταν μια τυπική αποίκηση, καθώς η Παλαιστίνη δεν καταλήφθηκε από κάποια ευρωπαϊκή δύναμη. Αλλά παρόμοια με την απανταχού αποικιοκρατία, ήταν ένα κίνημα ευρωπαίων, με ανθρώπους να εισέρχονται στην Παλαιστίνη προς εξυπηρέτηση ευρωπαϊκών συμφερόντων και όχι τοπικών. Οι γηγενείς θεωρούνταν εμπόρευμα ή στοιχείο προς εκμετάλλευση, προκειμένου να ωφεληθούν οι νεόφερτοι ή εμπόδιο που έπρεπε να φύγει από τη μέση.»

Στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο οι σιωνιστές συνεργάζονται με τους Βρετανούς και ανταμείβονται το 1917 με τη διακήρυξη Μπόλφορ. Με το τέλος του πολέμου οι Βρετανοί καταλαμβάνουν την Παλαιστίνη και παραμένουν εκεί μέχρι το 1948. Η ηγεσία των σιωνιστών επικεντρώνει τις προσπάθειές της στη συγκέντρωση όσο το δυνατόν περισσότερης γης, για να εγκαταστήσει τους αποίκους, είτε εκμεταλλευόμενοι οθωμανικούς νόμους και βάζοντας στο χέρι γαίες που καλλιεργούνταν για αιώνες από τις ίδιες οικογένειες χωρίς να υπάρχει ιδιοκτησία, είτε αγοράζοντάς την από τους μεγάλους γαιοκτήμονες. Ταυτόχρονα στήνει τις υποδομές για το μελλοντικό εβραϊκό κράτος (εκπαίδευση, υγεία, δικαστικό σώμα, τράπεζες, ακόμα και στρατό).

Ο παλαιστινιακός εθνικισμός γεννιέται ως αντίδραση στην σιωνιστική «κατάληψη» της Παλαιστίνης κατ' αρχήν στην τάξη των προυχόντων. Αλλά οι προύχοντες της Παλαιστίνης ήταν ανίκανοι να δώσουν αυτή τη μάχη. Είχαν συνεργαστεί με τους Οθωμανούς, ανέχτηκαν πρόθυμα τη βρετανική παρουσία και μετά τη διχοτόμηση, πλούτισαν στην Ιορδανία συμμαχώντας με το βασιλιά Χουσεΐν. Από την άληη πλευρά, συνθήκες φυσικών καταστροφών, οικονομικής κρίσης ή η καταπίεση από τη βρετανική κυριαρχία, ωθούσαν τους εργάτες και τους φτωχούς αγρότες και των δύο πλευρών να συσπάρξουν και να συνεργαστούν. Το 1920 Παλαιστίνιοι και Εβραίοι ιδρύουν το πρώτο συνδικάτο στο σιδηρόδρομο και στις ταχυδρομικές υπηρεσίες.

Αλλά η σιωνιστική ηγεσία πολέμησε κάθε τέτοια προσπάθεια. Το 1929 ίδρυσε ένα αποκλειστικά εβραϊκό συνδικάτο. Την ίδια χρονιά εξεγείρονται οι αγρότες που έχαναν τη γη τους από τους εβραίους και την καπιταλιστικοποίηση της παραγωγής και που δεν μπορούσαν να βρουν δουλειά λόγω της πολιτικής διακρίσεων των σιωνιστών στην αγορά εργασίας.

Το 1948 όταν οι Βρετανοί εγκαταλείπουν την Παλαιστίνη και οι ΗΠΑ καταφέρνουν να περάσουν στον ΟΗΕ το σχέδιο για τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης ο σιωνιστικός στρατός προχωράει σε εθνική εκκαθάριση του νεοϊδρυθέντος εβραϊκού κράτους. Από τους 850.000 Παλαιστίνιους που ζούσαν εκεί μόνο οι 160.000 παρέμειναν. Οι υπόλοιποι εκδιώχθηκαν και έγιναν πρόσφυγες στις γύρω χώρες ή σφαγιάστηκαν. Τότε ο εθνικός αγώνας των Παλαιστινίων περνάει στα χέρια των φτωχών τάξεων κυρίως των προσφύγων, που γίνονται φενταγίν, στρατολογούνται στο πολιτικό Ισλām ή στη Φατάχ. Ο αγώνας των Παλαιστινίων ριζοσπαστικοποιεί όλο τον αραβικό κόσμο και δυναμώνει την αριστερά.

Το 1956 στον πόλεμο του Σουέζ, το Ισραήλ αποδεικνύει στους ιμπεριαλιστές ότι ένα "μεγάλο Ισραήλ" μπορεί να επιβίβει τα δυτικά συμφέροντα στη Μέση Ανατολή. Στον «πόλεμο των έξι ημερών» το 1967 το Ισραήλ καταλαμβάνει τη Δυτική Όχθη και οι αραβικές κυβερνήσεις αποδει-

Παιδιστίνιοι πρό-σφυγες το 1948

κνύονται για άλλη μια φορά ανίκανες να υπερασπιστούν τους Παλαιστίνιους. Το παλαιστινιακό ζήτημα παύει να απασχολεί τη διεθνή πολιτική. Το 1987 ξεσπάει η πρώτη Ιντιφάντα. «Η εξέγερση είχε όλα τα χαρακτηριστικά του αντι-αποικιακού κινήματος. Η έρπουσα προσάρτηση είχε οδηγήσει στην ενσωμάτωση της τοπικής οικονομίας στην ισραηλινή... Σύμφωνα με μια εκτίμηση, αυτό συνεπαγόταν ότι ένα πλεόνασμα κερδών της τάξης των 2 δεσκατομμυρίων δολλαρίων που παραγόταν στα κατεχόμενα εδάφη απορροφούνταν από την ισραηλινή οικονομία.» Πρωταγωνιστικό ρόλο στην εξέγερση παίζουν οι γυναίκες και τα παιδιά. Οι εικόνες της ισραηλινής θηριωδίας κάνουν το γύρο του κόσμου και η αλληλεγγύη στον παλαιστινιακό αγώνα αναβιώνει.

Η σιωνιστική αριστερά επινοεί το σχέδιο του Όσλο. Η ΟΑΠ εξασθενημένη από την διεθνή συγκυρία και όντας μακριά από την παλαιστινιακή εξέγερση, υπογράφει. Η συμφωνία δεν βελτιώνει σε τίποτα την κατάσταση των Παλαιστίνιων. Αντίθετα, οι οικισμοί επεκτείνονται και η Γάζα μεταβάλλεται σε «μια τεράστια φυλακή με την παλαιστινιακή σημαία να κυματίζει μέσα και τους Ισραηλινούς στρατιώτες να φρουρούν τους μαντρότοιχους.» Το 2000 ξεσπάει η δεύτερη Ιντιφάντα. Η απάντηση του Ισραήλ ήταν και παραμένει σκληρή καταστολή.

Τη δεκαετία του '70 οι ΗΠΑ εισήγαγαν στις διπλωματικές διαδικασίες για το παλαιστινιακό τη φράση «ειρηνευτική διαδικασία», μια φράση που θεωρούσε «ότι υπήρχαν δύο εταίροι σε αυτή τη σύγκρουση που μοιράζονταν εξίσου την ευθύνη, την ενοχή και το δίκιο.» Ο Πάπες σε αυτό το συναρπαστικό βιβλίο αποδεικνύει ότι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη αν δεν διαλυθεί το Ισραηλινό κράτος, που είναι από τη φύση του αποικιακό. Είναι ένα ρατσιστικό κράτος που έχτισαν και καθοδηγούν Ευρωπαίοι άποικοι. Ρατσιστικό όχι μόνο απέναντι στους Παλαιστίνιους, αλλά και

απέναντι στους φτωχούς άραβες εβραίους που «εισήγαγαν» από διάφορες αραβικές χώρες οι σιωνιστές για να αντικαταστήσουν τη φτηνή εργατική δύναμη των παλαιστίνιων. Είναι ένα πολύτιμο βιβλίο και υπόδειγμα ιστορικής γραφής που βάζει στο κέντρο του την ταξική σύγκρουση.

N · K·

Όταν το 1889 η Δεύτερη Διεθνής του

Η δικιά μας Αμερική

Τζέιμς Γκριν

Θάνατος στο Χέιμαρκετ

Τιμή 26 ευρώ

414 σελίδες

Εκδόσεις Καστανιώτη

Ένγκελς αποφάσισε ότι μια μέρα κάθε χρόνο οι εργάτες κι οι εργάτριες σε όλο τον πλανήτη θα διαδηλώνουν μαζί σε μια επίδειξη ενότητας, δύναμης, μαχητικής διεκδίκησης και διεθνιστικής αλληλεγγύης της εργατικής τάξης, επέλεξε την 1η Μάη. Το έκανε για να τιμήσει την εξέγερση των δεκάδων χιλιάδων εργατών του Σικάγου για το οκτάωρο ακριβώς πριν από τρία χρόνια και τους τέσσερις ηγέτες τους που οδηγήθηκαν στην αγχόνη από την αμερικάνικη άρχουσα τάξη. Τα λόγια ενός από αυτούς, του Αύγουστου Σπάις, προς τους δήμιούς του έγιναν σύμβολο ανυποχώρητου ταξικού αγώνα: «Θα έλθει κάποια στιγμή που η σιωπή μας θα είναι πολύ πιο δυνατή από τις φωνές που πνίγεται σήμερα».

Κι όμως, ελάχιστα είναι τα βιβλία που έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά για την ιστορία του εργατικού κινήματος στην καρδιά του παγκόσμιου καπιταλισμού, στις ΗΠΑ. Μόλις πριν λίγο καιρό κυκλοφόρησε η εικονογραφημένη ιστορία των ΙWW, των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου, ενός επαναστατικού συνδικάτου που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό τις μεγάλες μάχες της

εργατικής τάξης στις ΗΠΑ στις αρχές του 20ου αιώνα. Ο «Θάνατος στο Χέιμαρκετ» έρχεται να καθύψει όλη την περίοδο που προηγήθηκε: τις πρώτες απόπειρες εργατικής οργάνωσης στα μέσα του 19ου αιώνα, την σκληρή καταστολή των αφεντικών και του κράτους τους, τις εργατικές εξεγέρσεις των δεκαετιών του 1870 και 1880, την παράδοση του μαχητικού συνδικαλισμού που κληρονόμησαν στις επόμενες γενιές εργατών.

Ο Τζέιμς Γκριν παίρνει σαν αφορμή για να γράψει για το εργατικό κίνημα στις ΗΠΑ το 19ο αιώνα, την ιστορία των 8 αναρχοσυνδικαλιστών μαχητικών εργατών που κατηγορήθηκαν ότι ήταν υπεύθυνοι για την βόμβα που ρίχθηκε στους αστυνομικούς στη διάρκεια μιας εργατικής συγκέντρωσης στην πλατεία Χέιμαρκετ του Σικάγου στις 4 Μάη 1886. Με βάση αυτό το γεγονός στήθηκε εναντίον τους μια σκευωρία που κατέληξε στον απαγχονισμό των τεσσάρων από αυτούς στις 11 Νοέμβρη του 1887, την αυτοκτονία ενός πέμπτου και την καταδίκη σε ισόβια των υπόλοιπων τριών.

Όμως, το βιβλίο του Γκριν είναι κάτι πολύ περισσότερο από την εξιστόρηση των γεγονότων ανάμεσα στο Μάη 1886 και το Νοέμβρη 1887. Τοποθετεί την αφήγηση του σε ένα ευρύτερο πλαίσιο – την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ιστορία της εργατικής τάξης και των καπιταλιστών του Σικάγου από το τέλος του Εμφύλιου Πόλεμου 1861-65, μέχρι τα τέλη του αιώνα. Με αυτό τον τρόπο δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να κατανοήσει τις τεράστιες κοινωνικές δυνάμεις που βρίσκονταν σε σύγκρουση στο Σικάγο, αλλά και στις υπόλοιπες ΗΠΑ. Με την περιγραφική δύναμη ενός μυθιστοριογράφου, ο συγγραφέας αφιερώνει τα 10 από τα 16 κεφάλαια του βιβλίου σε αυτή τη titάνια σύγκρουση, που από τη μια πλευρά είχε τους σύγχρονους καπιταλιστές

που έχτιζαν τεράστιες περιουσίες πατώντας στην σκληρή εκμετάλλευση των εργατών – που κύρια αποτελούσαν γερμανοί, σκανδιναβοί, τσέχοι, ιρλανδοί, εβραίοι μετανάστες. Και από την άλλη πλευρά δείχνει πώς οι εργάτες οργανώνονταν για να διεκδικήσουν το οκτώωρο, τις αυξήσεις, το δικαίωμα του συνδικαλισμού, μια διαδικασία που σηματοδεύτηκε από την γέννηση της πρώτης συνδικαλιστικής οργάνωσης, τους Ιππότες της Εργασίας.

Η πρώτη μεγάλη γενικευμένη έκρηξη της εργατικής τάξης ήλθε το 1877 με αφορμή την περικοπή μισθών. Δεκάδες χιλιάδες απεργοί ξεχύθηκαν στους δρόμους του Σικάγου και του Πίτσμπουργκ και χτυπήθηκαν με την αστυνομία και την εθνοφυλακή. Το κίνημα ηττήθηκε, αλλά πολλοί πολιτικοί και από τα δυο αστικά κόμματα – Ρεπουμπλικάνους και Δημοκρατικούς – θορυβημένοι από την κοινωνική ένταση άρχισαν να δίνουν υποσχέσεις για ρύθμιση της εργατικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένου και του οκτώωρου που ήταν βασικό αίτημα των Ιπποτών της Εργασίας. Στα τέλη της δεκαετίας, σε αρκετές Πολιτείες είχε θεσμοθετηθεί το οκτώωρο, αλλά το σύνολο των αφεντικών αρνούνταν να το εφαρμόσει.

Αυτή η άρνηση, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη επιρροή των σοσιαλιστικών ιδεών μέσα στο εργατικό κίνημα, έσπρωξε πολλούς εργάτες στην αναζήτηση πιο ριζοσπαστικών τακτικών για την εφαρμογή του οκτώωρου. Έτσι, κάτω από την πίεση αυτών των μαχητικών συνδικαλιστών, η πρόσφατα ιδρυθείσα Ομοσπονδία Εργατών και Επαγγελματιών (πρόγονος της AFL, της αντίστοιχης ΓΣΕΕ) αποφάσισε ότι θα εφαρμόσει μονομερώς το οκτώωρο με απεργίες από την 1η Μάη του 1886.

Αλλά, όπως τονίζει ο Γκριν, δεν ήλθαζε μόνο η μαχητικότητα των εργατών. Ήλθαζαν και οι ιδέες. Όλο και περισσότεροι ήταν εκείνοι που κατανοούσαν ότι για να αλληλάξουν τα πράγματα χρειαζόταν μια επαναστατική ανατροπή. Οι περισσότεροι εργατικοί ηγέτες στο Σικάγο υιοθετούσαν τις ιδέες του Καρλ Μαρξ, έστω κι αν πολλοί από αυτούς αυτοχαρακτηρίζονταν σαν αναρχικοί. Στην πραγματικότητα, ο «αναρχισμός» του γερμανού μετανάστη Αύγουστου Σπιάς ή του Αλμπερτ Πάρσονς, ενός πρώην στρατιώτη των Νοτίων από το Τέξας, ή της αφροαμερικάνας γυναίκας του Λούσι Πάρσονς και των συντρόφων τους δεν είχαν και πολλή κοινά σημεία με τον αναρχισμό του Μπακούιν, του αντίπαλου του Μαρξ στην Πρώτη Διεθνή. Αυτό που είχαν στο μυαλό τους ήταν, όπως παρατηρεί σε μια συνέντευξή του ο Γκριν, «το μοντέλο της Παρισινής Κομμούννας. Δεν νομίζω ότι πίστευαν ότι οι μεμονωμένες πράξεις βίας θα έφερναν την κοινωνική επανάσταση. Πίστευαν ότι αυτό θα το κάνει η οργανωμένη εργατική τάξη. Και

Η σφαγή στο Σικάγο
4 Μάη 1886

θεωρούσαν ότι χρειαζόταν μια Εργατική Εθνοφυλακή όπως στο Παρίσι το 1871. Μια Κομμούννα του Σικάγου».

Την Πρωτομαγιά το 1886 η χώρα παρέλυσε από την απεργία. Απέργησαν πάνω από 200.000 και άλλοι τόσοι κέρδισαν το οκτώωρο μόνο με την απειλή της απεργίας. Στο Σικάγο 80.000 εργάτες κι εργάτριες διαδήλωσαν στη θεωφόρο Μίσιγκαν – σχεδόν ένας στους έξι κατοίκους. Η εφημερίδα Chicago Mail έγραψε στην πρώτη σελίδα: «Υπάρχουν δυο επικίνδυνοι κακοποιοί στην πόλη που προκαλούν την αταξία. Λέγονται Σπιάς και Πάρσονς... Καταστήστε τους υπεύθυνους αν γίνουν φασαρίες».

Τα αφεντικά χτύπησαν. Όταν στις 3 Μάη απεργοί επιτέθηκαν σε απεργοσπάστες στο εργοστάσιο Μακκόρμικ, η αστυνομία σκότωσε τρεις εργάτες. Ο Σπιάς (από την γερμανόφωνη εφημερίδα Arbeiter Zeitung) και ο Πάρσονς κλήθηκαν συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο Χέιμαρκετ την επόμενη μέρα. Στις 4 Μάη, η αστυνομία, ενώ η συγκέντρωση τέλειωνε ειρηνικά μετά τις ομιλίες των Σπιάς και Πάρσονς μέσα σε καταρρακτώδη βροχή, πλησίασε απειλητικά. Τότε ρίχτηκε η βόμβα. Μέχρι σήμερα δεν είναι γνωστός ο δράστης. Μπορεί να ήταν κάποιος οργισμένος εργάτης, μπορεί να ήταν προβοκάτορας της αστυνομίας.

Όμως, οι αρχές «κατέστησαν υπεύθυνους» οκτώ αναρχοσυνδικαλιστές: τους Σπιάς, Πάρσονς, Φίλντεν, Ένγκελ, Φίσερ, Λινγκ, Νίμπι και Σουάμπ. Η δίκη ήταν παρωδία. Παρά τις ανύπαρκτες μαρτυρίες και το σφυροκόπημα του κατηγορητήριου από τους συνήγορους υπεράσπισης το δικαστήριο καταδίκασε τους επτά σε απαγχονισμό και τον Νίμπι σε ισόβια. Το τεράστιο κίνημα συμπαράστασης που ξέσπασε σε ΗΠΑ και Ευρώπη – και στο οποίο συμμετείχε ενεργά και η κόρη του Μαρξ, Ελεονώρα – δεν μπόρεσε να τους σώσει. Τελικά οι πέντε οδηγήθηκαν στο θάνατο. Οι τέσσερις στην κρεμάλα, ενώ ο Λινγκ αυτοκτόνη-

σε με δυναμίτη μέσα στη φυλακή.

Το κύμα καταστολής που ακολούθησε, αρχικά φρέναρε τον αγώνα για το οκτώωρο. Όμως, σύντομα νέοι αγώνες ξέσπασαν και οι μελλοδικαστικοί επαναστάτες σαν τον Γιουτζίν Ντεμπερ, τη «μύνα Τζόουνς» και τους ηγέτες των ΙWW πάντα αναφέρονταν στο Χέιμαρκετ σαν το σημείο καμψής στην πολιτική τους ριζοσπαστικοποίηση. Πολλοί από τους αγωνιστές του Χέιμαρκετ συνέχισαν να είναι ενεργοί στο εργατικό κίνημα για πολλές δεκαετίες. Η Λούσι Πάρσονς στις αρχές της δεκαετίας του 1920 οργανώθηκε στο νεοσύστατο Κομμουνιστικό Κόμμα ΗΠΑ και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην καμπάνια συμπαράστασης για να μην εκτελεστούν οι Σάκκο και Βαντσέτι.

Στο Χέιμαρκετ οι αρχές έστησαν ένα άγαλμα στη μνήμη των αστυνομικών που σκοτώθηκαν από τη βόμβα. Στις 4 Μάη του 1968, χιλιάδες κόσμος που συμμετείχε σε μια διαδήλωση ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ, κατευθύνθηκε στο Χέιμαρκετ, έγραψε συνθήματα και πέταξε κόκκινη μπογιά στο άγαλμα. Το 1969 και το 1970 το κατέστρεψαν βόμβες που έβαλαν οι Weatherman. Έκτοτε «στοιχίζει» τα γραφεία της αστυνομικής διεύθυνσης.

«Αν νομίζετε ότι με το να μας κρεμάσετε, θα ξεμπερδέψετε με το εργατικό κίνημα, τότε κρεμάστε μας», είπε στην απολογία του ο Σπιάς. «Τώρα σβήνετε μια σπίθα, αλληλά εδω κι εκεί, πίσω σας και μπροστά σας, και παντού, ανάβουν φλόγες. Είναι μια φωτιά υποχθόνια. Αυτή τη φωτιά, δεν μπορείτε να τη σβήσετε»

Διαβάστε αυτό το βιβλίο. Είναι η ιστορία μιας Αμερικής ταξικά πολωμένης κι ενός εργατικού κινήματος – άγνωστου δυστυχώς στους περισσότερους – που έχει προσφέρει πολλά και μπορεί να προσφέρει ακόμα περισσότερα.

εργατική αλληλεγγυη

Καθε Τετάρτη
γεμάτη δράση,
αντίσταση πολιτική

Συνδρομές
10 φύλλα 20 ευρώ,
20 φύλλα 40 ευρώ,
50 φύλλα 100 ευρώ
συνδρομή ενίσχυσης
για ένα χρόνο 130 ευρώ
ergatikio@otenet.gr

Ιδέες για να αλλάξουμε
τον κόσμο

μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό και την εφημερίδα
στο internet στη ιστοσελίδα www.sek-ist.gr
Τηλ. 210 5241001 fax: 210 5227177